



# КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА



С. 4

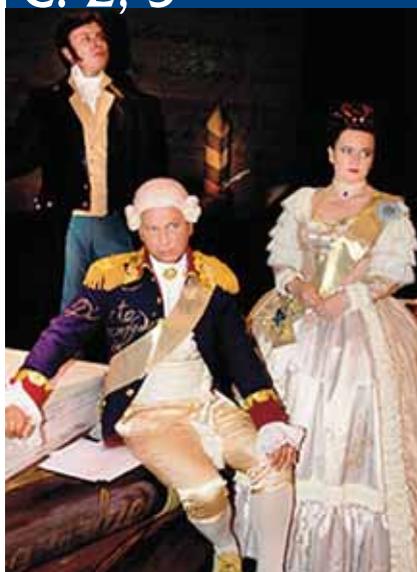
## "МІРСКІ СШЫТАК": ГАВОРКА ІШЛА ПРА ДЗЯРЖАЎНАЕ...



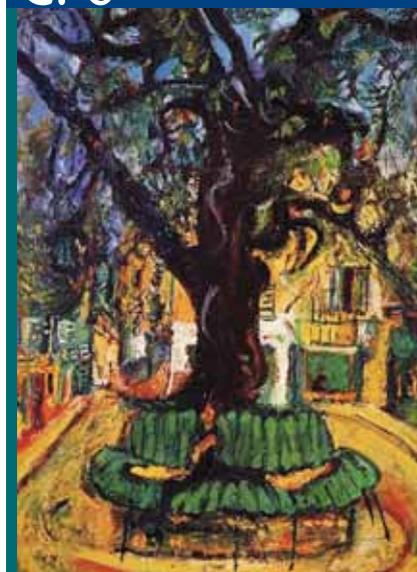
С. 2, 5



Фота Юрыя ІВАНОВА



С. 6



С. 30 — 31



2 лютага ў Замкавым комплексе «Мір» адбылося пасяджэнне выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Тэксты выступленняў, фоташэраг і кулуарныя меркаванні, што адлюстроўваюць драйв, дух і настрой галоўнай гадавой калегіі, рэдакцыя вырашыла "знітаваць" у асобны сшытак. Мы назвалі яго Мірскім. Змест гэтага сшытка насычаны ідэямі і ініцыятывамі. "К" спадзяецца, што ён у пэўнай ступені дапаможа чытачам расставіць кропкі над шматлікімі ўласнымі "і", а таксама паспрыяе больш эфектыўнай рэалізацыі тэорыі на практыцы.

С. 2, 8 — 25

# Драйв і дух калегіі

Мірскі замак становіцца сталай “штабной рэзідэнцыяй” Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, дзе абмяркоўваюцца стратэгічныя аспекты сучаснай культурнай палітыкі нашай дзяржавы, прымаюцца адпаведныя знакавыя рашэнні. 26 студзеня адноўленыя палацавыя мury былі сведкамі першага пасяджэння Рэспубліканскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў краіны. 2 лютага ў канферэнц-зале адбылося пасяджэнне выніковай калегіі Міністэрства культуры. Зала, дзе стагоддзі таму натхняліся мазуркамі ды паланэзямі, займела новае “гучанне”. Сёння тут гаворка ішла пра дзяржаўнае стаўленне да нашай духоўнасці і культуры.

На парадак дня выніковай калегіі было вынесена пытанне “Аб рабоце па выкананні галіновай праграмы “Захаванне і развіццё культуры Рэспублікі Беларусь на 2006 — 2010 гады” і задачах сферы культуры на 2011 год”. Да працы калегіі былі запрошаны намеснік начальніка Галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення — начальнік упраўлення сацыяльна-культурнай палітыкі Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ірына Дрыга, начальнік упраўлення сацыяльна-культурнай сферы апарата Савета Міністраў Алена Сівалобава, першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч, намеснік міністра

спорту і турызму Чэслаў Шульга, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навукова-тэхнічным прагрэсе Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Святлана Сухавей, старшыня Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Наталля Аўдзеева. У пасяджэнні ўдзельнічалі таксама дэлегацыі ад абласцей і сталіцы: прадстаўнікі абласных, раённых і гарадскіх выканкамаў — куратары сацыяльна-культурнай сферы, дзеячы мастацтваў, начальнікі ўпраўленняў і аддзелаў культуры, прафсаюзныя работнікі, кіраўнікі арганізацый культуры рэспубліканскага і абласнога падпарадкавання, прадстаўнікі кінапракату. Спіс дапоўнілі работнікі цэнтральнага апарата Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, прадстаўнікі іншых міністэрстваў і ведамстваў, кіраўнікі творчых саюзаў і грамадскіх аб'яднанняў, журналісты рэспубліканскіх СМІ. У якасці новых членаў калегіі ў яе пасяджэнні ўпершыню ўзялі ўдзел Наталля Аўдзеева і начальнік кантрольна-рэвізійнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святлана Крупко.

Міністр культуры Павел Латушка падкрэсліў, што адметнасць нашай культуры — у еўрапейскасці, а еўрапейскасць падкрэслівае яе беларускасць. І на новым этапе развіцця нацыянальнай культуры ад яе носьбітаў патрабуюцца новыя падыходы і ініцыятывы, заснаваныя на сусветным досведзе, неабходны грунтоўны аналіз сітуацыі і не менш грунтоўны перспектывы прагнозу. Гэтая пазіцыя з'яўляецца вызначыла змест наступных выступленняў. Гучалі прапановы, узнімаліся праблемы, цягам пасяджэння грунтоўна дапрацоўвалася рашэнне калегіі...

(Працяг па стар. 9 — 24.)

## У дзень пачатку Вялікай Айчыннай...

Чэрвень 2011-га ў многіх музеех краіны будзе адзначаны нешараговымі мерапрыемствамі, бо менавіта дзень 22 чэрвеня 70 гадоў таму стаў момантам пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

“Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны сустрае гэтую дату на Гродзеншчыне, дзе лінію абароны трымаў у той далёкі час 56-я дывізія. У фартыфікацыйных збудаваннях перад гледачамі разгорнецца інсцэніроўка ваенных дзеянняў, распрацаваная музеем. Будзе выкарыстана нават знамя той самай дывізіі, якое сёння захоўваецца ва ўстанове”, — паведамляе яе навуковы сакратар Галіна Бабусенка.

Таксама ў розных арганізацыях, установах культуры і адукацыі будзе дэманстрава-

ца выстаўка пад назвай “Пачатак”, якая прадставіць рэчы, што сталі сведкамі таго нялёгкага часу. Гледачы пабачаць змястоўную мультымедычную прэзентацыю. З гэтай выстаўкай пазнаёмяцца не толькі беларусы, але і жыхары... Салехарда, цэнтра Ямала-Ненецкай аўтаномнай акругі. Супрацоўнікі музейнага комплексу гэтага горада запрасілі беларускіх музейшчыкаў паўдзельнічаць у культурна-адукацыйнай акцыі “Тыдзень у музеі”, і пад час іх сустрэчы адбудзецца культурны ўзаемаабмен.

Рытуецца да Дня ўсенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай і Гомельскі абласны музей ваеннай славы. Ужо вядома, што тымі днямі даследчыкі розных краін збіраюцца на Міжнародную навукова-практычную канферэнцыю, тэмай якой стане Гомель у пачатку і ў ходзе вайны. Наведвальнікі музея пабачаць выстаўкі, арганізаваныя сумесна з Магі-

лёўскім абласным музеем і Брэсцкай крэпасцю. Сёння ў розных раёнцэнтрах Гомельшчыны праходзяць перасоўныя выстаўкі на ваенную тэматыку.

Варта дадаць, што экспазіцыя пра жыццё рэгіёна ў час вайны будзе дэманстравацца цягам пяці месяцаў (акурат да канца чэрвеня) у шатландскім горадзе Абердзіне. Каля сотні ўнікальных экспанатаў прадставіць днямі на вернісажы дырэктар гомельскага музея Павел Ждановіч, які да гэтай пары яшчэ знаходзіцца там. Абердзін з'яўляецца пабрацімам Гомеля, сувязі ж двух гарадоў налічваюць ужо 20 гадоў. Выстаўку з фонду Музея ваеннай славы пабачаць жыхары і іншага горада-пабраціма Гомеля — французскага Клермон-Ферран — у пачатку наступнага года.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

## 3 Мінска — у Мінск. Праз Парыж

Завяршаецца год Івана Фаміча Хруцкага, абвешчаны UNESCO з нагоды святкавання 200-годдзя з дня нараджэння вядомага беларускага мастака. 9 лютага ў Нацыянальным мастацкім музеі будзе прадстаўлена пастаянная экспазіцыя з твораў майстра.

Яна змесціць самыя вядомыя творы Хруцкага і іншых мастакоў XIX — пачатку XX стагоддзя.

Імя творцы знаходзіцца ў спісе памятных дат міжнароднай арганізацыі, і яно добра запаміналася аматарам жывапісу розных краін, дзе адбываліся выстаўкі. Нагадаем, асобнай экспазіцыяй творчому эстафету ў

сталіцы Беларусі адкрываў Нацыянальны мастацкі музей. Пасля работы мастака дэманстраваліся ў другой сталіцы — Культурнай (на той час — Полацку). Пабывала выстаўка ў Літоўскім мастацкім музеі ў Вільнюсе і Трацякоўскай галерэі ў Маскве, значнай падзеяй стала адкрыццё выстаўкі Хруцкага ў Штаб-кватэры UNESCO ў Парыжы.

На Міжнародную навукова-практычную канферэнцыю ў Полацку, прысвечаную 200-годдзю з дня нараджэння мастака, сабраліся беларускія і расійскія даследчыкі ягонай творчасці. Зборнік матэрыялаў канферэнцыі і “Каталог твораў І.Хруцкага са збораў НММ” прэзентуе на вернісажы Нацы-



І.Хруцкі. “Партрэт невядомай”.

янальны мастацкі, як паведаміў карэспандэнту “К” загадчык аддзела рускага мастацтва Ігар Харак. Наведвальнікаў пазнаёмяць і з іншымі выданнямі, прысвечанымі творцу і сучасным беларускім жывапісам.

## Опера ў палацы

Сёлета ў Нясвіжы пройдуць чарговыя вечары для аматараў оперы і балета.

Як вядома, у чэрвені мінулага года ў Нясвіжскім палацава-паркавым ансамблі адбыліся прэм'ерныя вечары з удзелам артыстаў Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь. У праграму мерапрыемстваў увайшла опера “Чужое багацце нікому не служыць”, балет “Шапэніяна” і гала-канцэрт.

Вечары ў Нясвіжскім замку выклікалі сапраўдны фурор і захапленне шматлікіх гледачоў. Яны і цяпер з нецярпліваасцю чакаюць чарговага прыезду слаўных ста-

лічных гасцей і мараць аб тым, каб такія вечары сталіся больш частымі і праяглымі.

Як распавёў “К” намеснік генеральнага дырэктара Вялікага тэатра Валерыі Федройц, сёлета гэтае мерапрыемства зноў пройдзе ля сцен Нясвіжскага палацава-паркавага ансамбля.

— Плануем прадставіць жыхарам і гасцям горада спектакль “Дзікае паляванне караля Стаха”, — адзначыў ён, — балет “Трыстан і Ізольда” і некаторыя іншыя. У Нясвіжскай ратушы адбудзецца камерны канцэрт артыстаў аркестра і салістаў оперы нашага Вялікага тэатра, а гала-канцэрт напрыканцы мерапрыемства пройдзе ў самім палацы Радзівілаў...



## РАШЭННЕ

ЗАЦВЕРДЖАНА  
Распараджэнне Прэзідэнта  
31.12.2010 № 375 рп

### савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі

1 лістапада 2010 г. пратакол № 2 г. Мінск

(Працяг. Пачатак у №9 № 3 — 5.)

3. Прысудзіць у 2010 годзе заахвочвальныя прэміі з уручэннем пасведчання спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі: прадстаўнікам моладзі — у памеры 525 тыс. рублёў кожная:

**КОЦУР Марыі Мікалаеўне** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Рэчыцкі дзяржаўны раённы цэнтр дзіцячай творчасці”, лаўрэату II прэміі V Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва “Закарпацкі эдэльвейс-2010”, (Украіна, 2010 год);

**КРЫВЕЦ Надзеі Аляксандраўне** — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату III прэміі XIV Міжнароднага конкурсу піяністаў “PRO PIANO-ROMANIA” (Румынія, 2010 год);

**КУДРЫЦКАЙ Дар’і Сяргееўне** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны каледж мастацтваў”, лаўрэату I прэміі V Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва “Закарпацкі эдэльвейс-2010”, (Украіна, 2010 год);

**КУДРАЎЦАВАЙ Настасці Ігарэўне** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Мінскі дзяржаўны архітэктурна-будаўнічы каледж”, лаўрэату XI Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом III ступені (Украіна, 2010 год);

**КУНЕЙКА Любові Алегаўне** — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату X Міжнароднага конкурсу маладых кампазітараў імя Ю.У. Семянкі, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

**КУШНЕР Марыне Леанідаўне** — студэнтцы Гродзенскага філіяла ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату X Міжнароднага конкурсу “Музыка без межаў”, III месца (Літва, 2009 год);

**ЛЯЎКОВІЧ Вользе Юльянаўне** — канцэртмайстру дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату Міжнароднага музычнага фестывалю ў г. Ланголен, I месца (Вялікабрытанія, 2010 год);

**ЛІМАНОЎСКАЙ Ганне Андрэеўне** — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату II Міжнароднага музычнага конкурсу дзіцячага выканальніцкага мастацтва “Узыходжанне”, II месца (Украіна, 2010 год), лаўрэату XI Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом I ступені (Украіна, 2010 год);

**ЛОЙКУ Дзмітрыю Аляксандравічу** — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату X Міжнароднага конкурсу маладых кампазітараў імя Ю.У. Семянкі, дыплом II ступені

(Беларусь, 2010 год);

**ЛЫСЕНКА Юліі Анатолеўне** — навучэнцы Гродзенскай дзіцячай музычнай школы № 1 імя Ю.У. Семянкі, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу музычных школ імя Яніны Гарсці, III месца (Польшча, 2010 год);

**МАСАЛЬЦАВУ Андрэю Аляксандравічу** — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату VII выканальніцкага конкурсу “Маладыя таленты”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год), лаўрэату VIII Міжнароднага конкурсу юных выканаўцаў на баяне і акардэоне імя М.І. Белабародава, дыплом II ступені (Расія, 2010 год);

**МАЦВЕЎСКАЙ Марыі Анатолеўне** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату I прэміі II Міжнароднага конкурсу музычнага выканальніцтва “Прэмія “Марыя Грацыя Вівальды” (Італія, 2010 год);

**МЕЗГАВУ Кірылу Андрэевічу** — навучэнцу дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу “Ступень да Парнаса”, I месца (Літва, 2010 год);

**МІГЕЛЬ Настасці Вячаславаўне** — навучэнцы Слуцкай дзіцячай музычнай школы, лаўрэату XI Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом I ступені (Украіна, 2010 год);

**МІХАЙЛАВАЙ Дар’і Канстанцінаўне** — вакалісты ўзорнай студыі эстраднай песні “Форум” дзяржаўнай установы “Цэнтр культуры “Віцебск”, уладальніцы Гран-пры VIII Міжнароднага дзіцячага вакальнага конкурсу “Залаты мікрафон” (Казахстан, 2010 год);

**НАЗАРАНКА Настасці Вітальеўне** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Рэчыцкі дзяржаўны раённы цэнтр дзіцячай творчасці”, лаўрэату I прэміі V Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва “Закарпацкі эдэльвейс-2010” (Украіна, 2010 год);

**НЕСЦЯРЭЎСКАМУ Янісу Аляксандравічу** — навучэнцу ўстановы адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны музычны каледж імя М.А. Рымскага-Корсакава”, лаўрэату XVI Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў “Яўген Кока”, дыплом III ступені (Малдова, 2010 год);

**АЛЕЙНІК Кацярыне Васільеўне** — артысту балета, вядучаму майстру сцэны дзяржаўнай тэатральна-відовішчнай установы “Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь”, уладальніцы ўзнагароды “Капэзіа” IX Міжнароднага конкурсу балета, IV месца (ЗША, 2010 год);

**ПАЛЯКОВУ Мікалаю Аляксандравічу** — навучэнцу ўстановы адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны музычны ка-

## Пераход на лічбу

Сталічныя кінатэатры зведваюць далейшую мадэрнізацыю.

Як паведамілі “К” ва УП “Кінавідэапракат” Мінгарвыканкама, у бягучым годзе чакаецца мадэрнізацыя абсталявання ў кінатэатрах “Перамога”, “Бярэсце”. Таксама запланаваны пачатак будаўніцтва новага лічбавага кінакомплексу на некалькі залаў — на месцы былога кінатэатра “Авангард” у мікрараёне “Грушаўка”.

Што да новага “Авангарда”, то гэта будзе чатырохзальны мультіплекс. Прадугледжваецца і спецыяльная дзіцячая пляцоўка, дзе бацькі змогуць пакінуць сваіх малых, пакуль самі будуць глядзець кіно.

На думку кіраўніцтва сталічнага праекта, поўны пераход мінскіх кінатэатраў на лічбавую апаратуру адбудзецца цягам бліжэйшых некалькіх гадоў. Усе залы плянуецца абсталяваць апаратурай “DOLBY-3D”, якая дазваляе паказаць стужкі са стэрэавідав. Пры гэтым у Мінску павінна застацца некалькі ўстановаў, разлічаных на звычайную плёнку, каб дэманстраваць фільмы з запаснікаў.

Нагадаем, што лічбавыя тэхналогіі імкліва захопліваюць беларускія кінатэатры. Напрыканцы мінулага года 3D-кіна тэатр адкрыў свае дзверы ў Гомелі, таксама запланавана пераабсталяванне залаў лічбавым абсталяваннем і ў іншых абласных цэнтрах краіны.

Наш кар.

ледж”, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу “Ступень да Парнаса”, III месца (Літва, 2010 год);

**ПРАКАПЕНКУ Аляксею Дзмітрыевічу** — навучэнцу ўстановы пазашкольнага выхавання і навучання “Дзіцячая музычная школа № 11 імя У.У. Алоўнікава г. Мінска”, лаўрэату I прэміі IV Міжнароднага конкурсу выканаўцаў на балалайцы і ансамбляў народных інструментаў імя М.Ф. Ражкова (Расія, 2010 год);

**ПРАКАПЕНКА Дар’і Дзмітрыевічу** — навучэнцу ўстановы пазашкольнага выхавання і навучання “Дзіцячая музычная школа № 11 імя У.У. Алоўнікава г. Мінска”, лаўрэату II прэміі IV Міжнароднага конкурсу выканаўцаў на балалайцы і ансамбляў народных інструментаў імя М.Ф. Ражкова (Расія, 2010 год);

**РАДЗІВОНАВАЙ Святлане Валер’евічу** — студэнцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату XVI Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў “Яўген Кока”, дыплом III ступені (Малдова, 2010 год);

**РАДЗІВОНАВУ Даніілу Андрэевічу** — навучэнцу дзяржаўнай установы адукацыі “Гімназія — каледж мастацтваў імя І.О. Ахрэмчыка”, лаўрэату XI Міжнароднага конкурсу музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом III ступені (Украіна, 2010 год);

**РАВІНОК Дар’і Васільевічу** — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу “Ступень да Парнаса”, III месца (Літва, 2010 год);

**РАУНЕЙКА Марыі Дзмітрыевічу** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Мінскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.І. Глінкі”, лаўрэату XVI Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў “Яўген Кока”, дыплом III ступені (Малдова, 2010 год);

**РАМАНЕНКА Настасі Мікалаевічу** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Брэсцкі дзяржаўны музычны каледж імя Рыгора Шырмы”, лаўрэату X Міжнароднага музычнага конкурсу імя Юліуша Зарэбскага, II месца (Польшча, 2010 год);

**СОЧНЕВАЙ Улліане Андрэевічу** — навучэнцы Рэчыцкай дзяржаўнай школы мастацтваў, лаўрэату I прэміі V Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва “Закарпацкі эдэльвейс-2010” (Украіна, 2010 год);

**СПАРЫШ Віктарыі Іванаўне** — студэнцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату X Міжнароднага конкурсу маладых кампазітараў імя Ю.У. Семянякі, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

**ТУЖЫКАВАЙ Аляксандры Сяргеевічу** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны музычны каледж імя М.А. Рымскага-Корсакава”, лаўрэату XVI Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў “Яўген Кока”, дыплом III ступені (Малдова, 2010 год);

**ТУРЧЫНОВІЧ Дар’і Іосіфаўне** — навучэнцы ўстановы пазашкольнага выхавання і навучання “Дзіцячая музычная школа № 11 імя У.У. Алоўнікава г. Мінска”, лаўрэату XI Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом I ступені (Украіна, 2010 год);

(Працяг будзе.)

**ФРЭНКЕЛЮ Барысу Віктаравічу** — навучэнцу дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату II Міжнароднага музычнага конкурсу дзіцячага выканаўцаў майстэрства “Узыходжанне”, II месца (Украіна, 2010 год), лаўрэату XI Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом II ступені (Украіна, 2010 год);

**ФРЫДМАН Робін Сямёнаўне** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Мінскае музычнае вучылішча імя М.І. Глінкі”, лаўрэату I прэміі V Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва “Закарпацкі эдэльвейс-2010” (Украіна, 2010 год);

**ХАМІЦЭВІЧ Ганне Алегавічу** — навучэнцы Слуцкай дзіцячай музычнай школы, лаўрэату XI Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом II ступені (Украіна, 2010 год), лаўрэату III Адкрытага дзіцячага фестывалю-конкурсу джазавай і эстраднай музыкі “JAZZ-TIME”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

**ШАПТУРЭНКА Веры Аляксандраўне** — навучэнцы дзіцячай музычнай школы № 10 імя Я.А. Глебава г. Мінска, лаўрэату X Міжнароднага конкурсу маладых кампазітараў імя Ю.У. Семянякі, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год);

**ШЫКУН Паўліне Сямёнаўне** — навучэнцы ўстановы адукацыі “Брэсцкі дзяржаўны музычны каледж імя Рыгора Шырмы”, лаўрэату X Міжнароднага конкурсу маладых кампазітараў імя Ю.У. Семянякі, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

**ШУПІЛАВАЙ Паліне Мікалаевічу** — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату Міжнароднага музычнага фестывалю ў г. Ланголен, III месца (Вялікабрытанія, 2010 год);

**ШЧАГЛОВАЙ Вользе Алегавічу** — студэнцы ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, уладальніцы дыплама “За захаванне нацыянальных традыцый” VI Адкрытых Маладзёжных Дэльфійскіх гульні дзяржаў — удзельніцы СНД (Арменія, 2010 год);

**ЯНОВІЧ Ксеніі Вячаславаўне** — навучэнцы ўстановы пазашкольнага выхавання і навучання “Дзіцячая музычная школа № 11 імя У.У. Алоўнікава г. Мінска”, лаўрэату XI Міжнароднага музычнага конкурсу “Сіняя птушка”, дыплом II ступені (Украіна, 2010 год).

**калектывам мастацкай творчасці — у памеры 1050 тыс. рублёў кожна: народнаму аркестру баянаў і акардэонаў “Лад” установы адукацыі “Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў”**, лаўрэату X Міжнароднага музычнага фестывалю-конкурсу акардэонных аркестраў у г. Інсбрук, дыплом I ступені (Аўстрыя, 2010 год), кіраўнік — Анікеева Галіна Віктараўна;

**фартэп’янаму дуэту ўстановы адукацыі “Мінскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.І. Глінкі” ў складзе Ляйко Юліі Ігаравічы і Шапёткінай Алесі Генадзевічы**, лаўрэату X Міжнароднага музычнага конкурсу імя Юліуша Зарэбскага, II месца (Польшча, 2010 год), кіраўнік — Асташкіна-Мысліўчык Алена Сяргееўна;

## Успамін пра Рагачоў

**Калекцыянеры з Санкт-Пецярбурга Ісак і Людміла Кушнір падарылі віцебскаму Музею Марка Шагала больш за 60 твораў ураджэнца Рагачова Анатоля Каплана.**

Анатоль Каплан у 1918 годзе прыехаў у Віцебск, дзе пазнаёміўся з Маркам Шагалам, які, убачыўшы талент юнака, параіў яму вучыцца ў Петраградзе. З таго часу Каплан звязваў сваё жыццё з Пітэрам, стаўшы вядомым савецкім графікам. Выстаўкі яго з поспехам дэманстраваліся ў многіх еўрапейскіх краінах, у ЗША і Ізраілі. Падкрэслім, што ў сваім мастацтве А.Каплан заўсёды вяртаўся на малую радзіму. Яго серыя “Успамін пра

Рагачоў” — сапраўдная выяўленчая энцыклапедыя жыцця людзей гэтага маляўнічага правінцыянага горада.

Каштоўны падарунак для Віцебска — вельмі важная падзея не толькі ў культурным жыцці горада. Акрамя таго, Музей Марка Шагала днямі адкрыў выстаўку “Я родам з Рагачова”, на якой віцязьчане ўпершыню ў Беларусі пачаць больш за сто твораў Анатоля Каплана. Гэтыя работы — таксама з калекцыі сужэнцаў Кушнір.

**Ул. інф.**

*Дарэчы, выстаўка графікі А.Каплана запланавана ў гэтым годзе і на радзіме мастака ў рамках акцыі “Культурная сталіца Беларусі-2011”.*

*Пра гэта — на стар. 7.*

## Стымул для супрацоўніцтва

**XVIII Мінскую міжнародную кніжную выстаўку-кірмаш можна будзе наведаць з 9 па 13 лютага ў НВЦ “БелЭКСПА”.**

**Некаторыя падрабязнасці выстаўкі агучылі днямі на сустрэчы з журналістамі прадстаўнікі Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, дырэктар ММКВК, прадстаўнікі экспанентаў.**

Кансультант упраўлення выдавецкай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі нашай краіны Алена Шыцік адзначыла на сустрэчы з журналістамі, што Ганаровым госцем выстаўкі-кірмашу сёлета стане Германія. А цэлых пяць краін прэтэндуюць на тое, каб атрымаць гэты статус у 2014 годзе, і тое не можа не сведчыць пра высокі аўтарытэт Беларускай экспазіцыі. “Удзельнікі ММКВК амаль заўсёды самі дэманструюць ініцыятыву стаць Ганаровым госцем. На наступны год гэтае права атрымала Венесуэла (спецыяльным госцем побач з ёю стане Арменія, што адсвяткуе

500-годдзе сваёй кнігавыдавецкай справы), а ў 2013-м прыемем Іран. Пасля іх перавагу ададуць той краіне, якая, па меркаванні арганізатараў, найбольш зацікавіць простых беларускіх гледачоў”, — кажа суразмоўца “К”.

Генеральны дырэктар выстаўкі-кірмашу Дзмітрый Макараў зазначыў: “Прадстаўнікі 20 краін будуць дэманстраваць свае дасягненні кнігавыдавецкай справы на сёлетаўняй выстаўцы. Больш за 600 выдавецтваў, прадстаўнікоў кніжнага гандлю і іншых арганізацый прэзентуюць навінкі мастацкай і навуковай літаратуры, паліграфічнай прадукцыі. Германія — прызнаны лідар у кнігавыдавецтве і вытворчасці паліграфічнага абсталявання, таму дырэктары вельмі прыемна прымаць яе ў такім статусе...”

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Федэратыўнай Рэспублікі Германія Крыстаф Вайль зазначыў, што ўдзел Германіі ў ММКВК у якасці Ганаровага госця стане стымулам для ўзаемадзейнення з Беларуссю ў кнігавы-

давецкай справе і перакладах літаратуры. “Варта падкрэсліць, што патэнцыял супрацоўніцтва Германіі і Беларусі ў гэтай галіне далёка не вычарпаны. Мы гатовы і пасля выстаўкі-кірмашу актыўна працаваць з кнігавыдаўцамі. Усе кнігі, якія прадставім на сваім стэндзе, застануцца ў многіх бібліятэках, і кожны беларус зможа з імі пазнаёміцца”, — адзначыў ён.

Сярод вялікай колькасці прадстаўленых выданняў будуць падборкі альбомаў і кніг па мастацтве, дызайне, краізназнаўстве, а таксама нямецкая класічная літаратура. Больш за 700 кніг на самыя розныя тэмы, якія прэзентуе краіна, аб’яднаны дэвізам: “Германія: багачце колераў і фарбаў”. Сярод іншага, адбудуцца сустрэчы з вядомымі пісьменнікамі і абмен досведам у сферы сучасных тэхналогій кнігавыдання.

**С.К.**



**Тэатральныя шэрагі “заслужаных” папоўніліся: яшчэ адным калектывам, што атрымаў гэтае ганаровае званне, стаў днёмі Гродзенскі абласны драматычны тэатр.**

Ва ўрачыстай атмасферы пад час сходу калектыву тэатра начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Лойка ўручыў дырэктару тэатра Васілю Маркаўцу загад аб наданні ўстанове звання “Заслужаны калектыв”.

Каменціруючы гэтае рашэнне Савета Міністраў, дырэктар тэатра зазначыў, што для трупы гэта — не толькі прызнанне яе высокага творчага ўзроўню, але і вялікі “аванс” для далейшай творчай дзейнасці.



**7 лютага адкрываецца XXII Міжнародны джазавы фестываль “Мінскі джаз-2011”.**

Значны форум праводзіць Заслужаны калектыв Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Фінберга сумесна з Мінгарвыканкамам.

Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі як спадкаемец лепшых традыцый заснавальніка беларускага джаза

**Шэраг разнастайных мерапрыемстваў чакаецца ў межах святкавання 90-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа.**

Гэтымі днямі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася выстаўка “Пяцяр палескага краю”, дзе экспануюцца 270 дакументаў, сярод якіх дзённікі, першыя выданні раманаў і апавесцей класіка айчынай літа-

## І прызнанне, і “аванс”



Дарэчы, літаральна днямі тэатр прадставіў сваім прыхільнікам новую прэм’еру — спектакль “К’еджынскія пе-

рабрэхі” Карла Гальдоні ў рэжысуры Генадзя Мушперта. Вясе́лая і дасціпная італьянская камедыя пра тэмпераментных рыбацкіх жонак, у якой заняты вядучыя акцёры тэатра рознага узросту, у інтэрпрэтацыі гродзенцаў, не пакіне аб’якавым нікога, хто трапіць у глядзельную залу. А на “парадку” дня — рэпетыцыі яшчэ дзвюх новых пастацовак: казкі для дзяцей “Прынецса без гарошыны” і “Хіта” сучасных беларускіх тэатраў — “№ 13” Рэя Куні.

## Стагоддзе ў джазе

Эдзі Рознера працягвае знаёміць прыхільнікаў джазавай музыкі з лепшымі творамі айчыннага, еўрапейскага і сусветнага джаза.

Да ўрачыстага адкрыцця арганізатарамі падрыхтавана праграма, прысвечаная творчасці легендарнага кампазітара і дырыжора Гордана Гудвіна. “Гэта ўнікальная праграма, якая прадставіць самае галоўнае — нацыянальнае джазавае мастацтва! — зазначыў дырэктар — мастацкі кіраўнік калектыву Міхаіл Фінберг. — У яе ўвайшлі кампазіцыі, створаныя ў 2010 годзе. Прысутныя на адкрыцці форуму першымі пачуюць прэзентацыю выключнага матэрыялу...”

Наступным днём аматарам няпростых гармоній і рытмаў маэстра Фінберг

прапануе “The best. Лепшае ў мастацтве Біг-Бэнд”. Спецыяльна да лютаўскага форуму Біг-Бэнд славутага калектыву падрыхтаваў джазавыя творы Г.Гершвіна, Б.Стрэйхорна, Д.Гілеспі, Р.МакКонэла і іншых сусветна вядомых кампазітараў, аранжыроўшчыкаў. Прыхільнікі джазавага мастацтва змогуць пачуць вядомыя творы ў новай музычнай афарбоўцы.

Апошні дзень фестывалю падорыць сустрэчу з джазавым калектывам Літоўскай Рэспублікі пад кіраўніцтвам Дайніуса Пулаўскаса. Разам з вядомымі музыкантамі ў Беларусь завітае непаўторная спявачка Неда.

Значным, у рамках фестывалю пройдзе V Цырымонія ўручэння прэміі “Лепшы джазмен года”.

## Па старонках Мележавага дзённіка

ратуры. Да таго ж, у межах праекта прадстаўлены творы Івана Мележа ў перакладзе на розныя мовы свету, а таксама матэрыялы, прысвечаныя экранізацыі “Палескай хронікі”.

А неспрэдна ў дзень нараджэння пісьменніка, 8 лютага, ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры мусяць адбыцца вечар памяці “Летапісец Палескай зямлі”. Як адзначылі ў музеі, у імпрэзе плануецца ўзяць удзел родныя пісьменніка, даследчыкі яго творчасці, сябры і знаёмыя Івана Мележа.

Пад час святочнай імпрэзы адбудзецца і прэзентацыя аднайменнай выстаўкі, унікальнага матэрыялы для якой былі сабраны з фонду Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры і Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.

Не пакінуць па-за ўвагай юбілей свайго знакамітага земляка і на Хойніччыне. У прыватнасці, на малой радзіме пісьменніка ва ўстановах культуры і адукацыі цягам гэтага месяца адбудуцца святочныя імпрэзы і навукова-практычныя канферэнцыі.

**Лібералізацыя эканомікі краіны закранула і такую спецыфічную яе сферу, як шоу-бізнес. З 1 студзеня ўступіў у сілу Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 542 “Аб правядзенні культурна-відовішчых мерапрыемстваў”. Па словах начальніка ўпраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіла Казловіча, асноўная мэта новага Указа — максімальна спрасціць юрыдычныя фармальнасці і, у той самы час, удасканаліць парадак правядзення мерапрыемстваў. Улічыўшы адначасова інтарэсы як арганізатараў, гэтак і аўдыторыі.**

## Пра істотныя дробязі

Указ стаў інавацыйным нават паводле сваёй назвы — у загалюках папярэдніх нарматыўных актаў фігуравала паняцце “гастрольна-канцэртная дзейнасць”. Цяпер яму на змену прыйшло іншае — “культурна-відовішчныя мерапрыемствы”.

— Як паказала сама практыка, з юрыдычнага пункту гледжання, паняцце “гастрольна-канцэртная дзейнасць” досыць няпэўнае, — кажа Міхаіл Казловіч. — І далёка не заўсёды можна дакладна вызначыць яго канкрэтныя межы. Менавіта таму ўзнікла патрэба змены тэрміналогіі.

Паводле вызначэння, культурна-масавым мерапрыемствам з’яўляецца “тэатральная пастаноўка, канцэртная праграма, іншы вынік творчай дзейнасці выканаўцаў і калектываў мастацкай творчасці, разлічаны на публічнае выкананне”.

Але практыкаў, вядома, цікавіла перадусім не змена паняццяў ды іншыя юрыдычныя тонкасці. Галоўная інавацыя новага Указа, на якую часцей за ўсё звяртаюць увагу СМІ, — адмена гастрольных пасведчанняў. Хаця не ўсе прамоўтары лічылі існаванне “гастролек” сур’ёзнай перашкодай для сваёй дзейнасці.

— За пяць гадоў нашай працы ніякіх праблемаў з атрыманнем пасведчанняў не ўзнікала, — кажа дырэктар прыватнага канцэртнага агенцтва Аляксандр Багданаў. — Звычайна пытанне вырашалася за нейкія паўгадзіны.

Грашовыя зборы за гастрольныя пасведчанні амаль не ўплывалі на цану білета на канцэрты беларускіх выканаўцаў — для іх дзейнічаў паніжальны каэфіцыент 0,1. У той самы час білеты на выступы замежных гастролёраў становіліся даражэйшымі прынамсі на некалькі тысяч рублёў. Дробязі, але... непрыемныя.

Народны артыст Беларусі Анатоль Ярмоленка ні існавання “гастролек”, ні іх адмены асабіста не адчуў:

— У нас ёсць добры дырэктар, які без праблемаў вырашае ўсе юрыдычныя пытанні. Іншая справа — малядыя выканаўцы, у якіх і без “гастролек” багата клопатаў. Вельмі рады, што Указ Кіраўніка дзяржавы спрасціў ім жыццё.

З пачатку года замест атрымання гастрольнага пасведчання арганізатар павінен проста пісьмова ўведаміць упраўленне культуры рэгіёна аб правядзенні імпрэзы не пазней, чым за пяць дзён. І ніякіх грашовых збораў.

Адмену “гастролек” непасрэдна адчулі не толькі прыватныя прамоўтары і асобныя артысты, але і многія дзяржаўныя ўстановы культуры, асабліва ў рэгіёнах.

Падчас абмеркавання заканадаўства ў сферы гастрольнай дзейнасці, якое неаднойчы адбывалася па ініцыятыве Міністэрства культуры краіны, практыкі звярталі ўвагу на адзін прыкры нюанс. Гастрольнае пасведчанне патрабавалася і для правядзення, скажам, канцэрта самадзейных талентаў у сельскім клубе — нароўні з выступамі суперзорак у сталіцы. Бо клуб не мае статуса юрыдычнай асобы, а райаддзел культуры, якому ён падпарадкоўваецца, не быў уключаны ў спіс арганізацый, вызваленых ад неабходнасці атрымання “гастролек”. Дакладна тая самая праблема мелі і ўстановы культуры, прыналежаць да прадпрыемстваў або прафсаюзных арганізацый.

# Карэкціроўка на карысць “галоўнага капіталу”

## Непераадольны бар’ер для “каралеўскіх жырафаў”



Сёння ж яны ўвогуле не маюць ніякага клопату. Паводле новага Указа, калі імпрэзы праводзяцца на ўласнай пляцоўцы, нават паведмяляльны прынцып на іх не распаўсюджваецца.

У маштабах краіны ўдасца эканоміць не адзін кілаграм паперы і не адну гадзіну каштоўнага працоўнага часу. Чаго, уласна, і вымагае абвешчаная Прэзідэнтам Беларусі палітыка дэюракратызацыі грамадства.

## Білет як архаізм

Яшчэ адна прыўнесена новым Указам важная інавацыя тычыцца ўваходных білетаў. Раней яны лічыліся бланкамі строгай справяднасці, кожны з якіх трэба было рэгістраваць у падатковай інспекцыі.

— Сёння гэта ўжо архаізм, які супярэчыць сучасным рэаліям, — сцвярджае Міхаіл Казловіч. — Бо многія людзі выбіраюць спосаб набыцця білетаў праз Інтэрнэт, не выходзячы з дому. Гэта і сапраўды вельмі зручна.

Натуральна, што білет, раздрукаваны на хатнім прынттары, штамп па падатковай інспекцыі мець не можа. Да нядаўняга часу некато-

рыя тэатры прапаноўвалі кампрамісны варыянт: купляеш праз Інтэрнэт, а потым мяняеш “віртуальны” дакумент на сапраўдны, які адпавядае ўсім юрыдычным патрабаванням. Але шлях паміж гледачом і артыстам такія нязручнасці, вядома, не спрашчалі. Сёння Інтэрнэт-білет займеў належную легітымацыю.

тар павінен разлічыцца з гледачамі непасрэдна на месцы. Гэта яшчэ адна прыемная дробязь, але ўжо для спажаўцоў.

Асобны артыкул новага Указа акрэслівае патрабаванні, датычныя як арганізатараў, так і публікі. Ахоўнікі канцэртаў атрымалі нарматыўны акт, на які зручна спаслацца, каб не пусціць у залу чалавека “пад чаркай” — без

спрабуюць уключыць у цану арэнды кошт яшчэ нікім не паламаных крэслаў, — жартуе Аляксандр Багданаў. — Хаця нярэдка нам удаецца знаходзіць поўнае паразуменне — і, дарчы, без ніякай шкоды для мэблі. Аднак “цана пытання” ўсё адно досыць вялікая. Я пастаянна арганізую канцэрты беларускіх артыстаў у Расіі ды іншых краінах, і нідзе за мяжой мне не даводзілася сутыкацца з практыкай пагадзіннай аплата за залу. А ў нас яна ёсць, прычым плаціць даводзіцца нават за той час, які ідзе на мантаж апаратуры. Выніковыя сумы атрымліваюцца празмерна вялікімі, і менавіта гэта прымушае нас часцей звяртацца ў клубы.

Зразумела, што шляхі дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва не вычэрпваюцца адно банальнай здачай плошчы ў арэнду. Варыянтаў можа быць процьма. Непераадольных юрыдычных бар’ераў для пошуку ўзаемнага інтарэсу сёння не існуе.

Ёсць затое шэраг прыкрых дробязей. Іх урэгуляванне — у інтарэсах і прамоўтараў, і артыстаў, і публікі, і, вядома, саміх канцэртных пляцовак, чыя запатрабаванасць сёння ў многіх выпадках далёкая ад стопрацэнтнай.

## Публіку падмануць цяжка

Не так даўно прыватныя прамоўтары скардзіліся на “зарэгламентаванасць” беларускага заканадаўства ў канцэртнай сферы. Абмяркоўваючы новы Указ, некаторыя з іх выказваюць зусім іншае: маўляў, заканадаўства стала ажно занадта ліберальным! На думку Аляксандра Багданава, ліквідацыя юрыдычных бар’ераў развяжа рукі разнастайным прайдзісветам. А выкліканы імі недавер публікі рыкаштам ударыць і па сумленных арганізатарах.

Тыповыя спосабы махлярства ў сферы відовішчаў апісаны яшчэ класікамі — згадайма хаця б эпізод з “Прыгодаў Гекльберы Фіна”, дзе жулікі сабралі аншлаг на “захапляльную” трагедыю “Каралеўскі жыраф”, але замест шэкспіраўскіх жарсцяў няўмела выдурваліся на сцэне. Пра тое, што падобнае магчыма не толькі ў глыбінцы Арканзаса, сведчыць нядаўні выпадак у адным з абласных цэнтраў Беларусі: гастрольны цырк “парадаваў” дзятву не заяўленымі ў афішы экзатычнымі жывеламі, а самотным нецвярозым клоўнам.

Зрэшты, Марк Твен сфармуляваў і сапраўдны “закон жанру”: здзек з публікі магчымы... максімум двойчы. Бо ўжо ў трэці раз прайдзісветаў закідаюць памідорамі. Гэтае правіла дзейнічае жалезна. І менавіта таму многія прамоўтары праводзяць канцэрты нават сабе ў страту, каб толькі не рызыкаваць сваім галоўным капіталам — даверам публікі. Бо сапраўдныя дывідэнды прыносяць адно стабільная праца на рынку і, адпаведна, бездакорная рэпутацыя. А “каралеўскія жырафы” асуджаны на хуткае выміранне. Тым болей, махлярства, як і кожнае іншае злачынства, прадугледжвае пакаранне адпаведна з Крымінальным кодэксам.

Анатоль Ярмоленка выказаў іншую перасцярогу — спрашчэнне шляху артыста да гледача можа прывесці на сцэну натоўп бяздарнасцяў. Але працягваючы развагі, кіраўнік легендарных “Сяброў” тут жа сабе запярэчыў. Ён як мала хто іншы ведае беларускую публіку і таму можа з упэўненасцю сцвярджаць: падмануць яе вельмі цяжка. Таму яна сама разбярэцца, за каго “галасаваць рублём”.

Без сумневу, шоу-рынак здатны да пэўнай самарэгуляцыі. Ды і захады па спрашчэнні юрыдычных працэдур у канцэртнай дзейнасці зусім не ставяць перад сабой мэту пакінуць складаныя працэсы ў гэтай сферы на волю ўсім вятрам. Мэта Указа — менавіта ліквідацыя “непрыемных дробязей”.

Ілля СВІРЫН

лішніх сварак і крыўды. У сваю чаргу, арганізатары абавязаны гарантаваць бяспеку гледачоў. Таму практыка “перааншлагаў”, калі колькасць прададзеных білетаў перавышае ўмяшчальнасць пляцоўкі, аб’яўлена па-за законам.

Як адзначыў Міхаіл Казловіч, скардзіцца на няроўныя ўмовы з дзяржаўнымі арганізацыямі прыватнікам сёння ніяк не выпадае: заканадаўчыя патрабаванні і варункі працы ва ўсіх абсалютна аднолькавыя.

## Канкурэнцыя ў інтарэсах спажаўца

Можна прагназаваць, што лібералізацыя заканадаўства ў сферы беларускага шоу-бізнесу немінуча прывядзе за сабою рост канкурэнцыі. У рэгіёнах краіны, дзе ёмістасць рынку невялікая, змаганне за публіку будзе адчувацца асабліва востра. Але Міхаіл Казловіч лічыць, што канцэртнаму жыццю яно пойдзе толькі на карысць. Бо яно стане больш насычаным, разнастайным, актыўным, што становіцца паўплывае ў цэлым на культуру краіны

Міхаіл Казловіч перакананы, што адносіны паміж дзяржаўнымі і прыватнымі арганізацыямі ў шоу-бізнесе могуць быць не толькі канкурэнтнымі, але і партнёрскімі. Да нядаўняга часу (ці, дакладней, пачатку рамонт) удалым узорам такога супрацоўніцтва быў Купалаўскі тэатр. У вольныя ад спектакляў дні ён пераўтвараўся ў прэстыжную канцэртную пляцоўку, ды і сам раз-раз выступаў суарганізатарам зусім “няпрофільных” для сябе імпрэзаў.

Але гэты прыклад — хутчэй выключэнне. Зірнуўшы на афішы Мінска, можна заўважыць, што месцам правядзення імпрэзаў зазвычай з’яўляюцца клубы і дыскаўткі. Прычым гэта тычыцца і тых канцэртаў, якія куды прыемней слухаць, седзячы ў мяккім крэсле, чым тоўпячыся на танцполі. Тэатры і Дамы культуры, дзе такія крэслы стацыянарна ўсталяваны, на афішах фігуруюць досыць рэдка.

— Некаторыя дырэктары дзяржаўных канцэртных пляцовак пабойваюцца “маладзёжных” імпрэзаў ды

**Моладзь у чаканні піяру**

На айчынным кніжным рынку вялікую нішу займае прадукцыя шматлікіх расійскіх выдавецтваў. Зразумела, маючы з намі агульную моўную прастору, яна лёгка знаходзіць пакупніка сярод прыхільнікаў рознага роду літаратуры. У лідараў выдавецкага бізнесу непараўнальна большыя тыражы, колькасць назваў. Але ці можна ў гэтай сувязі казаць, што наша кніга неканкурэнтаздольная?

Звернемся напачатку да дзіцячай літаратуры. У мяне ёсць знаёмыя, якія на сямейным саветах вырашылі выхоўваць дзяцей выключна на беларускіх кнігах. Бацькі адшукваюць вершы, казкі, паданні на роднай мове. Праўда, на той “дзіцячай” паліцы — у асноўным беларускамоўныя пераклады сусветнай класікі. Сакрэт гэтага — у правільна пабудаваных піяр-кампаніях выдавецтваў. А пасольствы шэрагу краін у Беларусі (зрэшты, не толькі ў нас гаворка пра фактычна, сусветную практыку. — Н.П.) падтрымліваюць праекты па перакладзе бестселераў сваіх класікаў дзіцячай літаратуры. Кнігі кшталту “Пэгі Доўгаяпанчоха”, “Карлсан, які жыве на даху”, “Віні-Пух” маштабна прэзентуюцца ў сталіцы, аб іх гавораць шматлікія СМІ і Інтэрнэт. А вось пра ўласна айчынныя навінкі інфармацыю часам патрэбна збіраць па крупінках, таму пакупнік, які гатовы аддаць грошы за сваё, нярэдка выходзіць з крамы ні з чым.

Прыкладам, у адной з найбуйнейшых сталічных кнігарняў кіруюся ў аддзел “Мастацтва”, але сярод шыкоўных альбомаў (Пікаса, Мадзільяні, Урубеля...) не знаходжу ніводнага, які датычыўся б айчынных мастакоў. Аказваецца, для ўсіх беларускіх кніг выдаткавана асобная прастора. Але ці лагічна шукаць кнігу па мастацтве не ў адпаведным аддзеле?

Дарэчы, многія нашы выданні таннейшыя, чым замежныя. Прынамсі, за папулярныя зараз сярод бацькоў казкі-панарамы можна было б аддаць удвая менш грошай, калі набыць экзэмпляры, да прыкладу, Мінскай фабрыкі каляровага друку. Але ў кнігарнях яны ляжаць у самым нізе стосы расійскай прадукцыі...

— Мала хто з кнігагандлёвых арганізацый ці бібліятэчных сістэм паўнаўважана займаецца прапагандай айчынных аўтараў, і асабліва — маладой пляяды, якая ўзнікла ў новым тысячагоддзі, — са шкадаваннем зазначае старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец. — Атрымліваецца замкнёнае кола: пра творчую моладзь не гавораць, бо іх, маўляў, не ведае публіка, чытач жа не можа аб іх дазнацца, бо пра новыя зоркі ніхто не распавядае. Асабліва гэтая праблема паўстае ў рэгіёнах.

Каб пачаць выпраўляць сітуацыю, СПБ сумесна з Міністэрствам культуры выпрацавалі новую стратэгію. Па словах Мікалая Чаргінца, вырашана кнігі, што выходзяць з друку, суправаджаць плакатам, на якім будзе выкладацца пашыраная анатацыя і разгорнутая інфармацыя аб аўтары. Гэтыя плакаты будуць накіроўвацца ў бібліятэкі краіны.

А як ідзе справа з прапагандай айчыннага ў кнігарнях і выдавецтвах? Па вялікім рахунку зразумела: гандаль у першую чаргу зацікаўлены ў павелічэннях продажаў. Але ці ж задача па вяртанні грошай, выдаткаваных на выпуск тыражу, і па атрыманні прыбытку не стаіць сёння і перад дзяржаўнымі выдавецтвамі? Ці не для актыўнага прасоўвання сваёй літаратуры на айчынным рынку там ствараюцца, у рэшце рэшт, спецыяльныя аддзелы па менеджменце і рэкламе?

**Эфект дванаццаці**

І асабліва ўвага названых аддзелаў — на эфектыўнае распаўсюджванне літаратуры па нацыянальным мастацтве, народнай творчасці, гісторыі краіны, помнікаў архітэктуры. Тут выдавецтвам неабходна прыкласці шмат намаганняў. У сённяшніх умовах, каб кніга прынесла прыбытак, давала абаротныя сродкі, яна павінна прадавацца за 6 — 12 месяцаў.

“Галоўнае для нас — прадаць кнігу на працягу года”, — кажа загадчык аддзела маркетынгу выдавецтва “Беларусь” Марына Ланцэтава.

Аднак мае журналісткае даследванне паказала, што актыўнае прасоўванне на рынак пачынаецца праз тры месяцы пасля выхаду найменша з друкарні. Гэта той час, калі кнігі дайшлі да рознічнай сеткі, калі спрацавала гэтак званае сарафаннае радыё: родзічы, сябры, калегі. Але да таго часу, калі пачынаецца пік попыту на выданне, тыраж ужо прададзены...

Каб пік продажу супаў з часам атрымання кнігарнямі тыражу, маркеталагі выводзяць на першы план перадвыдавецкую працу з кнігай. У выдавецтве “Беларусь” яшчэ да выхаду навінкі імкнучца сабраць як мінімум 50 працэн-

нікамі гандлю. Чытач пакінуць сам-насам пад час выбару кнігі. Сапраўды гучныя рэкламныя акцыі, накіраваныя на тое, каб аб кнізе загаварылі не толькі кнігагандляры, але і пакупнікі, у Беларусі вельмі мала.

Многія чытачы ўскладаюць надзею на кніжныя форумы. Прынамсі, хутка адкрыецца XVIII Міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш. У рамках гэтага форуму, скажам, выдавецтва “Мастацкая літаратура” плануе правесці шматлікія мерапрыемствы з чытачамі. Як значыць яго галоўны рэдактар Віктар Шніп, нават выпадкова патрапіўшага на выстаўку чалавека можна так зацікавіць выданнем, што наведвальнік абавязкова выйдзе са стэнда з кнігай.

**У безлічы назваў, фарматаў, тэм друкаванай прадукцыі ў айчынных кнігарнях можна разгубіцца нават самым заўзятым наведвальнікам. На жаль, у гэтым парадзе разнамоўных імёнаў часам няпроста ўбачыць прозвішча беларускага аўтара. Прадукцыя дзяржаўных выдавецтваў стала бярэ першыя прэміі на сусветных кніжных конкурсах, але ці ведае аб гэтых дасягненнях пакупнік? Як днямі было заяўлена, Міністэрства інфармацыі мае намер сумесна з Міністэрствам культуры прапагандаваць айчынныя друкаваныя выданні. Гэтая праца распачнецца ўжо на Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, якая вясямнашчыты раз адкрыецца 9 лютага. Як правільна прыпаднесці айчынныя выданні і “разгарнуць” беларускую кнігу на чытача? Гэта мы і паспрабавалі высветліць.**

**Каб пік продажу супаў з “задачай максімум”**

# Мерчандайзінг пачынаецца? або Граматны піяр для крыніцы ведаў

таў тыражу. Аддзел праводзіць перспектывы запыт: высвятляе, колькі экзэмпляраў гандаль гатовы ўзяць на рэалізацыю на год. Рассылае інфармацыйныя лісты, бланкі заказаў, інфармуе кнігагандлі розных форм уласнасці па ўсёй рэспубліцы, арганізоўвае выязны гандаль, актывізуе супрацоўніцтва з бібліятэкамі, праводзіць рэкламныя акцыі для СМІ.

**Тураб’ект у поўным колеры**

Такім чынам аддзел маркетынгу “збірае” ўсіх патэнцыйных пакупнікоў. У 2010-м тое ж выдавецтва “Беларусь” пачало цесна супрацоўнічаць з новымі кропкамі збыту — турыстычнымі цэнтрамі. Зараз яго прадукцыю можна сустрэць у кіёсках у гатэлях, сталічным аэрапорце. Маркеталагі імкнучца “падв’язваць” літаратуру па тэматыцы: у Строчыцах і Дудутках можна пагартаць выданні па народным побыце, традыцыях, сімволіцы беларускай культуры, у Мірскім замку — па архітэктуры, гісторыі і мастацтве краіны. На многіх турыстычных аб’ектах ёсць магчымасць набыць міні-альбом з серыі “Мастацкія скарбы Беларусі”. І гэта ўжо не кажучы пра альбомную прадстаўнічую прадукцыю ці кнігі, што друкаваліся спецыяльна да пэўных дат, накшталт 600-годдзя Белаўскай пушчы.

— Правільна сфарміраваны тыраж неабходны для скарачэння тэрміну рэалізацыі. Возьмем мінулагадні альбом аб Полацку: мы прадалі амаль 4 тысячы асобнікаў за тыдзень! Як бачыце, выпрацаваная тактыка дае свае вынікі. Зрэшты, за апошні год было рэалізавана 90 працэнтаў агульнага выпуску выдавецтва, — падкрэсліла Марына Ланцэтава.

І ўсё ж большасць мерапрыемстваў аддзела маркетынгу любога выдавецтва накіравана на ўзаемаадносіны з прадстаў-

— Увогуле “Мастацкая літаратура” робіць стаўку менавіта на сустрэчы публікі з аўтарам. Амаль кожны тыдзень мы праводзім творчыя вечарыны. Прычым запрашаем на мерапрыемствы і тых пісьменнікаў, якія яшчэ не выдалі асабістага зборніка. Такім чынам рыхтуем чытача да з’яўлення новага аўтара, — патлумачыў Віктар Шніп. — Шмат мерапрыемстваў ладзім у школах.

Але ці дастаткова гэтага для ўзняцця паказчыкаў продажу? Зразумела, актыўная праца з патэнцыйнай аўдыторыяй неабходна. Прыкладам, у 2010 годзе на галіновыя выстаўцы ў Маскве расіяне адкрылі для сабе новую кнігу пра Паўла Сухого — авіяканструктара з сусветным імем, выхадца з Беларусі. Па словах Марыны Ланцэтавай, упершыню большую частку тыражу навінкі выкупілі замежныя прадпрыемальнікі. Для выдавецтва гэта, зразумела, вялікая падзея. Але на радзіме кніга так і не атрымала шырокага распаўсюджвання нават сярод зацікаўленай публікі. Ці не з-за таго, што піяр-кампанія адпаведнага маштабу не праводзілася? Нават на радзіму слыннага авіяканструктара быў накіраваны, па словах метадыста аддзела культуры Глыбоцкага райвыканкама Алены Цішонок, усяго толькі інфармацыйны ліст. Іншых мерапрыемстваў па заахвочванні займаецца асобнікі выдання пра слыннага земляка не было... А кнігу ж можна было прадаваць у тым жа Раённым краязнаўчым музеі.

Зрэшты, пытанне часцей за ўсё ўпіраецца ў грошы. Выдавецтвы кажуць, што ў іх не хапае сродкаў на рэкламнае суправаджэнне прадукцыі, таму яны больш разлічваюць на радыё- і тэлепрадачы, інтэр’ю і публікацыі ў друкаваных СМІ. Але ці можна эфектыўна да-

несці кнігу да пакупніка, не выкарыстоўваючы спецыфічных інструментаў менеджменту і мерчандайзінгу? Каб зразумець гэта, неабходна зазірнуць у кнігарню.

**Ад крамы да...**

Першае, што кідаецца ў вочы ў любой сталічнай кнігарні, — маляўнічыя плакаты з інфармацыяй пра галаваломкі, замежную мастацкую літаратуру. У пошуках адпаведнай паліграфічнай прадукцыі, што рэкламуе айчынны прадукт, звярнулася да ААТ “Белкніга”, у склад якога ўваходзяць спецыялізаваны філіял “Бібліятэчны калектар”, 17 найбуйнейшых кнігарняў і 8 кіёскаў у сталіцы, 9 кніжных крам у Мінскай вобласці.

Як паведаміла кіраўнік групы па арганізацыі гандлю і рэкламе Іля Бурко, большасць расійскіх выдавецтваў суправаджаюць сваю прадукцыю рэкламай, з дапамогай якой лёгка весці кнігу да кніжнай паліцы ці на выстаўцы. “У саветкія часы і нашы выдавецтвы абавязкова дасылалі разам з тыражом лістоўкі, закладкі, з якіх можна было даведацца пра пэўную серыю або прачытаць аб бліжэйшых навінках. Зараз падобная паліграфічная прадукцыя амаль знікла”, — зазначыла суразмоўца “К”.

прадукцыя, як і падарункі пад час шматлікіх акцый, — у першую чаргу ініцыятыва выдавецтваў. І часцей за ўсё — замежных.

Адзельны рэкламы айчынных выдавецтваў дадзеныя інструменты маркетынгу амаль не выкарыстоўваюць. “Першапачатковая задача “Белкнігі” — данесці чытачу інфармацыю, дзе можна набыць кнігу, а не прапагандаваць пэўнае найменне”, — тлумачыць суразмоўца “К”.

Зразумела, праблема прасоўвання беларускай прадукцыі на айчынным рынку залежыць ад многіх фактараў. Тут трэба ўлічваць спосаб выкладкі тавару, гандлёвыя плошчы, наяўнасць дадатковых стэлажоў, рэкламных матэрыялаў і нават падрыхтоўку кансультантаў, сярод якіх не ўсе ведаюць, якія айчынныя выданні стаяць на паліцах іх крамы. Дарэчы, апошняя адзначаюць і пісьменнікі, і выдаўцы. “Каб заінтрыгаваць пакупніка, растлумачыць, чаму яму патрэбна менавіта гэта кніга, прадаўцу варты цікава распавесці і аб выданні, і аб яго аўтары”, — падкрэсліў галоўны рэдактар выдавецтва “Мастацкая літаратура” Віктар Шніп.

Яскравым прыкладам новых тэндэнцый у гэтай галіне з’яўляецца адна з пеярбургскіх кніжных сетак. На

ўваходзе заўжды прапановаецца штомесячны бясплатны буклет, у якім чатыры тыдні шчыльна распісаны сустрэчамі з пісьменнікамі, аўтограф-сесяімі, конкурсамі дзіцячых малюнкаў, тэатралізаванымі дзеямі, паказамі элітарнага кіно ў спецыяльна прыстасаванай кавярні... У Інтэрнэце дзейнічае паўнаўважаны партал з форумамі для пакупнікоў, заўзятых аматараў літаратуры, прафесіяналаў, з он-лайн-прэзентацыямі друкаваных навінак і он-лайн-кансультацыямі розных спецыялістаў. Сайт прапануе шматлікія варыянты набыцця прадукцыі, інфармуе аб новых акцыях, скідках і бонусах у рэальнай і віртуальнай прасторы. Такім чынам кнігарня фарміруе сваю аўдыторыю, ператвараючы звычайную краму ў сапраўдны культурна-асветніцкі цэнтр.

Рынкавыя ўмовы патрабуюць ад аддзелаў рэкламы выдавецтваў і кнігарняў тэрмінова дадаць да звычайных форм працы адточаныя маркеталагамі сучасныя правілы прасоўвання кніжнай прадукцыі. Прынамсі, аблягчыўшы пошук і выбар неабходнай кнігі, гандаль і выдавецтвы атрымаюць дадатковы прыбытак. Нездарма статыстыка сведчыць, што граматына пабудаваны мерчандайзінг здольны ўзняць абарот продажаў на 13 працэнтаў. Ды і сусветная практыка паказвае, што мэтанакіраваныя піяр-кампаніі, рэкламныя акцыі апраўдваюць затрачаныя на іх грошы, прыносячы прадпрыемству значны эканамічны эфект. Засталося не так ужо і шмат: скарыстацца трэндам.

**Настасся ПАНКРАТАВА**



Будынак Мінскага абласнога драматычнага тэатра ў Маладзечне.

**Прынята лічыць, што магчымасць рэгулярна спрычыняцца да ўзораў прафесійнага тэатральнага мастацтва — прывілея жыхароў сталічных ды буйных абласных гарадоў. Ды толькі любое "правіла", як вядома, мае свае выключэнні. Акурат такім прыемным і шмат у чым паказальным выключэннем з'яўляецца Мінскі абласны драматычны тэатр у Маладзечне. Не смуткуючы з прычыны несталічнай прапіскі, ён, створаны два дзясяткі гадоў таму, літаральна за некалькі сезонаў стаў не проста чарговай "кропкай" на тэатральнай карце краіны, а ўнікальным творчым арганізмам. І — выбітнай з'явай айчыннага мастацтва, што прыцягнула да сябе, тэатра-пачаткоўца, увагу і павагу папраўдзе ўсяго нашага тэатральнага грамадства. Яшчэ б, "на перыферыі" з'явіўся і расквітнеў тэатр, які даваў форум многім сталічным калектывам — ці ж магло гэтакае "чарадзейства" (дададзім, што з пункту гледжання арганізацыйных і іншых вытворча-творчых умоў — пастаўленае з першых жа гадоў працы на выключна прафесійных рэйкі) не выклікаць шчырай прафесійнай зайздрасці?! Творчы імпульс, якім гарэлі маладзечанцы, бы магніт, вабіў сюды яркіх і цікавых рэжысёраў з усіх куточкаў нашай краіны — на пастаноўкі, акцёрскія вядучых сталічных тэатраў — сыграць тую ці іншую ролю на гэтай сцэне з маладой трупаі, і практычна ўсіх — на культывы ў свой час тэатральны фестываль "Маладзечанская сакавіца". Акурат у сценах гэтага тэатра і я, выпускніца Акадэміі мастацтваў, упершыню выйшла на шырокую публіку з "крытычным разборам" айчынных прэм'ер, уключаных у фестывальную афішу.**

І вось 18 лютага Мінскі абласны драматычны тэатр адзначае сваё 20-годдзе. У чаканні гэтай даты, радаснай не толькі для калектыву, але і для ўсяго горада Маладзечна, мы з вядучымі акцёрамі Барысам Доніным, Аляксандрам Пашкевічам, Алегам Чэчаневым, Аленай Рахмангулавай, Ірынай Камышавай і Таццянай Грасевіч, што працуюць тут практычна з самага пачатку, размясціліся ў акцёрскім фае тэатра для таго, каб акінуць позіркам той шлях, які быў адолены за гэтыя два дзясяткі творчага жыцця пад адным дахам.

#### Аляксандр ПАШКЕВІЧ:

— Так, наш тэатр узнік дваццаць гадоў таму, ды толькі — не на пустым месцы. На той момант у горадзе быў моцны народны тэатр, які выступаў і быў вядомы не толькі ў Беларусі, але і на прасторах тагачаснага Савецкага Саюза. У той жа час, Мінская вобласць, як аказалася, — адзіная, што не мела прафесійнага абласнога драмтэатра. Вось і было вырашана стварыць яго на базе народнага.

**— Але ж адна справа — удзел у амаатарскіх пастаноўках, і зусім іншая — прафесійная тэатральная дзейнасць. Думаецца, далёка не ўсе былі гатовыя да таго, каб карэнным чынам змяніць уласнае жыццё і тэатр пераставіць на першае месца?**

#### Барыс ДОНІН:

— Маеце рацыю, акурат гэтак і было. "Раптам" аказалася, што змяніўся не толькі статус — з'явіліся планы, абавязальнасці, урэшце, іншыя прафесійныя патрабаванні і да нас саміх. І выбіраць было нялёгка. Я доўга думаў, вагаўся — усё-такі да таго моманту жожны з нас меў сваю прафесію, наладжанае жыццё. Але... зараз я тут.

#### Аляксандр ПАШКЕВІЧ:

— Але гэта не значыць, што мы закінулі свае прафесіі. Я, да прыкладу, доўгі час працаваў у тэатры на паловай стаўкі па сумяшчальнасці. Але з цягам часу тэатр зацягнуў мяне цалкам, і цяпер палова стаўкі "перакачавала" ў вучылішча, бо і з гэтым заняткам не магу расставіцца.

#### Алена РАХМАНГУЛАВА:

— А я, разам з сямяркай маіх аднакурснікаў, прыехала ў Маладзечна адразу пасля інстытута культуры, па размеркаванні. Памятаю, як усе хваляваліся перад праслухоўваннем. А ў камісіі былі і Барыс Ільч Донін, і Эма Ларыёнава... Але мне тады "пашчасціла" — балела горла, і не давялося нічога чытаць. Узнялі на веру.

З чаго для мяне пачынаўся тэатр? З таго, як расчысчалі наш будынак ад смецця. Недзе ёсць нават фотаздымкі, на якіх мы, бы будаўнікі, вывозім адсюль тачкамі ўсялякіх друз. А першым спектаклем, пастаўленым адмыслова да адкрыцця тэатра, была "Зямля" па Якубу Коласу ў рэжысуры Мікалая Мацкевіча. Я там іграла дзяўчыну з вянкам у масоўцы.

#### Аляксандр ПАШКЕВІЧ:

— Мацкевіч у "Зямлі" заняў літаральна ўсіх! Было шмат масавых сцэн: адны касілі, другія жабравалі...

#### Алег ЧЭЧАНЕЎ:

— А я, памятаю, — вазіў у спектаклі фурку. Адмыслова дзеля гэтага прыязджаў у Маладзечна з Мінску, так што ўся гэтая мая роля разам з дарогай туды-назад займала 6 гадзін! Але мне было важна і дарага іграць у тым спектаклі.

**— 3 іншых спектакляў, што паўсталі на вашай сцэне за 20 гадоў, якія яшчэ вы згадваеце з асабівай цеплынёй?**

#### Барыс ДОНІН:

— Пэўна, "Камедыю" ў пастаноўцы Андрэя Андрасіка. Яна да гэтага часу ў нас ідзе, хаця пастаўленая ў 1992 годзе! І глядзя любіць спектакль і кожны раз цёпла ўспрымае, ды і мы самі да гэтага часу атрымліваем асалоду ад ігры ў ім.

#### Алег ЧЭЧАНЕЎ:

— Быў у нас цудоўны спектакль "Караль" Славаміра Мрожака ў пастаноўцы Венедыкта

Расстрыжэнкава, які тады працаваў у тэатры чарговым рэжысёрам, — для мяне гэта была сусрэча з іншым тыпам тэатральнага мыслення, з цікавым і складаным матэрыялам, які вымагаў і ад акцёраў глыбокай унутранай аддачы... Некалькі гадоў таму, калі рэжысёр Ігар Блінкоў ставіў у нас іншы твор Мрожака — "Забаву", я, працуючы з ім, адчуў нейкае своеасаблівае вяртанне ў той, былы спектакль — нібыта сёння, праз пэўны час я маю шанец яшчэ раз вярнуцца ў сваю маладосць і адказаць на тыя творчыя пытанні, што здаваліся мне складанымі для разумення.

масць працаваць з самымі рознымі рэжысёрамі, з усімі, хто, па сутнасці, былі "заканадаўцамі моды" ў беларускім тэатры. Акрамя нашага галоўнага рэжысёра Мікалая Мацкевіча ў тэатры ставілі Віталь Баркоўскі, Рыхард Таліпаў, Валерый Раеўскі, Венедыкт Расстрыжэнкаў, Генадзь Мушперт, Ала Палухіна... Складана ўсіх пералічыць. І гэта давала нам унікальную магчымасць сутыкнуцца з рознымі прынцыпамі работы, з яркімі рэжысёрскімі індывідуальнасцямі! Ну як тут не пазаздросціць самім сабе!

#### Алег ЧЭЧАНЕЎ:

— І ў нас была выдатная магчымасць вучыцца, расці прафесійна. Колькі нашаму тэатру аддала Марыя

#### Таццяна ГРАСЕВІЧ:

— Так, былі тыя, што прыходзілі і вельмі хутка сыходзілі з тэатра. Але ж касцяк наш захаваўся. І сёння мы, па сутнасці, — адна вялікая сям'я. І хаця ў любой сям'і маюцца свае нюансы і не заўсёды простыя ўзаемаадносіны, але ж важна, што ўсе ў нашым калектыве — не чужыя адзін аднаму.

#### Алена РАХМАНГУЛАВА:

— Вельмі клапаціўся аб гэтым наш колішні дырэктар тэатра Сяргей Барысавіч Вальковіч. І таму дзякуючы яму ўсе мы любілі гэтую сямейную атмасферу: для кожнага ў яго знаходзілася добрае слова, цёплая парада. На дзень нара-

# Ідзе акцёр па горадзе...



## Касцяк і... спакуса, або Дваццаць гадоў тэатральнай Птушкі Фенікс

Георгіеўна Захарэвіч, якая знаходзіла час у сваім купалаўскім раскладзе і прыязджала з Мінска ў Маладзечна, займалася з акцёрамі мовай, ставіла спектаклі і нават іграла з намі на адной сцэне... Такія ўрокі дарагога вартыя!

**— Але ж, пэўна, блізкасць Мінска ва ўсе часы таіла ў сабе і спакусу з'ехаць у сталічныя тэатры?**

#### Ірына РАХМАНГУЛАВА:

— Натуральна. І часам падавалася, што наш тэатр успрымаецца як "перавалачная станцыя". Ды толькі тыя, хто так ставіўся да яго, у выніку самі зніклі з творчага поля. Але многія з тых, хто сёння працуе ў іншых тэатрах краіны, сапраўды пачыналі на маладзечанскай сцэне: Таццяна Юрык з Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы, у Мінску — Ігар Падлівальчаў з Новага драматычнага, Яўген Іўковіч з Маладзёжнага, Віктар Багушэвіч — з Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, Раман Цыркін зараз — галоўны рэжысёр у Мазырскім драматычным тэатры...

Усё гэта — "нашы" людзі!

дзэння ён заўсёды дарыў нам кветкі, і калі ты ў гэты дзень не заняты ў спектаклі, прыходзіў дадому. І любыя святы былі нашымі агульнымі. Думаю, дзякуючы гэтай закладзенай ім атмасферы мы і застаемся — тэатрам. І з намі — наш глядзяч.

**— Дарэчы, які ён — маладзечанскі тэатрал?**

#### Таццяна ГРАСЕВІЧ:

— Абсалютна розны, але заўсёды — прыхільны і ўдзячны. Ёсць і такія, што ходзяць на адзін і той жа спектакль шмат разоў. Адмыслова на той ці іншы акцёрскі склад.

#### Алена РАХМАНГУЛАВА:

— Так, часам прыходзяць у касу, не могуць вымавіць мае прозвішча і проста пытаюцца: "Няруская ваша сёння іграе"?

#### Алег ЧЭЧАНЕЎ:

— А на "Камедыю" ходзіць жанчына, якую мы пазнаем ужо па смеху ў зале: ён узнікае літаральна за імгненне да таго, як мы прамаўляем той ці іншы жарт.

#### Ірына КАМЫШАВА:

— Ды ўсё ж вельмі прыемна, калі, трапляючы ў госці, хто-небудзь з маладых хлопцаў альбо дзяўчат, часам зусім падлеткаў, кажа: а я ў вашым тэатры люблю таго альбо іншага акцёра...

Гутарыла  
Таццяна КОМАНОВА

## Што дарагога каштуе?

**Новы дырэктар тэатра Юрый Крывенькі — чалавек малады, але да атрыманага напрыканцы мінулага сезона "руля" ставіцца сур'ёзна:**

— Наш гонар — гэта калектыв, той творчы акцёрскі касцяк, які сфарміраваўся за гэтыя гады і які сёння вызначае аблічча Мінскага абласнога драматычнага тэатра. Акурат дзякуючы яму фарміруецца і сам тэатр, і стратэгія яго дзейнасці.

Для кагосьці дваццаць гадоў пакажацца зусім невялікай датай, але для нашага тэатра гэта важны адрэзак лёсу, які калектыву прайшоў годна, з разуменнем сваёй творчай місіі. І таму для нас гэта — надзвычай трапятлівая падзея.

Для мяне галоўным паказчыкам запатрабаванасці тэатральнага мастацтва ў невялікім Маладзечне з'яўляецца вось што: ідзе акцёр па горадзе — і яго пазнаюць, вітаюцца, дзякуюць за спектакль, цікавяцца новым у тэатры. Але ж я разумею, што неабходна клапаціцца і пра маладое папаўненне трупы — без свежых уліванняў проста нельга доўгі час падтрымліваць творчую бадзёрасць і імпульс.

**— Зрэшты, вельмі важна каб і шэрагі тэатральных прыхільнікаў таксама "падпіталіся" моладдзю.**

— Безумоўна, у нашым горадзе шмат моладзі, якая вучыцца ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах. І ў нашых перспектывіўных планах мэтанакіраваная праца акурат з гэтай, не да канца ахопленай намі глядацкай катэгорыяй. Вельмі ж хочацца дайсці і да іх душаў.

**— Дарэчы, а які са спектакляў тэатра на вас зрабіў незабыўнае ўражанне?**

— У свой час вельмі крануў "Вечар". Ды, зрэшты, гэты спектакль кранае ўсіх — нават тыя глядзчы, якія бачаць яго не ў першы раз, усё роўна выходзяць з залы са слязамі на вачах. І гэта дарагога каштуе!



На мінулым тыдні ў выставачнай зале Гомельскага палацава-паркавага комплексу ў рамках акцыі “Культурная сталіца Беларусі” адбылася незвычайная мастацкая акцыя. Тут была адкрыта выстаўка... адной карціны. Яе аўтар — член Беларускага саюза мастакоў, ганаровы акадэмік Расійскай акадэміі мастацтваў, лаўрэат прэміі “За духоўнае адраджэнне” Уладзімір Пракапцоў.

# Скажаце, толькі настальгія?

## Пра “Бацькоўскі дом” і ноў-хау Уладзіміра Пракапцова

Ён жа — генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, аўтар і куратар шматлікіх музейных праектаў, мастацтвазнаўчых каталогаў, манаграфій і артыкулаў. Словам, асоба ў краіне вядомая.

Дарэчы, такі незвычайны мастацкі праект у Беларусі, як выстаўка адной карціны, — ноў-хау Уладзіміра Іванавіча, па ідэі якога ў Нацыянальным мастацкім музеі “Дом Ваньковічаў” і ў Віцебскім мастацкім музеі ўжо адбыліся падобныя.

Карціна, што носіць назву “Бацькоўскі дом”, прысвечана вёсцы Жгунская Буда Добрушкага раёна, радзіме мастака і ягоных бацькоў. Тут, у вёсцы, ён скончыў васьмігадовую школу, пачаў, у Добрушы, прадоўжыў вучобу ў сярэдняй школе № 2. А потым быў мастацка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага інстытута, вучоба ў аспірантуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР, абарона кандыдацкай дысертацыі па праблемах манументальнага жывапісу. З таго ўсё і пачалося: праца ў ЦК ЛКСМБ, Савеце Міністраў краіны, кіраўніцтва Мастацкім музеем...

Але, дзе б Пракапцоў ні працаваў, жывапіс заўсёды заставаўся яго шчырай любоўю, і, нягледзячы на вялікую загрузжанасць музейнымі і грамадскімі справамі, ён кожную вольную гадзіну — у майстэрні: і ўвечары, і ў выхадныя дні, і ў перыяд водпуску...

Што цікава, галоўныя тэмы жывапісу — пастаянныя. Гэта пейзаж Радзімы, фігуратыўныя і партрэтныя палотны, звязаныя з вобразамі бацькоў і землякоў, спавутыя асобы беларускай зямлі: А. Міцкевіч, М. Багдановіч, В. Бялінічкі-Біруля...

Палатно “Бацькоўскі дом”, над якім мастак пачаў працаваць яшчэ пяць гадоў таму, — таксама з гэтай настальгічнай памяці. Думаю, ён уклаў у карціну не толькі ўсяго сябе як жывапісца, але і сканцэнтравана ў ёй ўнутраны смутак, журбю, сум па прамінулым дзяцінстве, якое так часта прыходзіць яму ў сны... Гэта, скажаце, толькі пранізілівая настальгія? Патрэба душы не забываць тую зямлю, што цябе нарадзіла? Сыноўская ўдзячнасць бацькам, якіх ужо няма?

Вось гэтая вуліца, вось гэты дом... Залатая восень. Таполі скідаюць лістоту. На шырокай вуліцы — нікога; дом з вокнамі над аранжава-жоўтым дахам і суседнія хаткі ў глыбіні прасторы; светла-блакітнае неба... Усё — жывапісна, густа, амаль фактурна. З усяго гэтага нараджаецца складаная вобразна-пластычная сістэма: тут — і развітанне з бацькоўскім краем, і тэма адвечнасці пачаткаў быцця, і асабліва ўяўнасць, і пранікнёнасць успрымання рэчаіснасці, якая даецца як найвышэйшы дар душы аўтара...

**Б.К.**

На здымку: У. Пракапцоў пад час прэзентацыі ў Гомелі.



У. Пракапцоў. “Бацькоўскі дом”.

## Ідэі для Культурнай сталіцы Беларусі-2011

Пасля гомельскіх сустрэч Уладзімір ПРАКАПЦОЎ завітаў у рэдакцыю “Культуры”, дзе распавёў аб сваіх уражаннях ад першага мерапрыемства ў рамках акцыі “Культурная сталіца Беларусі-2011”:

ніку. Таксама пад час святкавання 600-годдзя перамогі ў Грунвальдскай бітве ў прысутнасці шырокай грамадскасці ў фонд Дома-музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку перадаў работу “Адам Міцкевіч. Боль паэта”.

Зразумела, што і Нацыянальны мастацкі музей таксама далучыцца да мерапрыемстваў у Культурнай сталіцы. На маю думку, гэты статус нададзены не

## Мелодыя і патэнцыял

— Палатно “Бацькоўскі дом” прысвечана Добрушкаму краю — маёй малой радзіме. Я закончыў гэтую карціну акурат да правядзення акцыі “Культурная сталіца Беларусі”. А ўжо ў рамках прэзентацыі перадаў у дар Гомельскаму палацава-паркаваму ансамблю твор “Вуліца майго дзяцінства”. Зазначу, што гэта першая такая выстаўка — прысвячэнне роднаму краю, хаця напісаў аб тым ужо не адну работу: “У бацькоўскім садзе”, “Лазенка”, “На Радаўніцу. Памяці бацькі”, “Мелодыя надыходзячай раніцы”, “Калядная раніца”...

У адкрыцці выстаўкі, што стала першым мерапрыемствам рэспубліканскай акцыі “Культурная сталіца Беларусі”, прынялі ўдзел намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка, заслужаная дзеячы мастацтваў Беларусі Роберт Ландарскі і Мікалай Казакевіч, пісьменнік Анатоль Бутэвіч, землякі з Добрушчыны, дзе, дарэчы, існуе мая персанальная карцінная галерэя ў Раённым краязнаўчым музеі, якой у 2008 годзе перадаў звыш сарака твораў са сваёй майстэрні і ўласнай прыватнай калекцыі.

Так сталася, што перадача работ у рамках гэтай рэспубліканскай акцыі стала своеасаблівай традыцыяй для мяне. Летась свой твор “Святы дзень. Полацк” падарыў Нацыянальнаму Полацкаму гісторыка-культурнаму музею-запавед-

толькі Гомелю, які днямі атрымаў яшчэ і званне Культурнай сталіцы СНД, але і фактычна ўсяму рэгіёну. Хацелася б пашырыць кантэкст акцыі не толькі за кошт правядзення выставак, спектакляў, канцэртаў. Варта, лічу, ладзіць культурныя імпрэзы і ў вобласці. Скажам, паралельна з адкрыццём маёй выстаўкі ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі пачынала працаваць экспазіцыя, прысвечаная Івану Шамякіну. Я прапанаваў не дзе ў маі правесці выязнае мерапрыемства Культурнай сталіцы на радзіме Івана Пятровіча — у Карме, паказаць работу, скажам, Ніколь Шчаснай “Снежныя зімы”. Зазначу, дарэчы, што мясцовы краязнаўчы музей мае такія экспанаты, якіх няма ў сталіцы.

Нацыянальны ж мастацкі плануе правесці ў Рагачове ўнікальную выстаўку сусветна вядомага сёння графіка Анатоля Каплана, ёсць праекты па Добрушы. Мяркую, немагчыма абмінуць і той жа старажытны Тураў, багатую на традыцыі Ветку... Як бачым, многія раёны Гомельшчыны маюць ужо закладзены патэнцыял для атрымання статусу “Культурная сталіца Беларусі”. І многае залежыць ад пазіцыі мясцовага кіраўніцтва.

Лічу таксама, што ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі павінна абавязкова прайсці вялікая выстаўка сучасных беларускіх мастакоў з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея.

# Са званам крышталёвых ільдзінак

Выстаўка графікі Рыты Цімохавай “Спачатку была кніга” адкрылася ў новай галерэі Беларускага саюза мастакоў “Беларт”. Творы мастачкі сталі аздабленнем новага выдання “Казкі дзяцей Беларусі”, якое таксама прэзентавалі на вернісажы.



Р. Цімохава. З нізкі ілюстрацый “Вершы пра птушак”.

Кніга ўяўляе з сябе збор казак, што напісалі беларускія дзеці ў рамках конкурсу, які арганізаваў Беларускі фонд “Мы — дзецям”. Малюнкi Цімохавай можна паглядаць, пагартушы яркае выданне. У экспазіцыі ж прадстаўлены асобныя акварэльныя аркушы і ілюстрацыі да кнігі “Вершы пра птушак”.

Мастачка валодае майстэрствам быць рознай: кніжныя ілюстрацыі для дзіцячай аўдыторыі — экспрэсіўныя, напоўненыя радасцю, а работы для дарослых падаюцца ў нечым тужлівымі і спакойнымі. Дадае апошнім меланхалічнага настрою і шэра-карычневая манахромія. Падаецца, што героі твораў Цімохавай — вельмі крохкія, безабаронныя: дакрэнешся — і яны рассыплюцца са званам крышталёвых ільдзінак...

Жанчыны тут падобныя да птушак, а птушкі маюць жаночасць. Свет фантазіі Рыты Цімохавай — своеасаблівы: тут няма месца грубасці, жарсцям — толькі медытацыя, гармонія, паглыбленне ў сябе, выяўленне асоб герояў і крышку чараўніцтва. Мастачка ўмее выдатна перадаваць дробныя дэталі і адценні, а яшчэ — “наварачыць” так, каб усё патанала ў лёгкім тумане.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

# Прасвет пра свет. І пра святло

3 1 лютага ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працуе персанальная выстаўка жывапісу беларускага мастака Рыгора Іванова.

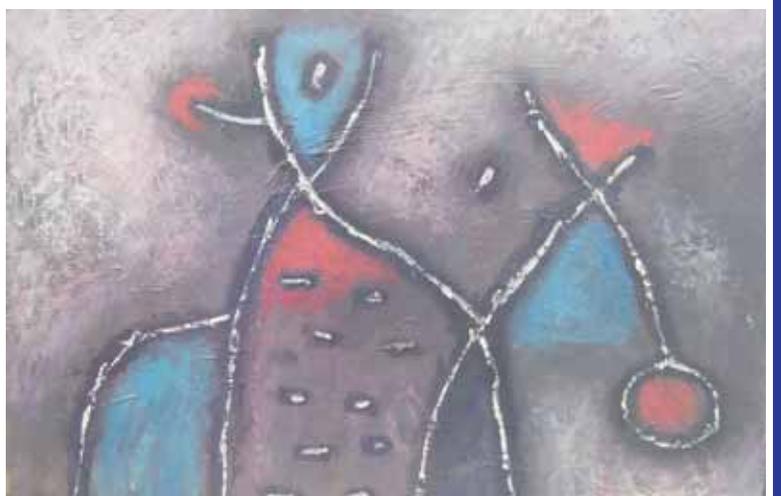


Р. Іваноў. “Святло золата”.

Рыгор Мікалаевіч — выхаванец Мінскага мастацкага вучылішча і БДТМІ. З 1976 года ўдзельнічае ў айчынных і замежных выстаўках, працуе не толькі ў станковым жывапісе, але і ў галіне медальернага мастацтва. Яго палотны “Водбліскі мінулага”, “Сустрача з аднарогам”, “Гукі флейты”, “Выход з лабірынта”, “Азірніся назад”, “Вястун краўсавіка” на розных выстаўках мінулых гадоў мелі поспех у гледача.

Гэтым разам Р. Іваноў прадставіў новыя творы. Сутнасць іх аўтар цудоўна выявіў у наступных словах: “Уначы, гледзячы на велізарнае неба, уяўляеш, што знаходзішся ў вялікай цёмнай пуні, і як зоркі свецяць на небе, так і яе сцены працягваюць мноствам зіхатлівых шчылін. Ты прыпадаеш да іх вачыма і разумеш, што за бачнай цемрай знаходзіцца ў тысячы разоў большая прастора святла. І кожная шчылінка — зорачка, прасвет у іншы свет. Прасвет — гэта тонкая палоска святла, якая прабіваецца скрозь ледзь прачыненыя дзверы. Толькі намаганнем волі і сілай уяўлення яе можна прачыніць усё шырэй і шырэй. І вось дзверы адчыняюцца. Гучыць цудоўная музыка далёкіх сфер, і патакі зіхатлівага радаснага святла накіроўваюцца насустрач, і ты растварашся ў гэтай прасторы. Гэта цуд святла! Пра што выстаўка? Пра свет, сведкай якога ты з’яўляешся”.

Наш кар.



Р. Іваноў. “Знакі святла”.



Фота Юрыя ІВАНОВА

# “Мірскі сшытак”: гаворка ішла пра дзяржаўнае...

**Новыя праекты і новыя ініцыятывы выніковай калегіі  
Міністэрства культуры ў выязным фармаце**

— Роўна тыдзень таму ў гэтай зале адбылося першае пасяджэнне Рэспубліканскага грамадскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў нашай краіны. Рэспубліканскі савет створаны з мэтай больш шырокага ўдзелу творчай інтэлігенцыі і вядучых дзеячаў культуры краіны ў ажыццяўленні дзяржаўнай культурнай палітыкі.

Рэспубліканскі савет акрэсліў для разгляду найбольш важныя праблемныя пытанні развіцця нашай культуры.

На працягу 2011 года мы плануем абмеркаваць праблематыку ролі культуры ў выхаванні асобы, пытанні аховы гісторыка-культурнай спадчыны, у перспектыве плануецца звярнуць увагу на пытанні падтрымкі творчай моладзі, развіцця кінамастацтва, ролі грамадскіх арганізацый у развіцці культуры і мастацтва, распрацоўцы комплексу прапаноў па падтрымцы беларускай мовы і літаратуры, прадстаўлення культуры Беларусі за мяжой.

Сёння ў гэтай зале сабраліся прадстаўнікі ўсіх рэгіёнаў нашай краіны, якія працуюць на карысць развіцця сферы культуры Беларусі. Думаю, што ў гэтай аўдыторыі ёсць абсалютнае разуменне таго, што сёння культура з’яўляецца дзейным інструментам духоўнага выхавання грамадзян нашай дзяржавы, што беларуская культура застаецца самабытнай, мае багатую спадчыну, шмат таленавітых мастакоў, музыкантаў, акцёраў, рэжысёраў, выканаўцаў.

Наш класік Уладзімір Караткевіч, юбілей якога мы шырока адзначалі ў мінулым годзе, у “Памяці Зямлі беларускай” прароча прамовіў: “...Ніколі не аддзяляць сябе ад культуры і самаахвярна ствараць яе, якія б перашкоды ні ўставалі на шляху. Стварыць непаўторны фальклор і — яшчэ больш як тысячу гадоў таму — бібліятэкі і першымі ў свеце надрукаваць кнігу ў перакладзе на родную, беларускую мову. І не перарываць яе на год той стыхіі, плыні той вялікай ракі, якая валадарыць чалавечым сумленнем і душамі і якой імя — літаратура. Шанаваць памяць яе дзеячаў, ствараць на месцах, дзе яны нарадзіліся і дзе паэзія нарадзілася ў іхніх душах, запаведнікі — хай то будзе палац або звычайная бедная сялянская хата. І там, і там калыска можа нара-

дзіць Песню і Неўміручасць. Няма такой сілы, каб годна апець рукі тых, што ствараюць памяць у рэчах: наша чароўнае шкло і кераміку, тканіны і кафлі, рэчы з металу і скуры, непаўторныя старадаўнія жывапісы і скульптуры. І дойлідства. Вясёлку Каложы, пабудаваныя са святла Камянецкую вежу і Спас-Ефрасінню, суровыя камяні замкаў — і адметную, тыпова беларускую готыку

дзяржаўных рэспубліканскіх і галіновых праграм — асноўных палажэнняў Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2006 — 2010 гады, задач, вызначаных Дзяржаўнай праграмай адраджэння і развіцця сямлі на 2005 — 2010 гады, Комплекснай праграмы развіцця сферы паслуг у Рэспубліцы Беларусь, Дзяржаўнай праграмы “Памяць Беларусі”, праграмы “За-

Галоўнае — культурны патэнцыял нацыі за гэтыя гады быў захаваны і прымножаны.

Але культура — гэта жывы арганізм, і ён патрабуе новых захадаў, як па вырашэнні існуючых праблем, так і новых падыходаў да развіцця сферы культуры. Таму неабходна прызнаць, што ў культуры павінен наступіць чарговы этап развіцця.

Яна ўключае 10 раздзелаў, якія адпавядаюць асноўным задачам, галоўным накірункам дзейнасці Міністэрства: развіццё прафесійнага мастацтва; падтрымка айчынных вытворцаў прадукцыі кіна- і відэамастацтва і развіццё кінематаграфіі; падтрымка і развіццё народнай творчасці; развіццё сістэмы эстэтычнага выхавання, прафесійнай мастацкай адукацыі, падтрымка

## “Нарадзіць Песню і Неўміручасць...”

**3 выступлення міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла ЛАТУШКІ**

(Мір, Навагрудак). І барока, пышнае, як лотас, і класіцызм. І непаўторнае драўлянае дойлідства, роўнага якому цяжка знайсці. Тое, калі звычайная мужыцкая сякера можа паспрачацца з разцом Фідзія”.

Гэта словы асобы, якая стварае гонар нашай культурнай спадчыны, з’яўляецца сумленнем нацыі.

Беларуская культура з’яўляецца часткай агульнаеўрапейскай культурнай прасторы, яна ўносіць важкі ўклад у сусветную культуру.

Адметнасць беларускай культуры — у яе еўрапейскасці, а еўрапейскасць падкрэслівае яе беларускасць. Унікальнасць нашай культуры створана ўвабраўшымі ў сябе традыцыямі, назвапашанымі нашым народам. Мы ўзбагаціліся культурнымі здабыткамі нашых суседзяў з Усходу і Захаду і стварылі свой уласны падмурак.

Падмурак мінулага нашай культуры акрэслівае ўзровень развіцця беларускай нацыі, што дае нам падставы і, адначасова, абавязак будаваць сённяшняю сучасную культуру ў непарыўным развіцці.

2010-ы стаў фінальным годам рэалізацыі шэрагу пяцігадовых

хаванне і развіццё культуры Рэспублікі Беларусь на перыяд 2006 — 2010 гг.”, а таксама праграмы “Развіццё музейнай справы на 2005 год і на перыяд да 2010 года”, Праграмы інфарматызацыі галіны культуры на перыяд да 2010 года, Праграмы рэканструкцыі і тэхнічнага пераабсталявання дзяржаўных тэатраў Рэспублікі Беларусь на 2004 — 2010 гады.

Дзякуючы значнай падтрымцы Прэзідэнта і кіраўніцтва краіны вынікам развіцця культуры за апошні перыяд сталі: пастаянная ўзрастаючая сетка музеяў, тэатраў і прафесійных калектываў, стабілізаваўшаяся сетка клубаў і бібліятэк, шырокі каляндар самых разнастайных фестываляў, аглядаў, выставак, рост навуковага патэнцыялу навуковых устаноў культуры і мастацтва, павелічэнне кантынгенту дзіцячых школ мастацтваў усіх тыпаў, узнікненне новых напрамкаў у развіцці тэатра, жывапісу і іншых мастацтваў, актыўная падтрымка дзяржавай таленавітай моладзі, значная колькасць фестываляў, конкурсаў, аглядаў, выставак, святаў мастацтваў, актыўны і паспяховы ўдзел прадстаўнікоў мастацтва краіны ў міжнародных конкурсах і фестывалях.

Хацеў бы звярнуцца да наступных выступоўцаў з прапановай: пры аналізе выканання вышэйзгаданых рэспубліканскіх і галіновых праграм асабліваю ўвагу звярнуць на неабходнасць прапрацоўкі новых падыходаў, прапаноў і ініцыятыў, якія маглі б стаць новым штуршком для развіцця сферы культуры і мастацтва краіны. Неабходны глыбокі аналіз існуючых праблем і акрэсленне задач перад Міністэрствам, упраўленнямі культуры ў рэгіёнах, іншымі дзяржаўнымі органамі кіравання — толькі ў гэтым выпадку мы можам гарантаваць выніковасць нашай сённяшняй калегіі.

Адным з інструментаў, які забяспечыць далейшае развіццё сферы культуры, з’яўляецца прыняцце, упершыню — на ўрадавым узроўні, Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады. Праграма павінна стварыць чарговы падмурак для вырашэння пытанняў далейшага развіцця нашай культуры. Праграма накіравана на вырашэнне найбольш актуальных праблем культурнага развіцця краіны. Мэтай яе з’яўляецца павышэнне сацыяльнай і эканамічнай эфектыўнасці функцыянавання сферы культуры.

таленавітай моладзі; удасканалванне навуковага забеспячэння сферы культуры; умацаванне іміджа нацыянальнай культуры ў краіне і за мяжой; удасканалванне нарматыўнай прававой базы і эканамічнае стымуляванне развіцця сферы культуры і г.д.

Задачы далейшага развіцця сферы культуры да 2015 года адобраны ўчора на пасяджэнні Савета Міністраў у праекце Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны і праекце Праграмы дзейнасці Урада на 2011 — 2015 гады.

Мы ставім перад сабой шэраг важных задач, пералічу некаторыя з іх:

захаванне гісторыка-культурнай спадчыны і аднаўленне помнікаў гісторыі і культуры краіны, павелічэнне на 1000 аб’ектаў матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчыны, якія маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на 50 аб’ектах; забеспячэнне вытворчасці не менш за 10 адзінак поўнаметражных мастацкіх, 70 дакументальных, 6 анімацыйных фільмаў, аснашчэнне гукавымі сістэмамі “DOLBY-стэрэа” або ўстаноўкамі лічбавага кінапаказу не менш за 50 адзінак кінатэатраў у год.

(Працяг на стар. 10)

# “Нарадзіць Песню і Неўміручасць...”

## 3 выступлення міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла ЛАТУШКІ

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 9.)

Мы плануем па выніках рэалізацыі праграм, сярод іншых вынікаў, павялічыць наведванне канцэртаў, тэатраў, выставак на 20 адсоткаў, ажыццявіць поўную камп’ютарызацыю бібліятэк і на 100 адсоткаў падключыць іх да сеткі Інтэрнэт, на 10 — павялічыць Музейны фонд, на 15 — наведванне музеяў, мадэрнізаваць 120 кінатэатраў, адкрыць 4 культурныя цэнтры за мяжой.

Запланавана:

завяршэнне ў 2012 годзе рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на палацава-паркавым ансамблі у Нясвіжы, будынку Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, рэканструкцыі і мадэрнізацыі Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, у 2013 годзе — завяршэнне рэканструкцыі будынка Нацыянальнага гістарычнага музея і іншых аб’ектаў.

правядзенне аднаўленчых работ помнікаў архітэктуры Старога замка ў Гродне і Ружанскага палацавага ансамбля;

стварэнне ў рэгіёнах краіны дзяржаўнай інспекцыі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, падпарадкаванай Міністэрству культуры;

распрацоўка Дзяржаўнай праграмы дзеянняў “Замкі Беларусі” на 2012 — 2018 гады, якая прадугледжвае рэканструкцыю, кансервацыю і добраўпарадкаванне 38 аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, у тым ліку выкананне работ з узледам сродкаў рэспубліканскага бюджэту на 9 помнікаў архітэктуры;

завяршэнне мерапрыемстваў па Праграме рэканструкцыі і тэхнічнага перааснашчэння дзяржаўных тэатраў Рэспублікі Беларусь да 2013 г.;

плануецца завяршыць рамонт і пераабсталяванне 7 рэспубліканскіх і абласных тэатраў. Дарэчы, як зазначыў адзін з членаў Рэспубліканскага грамадскага савета па справах культуры і мастацтва, у Мінску сёння цяжка знайсці тэатр на сваёй сцэне, паколькі многія з іх знаходзяцца на часовых пляцоўках. Але, з іншага боку, праз два гады мы іх, вобразна кажучы, знойдзем у новым выглядзе. Важна, каб не толькі ў вонкавым, але і ва ўнутраным.

Прадугледжваецца:

пашырэнне вольнага доступу да інфармацыйных рэсурсаў шляхам стварэння Нацыянальнай электроннай бібліятэкі, Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь, удасканаленні тыпалогіі музейнай сеткі шляхам стварэння новых экспазіцый і выставак;

завяршэнне будаўніцтва Мінскага дзяржаўнага мастацкага вучылішча імя Глебава, культурна-спартыўнага цэнтра Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, забеспячэнне рамонтна-будаўніцтва 50 будынкаў і збу-

даванняў устаноў адукацыі ў сферы культуры;

распрацоўка ў 2012 годзе трохузроўневай сістэмы адукацыі ў галіне музычнага, выяўленчага, тэатральнага, харэаграфічнага, эстраднага відаў мастацтва. Сертыфікаваць дзейнасць 15 устаноў адукацыі, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў культуры;

запланавана ўнясенне ў 2011 годзе змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь “Аб кінематографіі ў Рэспубліцы Беларусь”;

завяршэнне да 2015 года распрацоўкі Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры з мэтай сістэматызацыі заканадаўства ў сферы культуры.

Змены, якія адбываюцца ў свеце і ў нашай краіне, цягнуць за сабой перагляд нашых уяўленняў аб ролі культуры ў дзяржаве і ў грамадстве. Культура ўзаемадзеічае з адукацыяй, эканомікай, знешняй палітыкай і іншымі сферамі дзяржаўнай і чалавечай дзейнасці, і роля яе, з пункта гледжання выхавання чалавека, уплыў на кансалідацыю грамадства, на дзяржаўнае будаўніцтва — узрастае.

Культура сёння ўспрымаецца не толькі як сукупнасць агульнанацыянальных каштоўнасцей і не звязваецца выключна з культурнай спадчынай і народнай творчасцю, з прафесійнай культурай, але ўплывае на ўсебаковае развіццё чалавека.

У сувязі з гэтым нам варта падумаць аб ролі дзеяча культуры і ўстановы культуры ў сучасным грамадстве, аб тых чаканнях вынікаў творчага высілку асобы і адначасова большай эфектыўнасці працы ўстаноў культуры.

Нам неабходна акрэсліць прыярытэтныя накірункі далейшага развіцця сферы культуры нашай краіны:

1. Неабходна сканцэнтраваць усе намаганні чалавечага і фінансавага рэсурсаў, нашу працу на ўмацаванні станоўчага іміджа Беларускай культуры. Перад намі — важная задача: паляпшэнне ўспрыняцця і запатрабаванасці айчынай культуры ўнутры краіны, з аднаго боку, а з другога — стварэнне ўмоў для шырокага прадстаўлення якасці і разнастайнасці Беларускай культуры за мяжой.

Гэтай тэматыцы будзе прысвечана запланаваная на бягучы год калегія Міністэрства культуры.

Адным з галоўных інструментаў, які здольны забяспечыць выніковасць рэалізацыі дадзенай задачы, з’яўляецца сістэмная праца па выхаванні культурна-гістарычнай самасвядомасці грамадзяніна, і ў гэтым працэсе нашу ролю і ўклад культуры цяжка пераацаніць.

2. Асаблівая ўвага ў культурным і эстэтычным выхаванні грамадзяніна павінна быць нададзена сферы адукацыі. Узаемадзеянне і ўзаемапраціненне сфер культуры і адукацыі з’яўляецца бяспрэчнай умовай у выхаванні свядомай і патрыятычна-выхаванай асобы.

Міністэрства культуры плануе ініцыяваць правядзенне сумеснай калегіі з Міністэрствам адукацыі для абмеркавання гэтай праблематыкі.

3. Неабходна выпрацаваць новыя падыходы спрыяння з боку дзяржавы да значнага зруху ў развіцці нашай сферы. У Беларусі апошнім часам адбываецца эканамічная рэформа, накіраваная на больш эфектыўнае выкарыстанне матэрыяльных рэсурсаў нацыі, прыватызацыю дзяржаўнай маёмасці і развіццё недзяржаўнага сектара эканомікі. Надыйшоў час для ўсталявання дзяржаўна-прыватнага партнёрства і ў сферы культуры, неспела неабходнасць увядзення механізмаў узаемадзеяння дзяржаўных і недзяржаўных складнікаў сферы культуры.

Для нас на першы план выходзіць і больш эфектыўнае выкарыстанне дзяржаўных сродкаў, якія выдаткоўваюцца для ўтрымання сістэмы культуры. Прывілея атрымання бюджэтных рэсурсаў павінна ператварыцца ў стымул стварэння запатрабаванага твора мастацтва. На сённяшні дзень бюджэтнае дафінансаванне ўстаноў культуры арыентавана, хутчэй, не на атрымальніка культурных даброт, а на ўтрыманне ўстаноў культуры, і гэта часта прыводзіць да не ў поўнай меры эфектыўнасці выкарыстання бюджэтных выдаткаў. Бюджэтная палітыка павінна быць пераарыентавана ад кіравання выдаткамі да кіравання вынікамі.

Павінен быць уведзены праграма-мэталы метадаў бюджэтнага фінансавання культуры.

Для стварэння новага імпульсу развіцця культуры больш чым наспела неабходнасць стварэння сістэмы шматканальнага фінансавання культуры: дзяржаўны бюджэт і прыватныя сродкі (мецэнаты, спонсары, інвестары). Аднак без яснай дэкларацыі дзяржавы, падмацаванай заканадаўчымі рашэннямі, бізнес не пачне ўкладваць сродкі ў сферу культуры.

Размова ідзе, хутчэй, не толькі аб прыбытковых камерцыйных структурах у галіне культуры, а шмат у чым аб развіцці гуманітарных арыентацый прадпрыемстваў і іншых структураў нашай краіны. Мецэнацтва для культуры павінна стаць адным з важных фактараў стымулявання новых ідэй і праектаў у сферы.

4. На першы план выступаюць выпрацоўка і рэалізацыя новых ідэй, павелічэнне ўвагі да чалавечага патэнцыяла і культуры

як крыніцы канкурэнтаздольнасці краіны.

Неабходна развіваць праектную дзейнасць у сферы культуры, уводзіць сістэму грантаў на цэнтральным і рэгіянальных узроўнях, якія дазволілі б, у дадатак да існуючай сістэмы фінансавання, стварыць пераумовы для з’яўлення і рэалізацыі новых ідэй і праектаў. Мы будзем здзіўлены з вамі, які велізарны абшар уяўляе з сябе “латэнтная культура”, колькі таленавітых асоб змога выявіць сябе на культурнай ніве.

Міністэрствам культуры запланавана ў бягучым годзе спецыяльная калегія, прысвечаная развіццю праектнай дзейнасці ў сферы культуры.

5. Неабходна працаваць над павышэннем адраснасці культурных паслуг, іх разнастайнасці, над павышэннем стандартаў абслугоўвання ў нашай сферы.

6. Забеспячэнне сучаснымі тэхнічнымі і тэхналагічнымі сродкамі (візуалізацыя, інтэрмузеі, дыстанцыйныя экспазіцыі, электронныя бібліятэкі) становіцца для нас пытаннем сучаснасці развіцця нашай сферы. Мы не зможам трапіць да сэрцаў новага пакалення, калі будзем не ў стане ў самы бліжэйшы час прапанаваць новыя тэхналогіі для сферы культуры. Адным словам, наступны прыярытэт — інавацыі ў культуры.

7. Апошняе, але не астатняе з гэтага блока падыходаў — роля сродкаў масавай інфармацыі краіны, якія, без сумнення, могуць стаць фактарам, што будзе працаваць на павышэнне ўнутранага і знешняга іміджа культуры, выхаванне чалавека, а значыць — рэалізацыю дзяржаўных задач у сферы культуры і мастацтва краіны.

Усведамляючы гэта, Міністэрства плануе ініцыяваць правядзенне асобнага семінара, прысвечанага ролі СМІ ў развіцці сферы культуры.

Усе вышэйсказанае ставіць прыярытэты неабходнасці ўзмацнення аналітычнай і прагнознай працы ў сферы культуры Беларусі, якую павінны выконваць створаны ў 2010 годзе Інстытут культуры Беларусі і тры ВНУ нашай сферы.

Падсумоўваючы, прыярытэтамі, якія забяспечаць чарговы этап развіцця сферы культуры краіны, павінны стаць: умацаванне станоўчага ўнутранага і знешняга іміджа Беларускай культуры, узмацненне ўзаемадзеяння сфер культуры і адукацыі, усталяванне дзяржаўна-прыватнага партнёрства, развіццё праектнай і грантавай дзейнасці ў сферы культуры, павышэнне эфектыўнасці выкарыстання дзяржаўных сродкаў, фінансаванне ўтрымання сістэмы, а творчага выніку, інавацыі ў культуры, развіццё мецэнацтва, стымуляванне новых ідэй і праектаў.

2010-ы быў годам працавітасці, годам з’яўлення новых праектаў, акрэслення будучых падыходаў, годам прыняцця новых заканадаўчых актаў для нашай сферы.

На існуючым падмурку мы працягвалі будаваць наш дом Беларускай культуры. І ўся гэтая праца — высілак неабыякавых і неардынарных людзей, якія працуюць у нашай сферы і якія заслугоўваюць высокай ацэнкі за іхнюю працу і далейшай падтрымкі ў высякароднай місіі служэння культуры.

## 3 выступлення на выніковай калегіі

— Як было адзначана, 2010 год стаў адметным у дзейнасці Міністэрства культуры: новыя падыходы, ідэі, практы, мерапрыемствы, тое, што адбылося ў сферы культуры ў гэтым годзе і можа быць вызначана словам “упершыню”. У сувязі з гэтым дазвольце мне прадставіць тое, што было намі зроблена.

3 наданнем новага выгляду традыцыйным міжнародным фестывалем “Славянскі базар у Віцебску”, “Лістапад”, “Беларуская музычная восень” адначасова з’явіліся і цікавыя новыя форумы — “Уладзімір Співакоў запрашае” і этнакультурных традыцый “Покліч Палесся”.

Трэба адзначыць новы маштабны праект — рэспубліканскую і абласную выстаўку выяўленчага мастацтва “Зямля пад белымі крыламі”. Мэтай іх было — прааналізаваць стан нашага выяўленчага мастацтва. Мінуты год праходзіў пад знакам 80-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Караткевіча. Мы адзначылі яго шэрагам цікавых акцый, сярод якіх — выданне кнігі “Дзікае паляванне караля Стаха” на чатырох мовах. У бліжэйшы час Міністэрства культуры плануе ажыццявіць прэзентацыю кнігі ў Расіі, Украіне, Вялікабрытаніі і іншых замежных краінах. Паводле дамоўленасці прэзідэнтаў Беларусі і Украіны, ужо створаны і знаходзіцца ў Кіеве помнік Уладзіміру Караткевічу, які мы плануем адкрыць у бягучым годзе.

Ініцыятыўнымі праектамі Міністэрства, скіраванымі на актывізацыі творчых падыходаў, з’яўляюцца заснаваныя рашэннямі Урада “Нацыянальнага тэатральнага прэмія” і “Нацыянальнага музычнага прэмія ў галіне эстраднага мастацтва”.

2010 год даў старт новай традыцыі — правядзенню ў Нясвіжскім замку Радзівілаў на пастаяннай аснове оперна-сімфанічных праектаў. Першымі крокамі на гэтым шляху сталі паказ нашым Вялікім тэатрам оперы і балета спектакля “Чужое багацце нікому не служыць” і канцэрта оперных спевакоў.

Неардынарнымі праектамі сталі “Ноч музыкі” ў Белдзяржфілармоніі з удзелам айчынных і замежных выканаўцаў і Навагодні Баль у Вялікім тэатры.

Рэалізаваны і новыя праекты, на якія не былі выкарыстаны бюджэтныя сродкі, — гэта “Тэатральны тыдзень з Белгазпрамбанкам”, Калядны оперны форум.

Для нас таксама важнай з’яўляецца падтрымка прыватных культурных устаноў. Упершыню прафінансавана пастаноўка Сучаснага мастацкага тэатра ў Мінску, які прадставіў спектакль “Мінск, я люблю цябе!” па творах беларускіх маладых аўтараў у пастаноўцы беларускіх маладых рэжысёраў.

Па ініцыятыве Міністэрства створаны Цэнтр візуальных і выканальніцкіх мастацтваў. Яго дзейнасць будзе звязана з рэалізацыяй перспектывных тэатральных праектаў. Цэнтр будзе выконваць таксама функцыі дырэкцыі розных фестывальных праектаў: “Лістапад”, “Залатая маска ў Беларусі” і іншых.

Вядзецца праца па стварэнні ў Мінску Цэнтра сучаснага мастацтва, а таксама Музейнага квартала і Рэспубліканскага рэстаўрацыйнага цэнтра на базе Нацыянальнага мастацкага музея.

У 2010 годзе прыкметна павялічылася колькасць культурных мерапрыемстваў. Гэта патрабуе пашырэння кола кваліфікаваных спецыялістаў — рэжысёраў-пастаноўшчыкаў, гукарэжысёраў, мастакаў па асветленні, аранжыроўшчыкаў, — а таксама — развіцця новых творчых ідэй, выка-

рыстання новых тэхналогій. Неабходна прыцягнуць да стварэння творчых праектаў маладых спецыялістаў, планаваць іх стажыроўку. Значную ролю ў гэтым працэсе павінна адыграць дзяржаўная ўстанова адукацыі “Інстытут культуры Беларусі”, Беларускі дзяржаўны інстытут культуры і мастацтваў, акадэміі мастацтваў і музыкі, а таксама ўпраўленні культуры абласцей і горада Мінска.

Прыярытэтным накірункам з’яўляецца для нас і падтрымка беларускіх аўтараў, нацыянальнага музычнага мастацтва, аб чым гаварылася і на чарговым 3’ездзе Беларускага саюза кампазітараў у лістападзе 2010 года. Беларускае музыка ўвесь час гучала ў выкананні Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам

мацыйнай падтрымкі творчых калектываў пры выезде за мяжу; забеспячэння творчых калектываў высакай якасцю рэкламнай прадукцыяй; стварэння (на базе абласных філармоній) банкаў даных аб буйных міжнародных фестывалях, аб замежных прадзюсарскіх цэнтрах і імпрэсарыя для дапамогі калектывам у пошуку і выбары замежных партнёраў; больш шырокага выкарыстання магчымасцей дыпламатычных прадстаўніцтваў Беларусі за мяжой; пашырэння практычных культурных сувязей з краінамі Еўрапейскага саюза і сумежнымі дзяржавамі, удзелу ўстаноў культуры ў міжнародных праграмах і праектах. У вырашэнні гэтых пытанняў значную ролю могуць адыграць абласныя выканаўчыя камітэты, выкарыстоўваючы свае магчымасці па матэры-

Тэатры рэспублікі працягвалі працу па пастаноўцы новых спектакляў. Сапраўднай падзеяй культурнага жыцця краіны сталі спектаклі: “Не мой” па А.Адамовічы і “Translations” Б.Фрыла ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Я.Купалы, “Пане Каханку” А.Курэйчыка ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М.Горкага, “Інфляцыя пачуццяў” М.Рудкоўскага ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі, “Шчасце Лізы і Ягора” Г.Марчука ў Мазырскім драматычным тэатры імя І.Мележа.

Нягледзячы на тое, што тэатральная афіша для дзяцей у 2010 г. таксама папоўнілася новымі спектаклямі, адчуваецца дэфіцыт яркіх пастаноўак і літаратурнага матэрыялу для дзіцячай аўдыторыі.

новыя пастаноўкі. Не хачу называць канкрэтныя лічбы, але ўпэўнены, што вельмі хутка вы гэта адчуеце самі.

Дзяржаўныя тэатры актыўна гастралювалі і прымалі ўдзел у міжнародных фестывалях. Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Я.Купалы ў рамках Міжнароднага Чэхаўскага фестывальна ажыццявіў сусветнае гастрольнае турнэ са спектаклем “Вяселле” паводле А.Чэхава: Азербайджан — Францыя — Іспанія. 3 пастаноўкай “Пінская шляхта” В.І. Дуніна-Марцінкевіча тэатр гастралюваў у Польшчы і Літве.

Дзякуючы актыўнай гастрольнай дзейнасці дзяржаўных тэатраў Рэспублікі Беларусь у 2010 годзе нацыянальнае тэатральнае мастацтва розных жанраў было прадстаўлена ў 19 краінах свету. 21 тэатр прыняў

3 мэтай далейшага развіцця беларускага музычнага мастацтва штогод Міністэрствам культуры набываюцца творы беларускіх кампазітараў. У 2010 г. па дзяржаўным заказе набыта каля 180 арыгінальных твораў, аранжыровак і аркестровак для нацыянальных і акадэмічных калектываў на суму каля 170 млн. рублёў.

Пад час фестываляў “Беларуская музычная восень”, “Мінская вясна” ў Белдзяржфілармоніі традыцыйна адбыліся прэм’еры новых сачыненняў, прагучалі вядомыя творы кампазітараў у выкананні вядучых салістаў і калектываў рэспублікі. Дзяржаўны сімфанічны аркестр, Дзяржаўны камерны аркестр, Акадэмічная капэла імя Р.Шырмы, ансамбль салістаў “Класік-Авангард” і іншыя калектывы актыўна папулярызуюць беларускае музычнае мастацтва не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі.

Уражвае спіс твораў і новых беларускіх праграм, якія падрыхтаваў за гэты час Нацыянальны аркестр сімфанічнай і эстраднай музыкі Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга: 27 новых тэматычных канцэртных праграм, праведзена 15 фестываляў у раённых гарадах амаль усіх абласцей краіны.

У рэспубліцы складалася пэўная сістэма дзяржаўнай падтрымкі беларускага выяўленчага мастацтва.

Адным з прыярытэтных кірункаў дзейнасці Міністэрства культуры з’яўляецца набыццё твораў мастакоў для фарміравання Музейнага фонду рэспублікі. У 2010 г. набыта твораў на суму каля 200 млн. рублёў, за кошт фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва — на суму 180 млн. рублёў. Але ж актуальнай застаецца праблема падтрымкі мастакоў у рэгіёнах праз удзел у ажыццяўленні дзяржаўнага заказу, праз набыццё іх твораў для ўстаноў культуры рэгіёнаў, праз максімальнае памяншэнне арэнднай платы за творчыя майстэрні.

Шмат зроблена з мэтай годнага прадстаўлення беларускага мастацтва за мяжой. У 2010 г. дэманстраваліся выстаўка графікі ў Казахстане, Венгрыі, выстаўка маладых мастакоў у Маскве, выстаўка фотамастакоў у Кіеве, выстаўка сучасных беларускіх мастакоў у Абу-Дабі (Аб’яднаныя Арабскія Эміраты).

У 2010 г. адкрыты помнік Героям вайны 1812 г. у Полацку, надмагільны помнік народнаму артысту Беларусі В.Сідараву.

У планах Міністэрства культуры на 2011-ы — правядзенне Рэспубліканскай выстаўкі манументальнага мастацтва, якая павінна прадэманстраваць найлепшыя дасягненні ў гэтай галіне мастацтва за апошнія гады.

Міністэрства актыўна займаецца падрыхтоўкай удзелу Беларусі ў 2011 годзе ў прэстыжных міжнародных праектах — Біенале ў Венецыі, а таксама Квадрыенале ў Празе.

Канешне ж, у нас шмат поспехаў, але існуюць і праблемы. Адным з недахопаў у нашай дзейнасці з’яўлялася адсутнасць адпаведнай прагнозна-аналітычнай работы ў сферы культуры, якая давала б магчымасць аналізаваць сітуацыю ў культуры, рабіць параўнальны аналіз, карыстацца досведам нашых суседзяў, іншых краін свету і выпрацоўваць прапановы па далейшым развіцці галіны.

Паважаныя калегі! Сучасная сітуацыя ставіць шмат задач перад прафесійным мастацтвам краіны. Найбольш з іх — захаваць і прымножыць высокі творчы і інтэлектуальны патэнцыял нашай культурнай эліты, падтрымліваць высокі ўзровень і нацыянальную адметнасць мастацкіх школ, каб годна прадстаўляць краіну ў свеце.

## Уладзімір КАРАЧЭЎСКІ, першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь



М.Фінберга на мерапрыемствах ў Заслаўі, Міры, Мсціславе, Нясвіжы, Пінску, Тураве, Чачэрску і іншых малых гарадах Беларусі.

Праведзены канцэрты з твораў беларускіх аўтараў у рамках фестывалю “Беларуская музычная восень” і XV 3’езда Беларускага саюза кампазітараў. У Новасібірску пастаўлена опера Сяргея Картэса “Мядзведзь”. Прэзідэнцкім аркестрам у Берліне была прадстаўлена прэм’ера твора Галіны Гарэлавай.

Цікавымі падзеямі адзначаны мінулы год і ў сферы міжнародных культурных сувязей. Упершыню за гісторыю суверэнных двухбаковых адносін у Беларусі з поспехам праведзены Дні культуры Сірыі і Туркменістана.

Цягам паўгода з 1 красавіка па 31 кастрычніка 2010-га на Сусветнай выстаўцы “ЭКСПА-2010” у Шанхаі для жыхароў і гасцей Кітайскай Народнай Рэспублікі былі адкрыты дзверы Нацыянальнага павільёна Беларусі. На працягу працы экспазіцыі творчыя калектывы з усіх рэгіёнаў нашай краіны дарылі глядачам часцінку цеплыні беларускай душы і добры настрой. Дазвоўце сёння выказаць падзяку ўсім, хто прымаў удзел ў падрыхтоўцы і правядзенні культурных мерапрыемстваў у Кітаі.

Разам з тым, належыць звярнуць увагу на неабходнасць больш актыўнага экспарту беларускай культуры за мяжу.

Работа, накіраваная на прапаганду за мяжу дасягненняў нацыянальнай культуры і пашырэнне прысутнасці ў замежных краінах, можа ажыццяўляцца шляхам: актыўнага выкарыстання электронных СМІ для прасоўвання сваіх творчых прапаноў; удасканалення інфар-

мальным і тэхнічным забеспячэнні калектываў пры арганізацыі замежных паездак.

Абласныя выканаўчыя камітэты могуць таксама садзейнічаць распаўсюджванню неабходнай інфармацыі аб захаванні і рэстаўрацыі найважнейшых гісторыка-культурных каштоўнасцей срод патэнцыйных арганізацый, на стварэнне эканамічнай зацікаўленасці тэатраў і філармоній у зараблянні пазабюджэтных сродкаў, каб дадаткова павышаць заробкі артыстаў, ажыццяўляць гастролі і інш.

У 2010 годзе Кіраўніком краіны падпісаны Указ аб парадку фінансавання тэатральна-відовішчных устаноў. Увядзенне новага падыходу накіравана на паляпшэнне сітуацыі з фінансаваннем тэатраў і канцэртных арганізацый, на стварэнне эканамічнай зацікаўленасці тэатраў і філармоній у зараблянні пазабюджэтных сродкаў, каб дадаткова павышаць заробкі артыстаў, ажыццяўляць гастролі і інш.

Вынікам настойлівых намаганняў Міністэрства з’яўляецца адмена на рэспубліканскім узроўні дзяржаўнага прагнозных параметраў па платных паслугах культуры.

Згодна з Указам Прэзідэнта “Аб правядзенні культурна-відовішчных мерапрыемстваў” з 1 студзеня 2011 года спрошчаны працэс арганізацыі і правядзення канцэртаў і спектакляў, адменена сістэма выдачы так званых гастрольных пасведчанняў, упершыню створаны ўмовы для развіцця сістэмы рэалізацыі білетаў праз сетку Інтэрнэт.

У бліжэйшы час будзе прыняты нарматывы акт па стварэнні аякунскага саветаў пры арганізацыях культуры, што паспрыяе развіццю мецэнацтва і спонсарства для ўстаноў культуры нашай сферы.

Адбыліся значныя дасягненні ў прафесійным тэатральным мастацтве.

# “Упершыню”. Даведнік гадавога крэатыву

Значнымі падзеямі культурнага жыцця рэгіёнаў сталі прэм’еры спектакляў па матэрыялах беларускай класікі, п’есах сучасных беларускіх драматургаў у Мінскім абласным драматычным тэатры, Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі імя В.І. Дуніна-Марцінкевіча і інш.

У той жа час, хацелася б звярнуць асабліва ўвагу на больш актыўную пастаноўку рэгіянальнымі тэатрамі спектакляў паводле твораў беларускіх аўтараў, тым больш што сёлета мы святкуем 120-годдзе з дня нараджэння Максіма Багдановіча, а ў 2012-м — 130-годдзе з дня нараджэння Я.Купалы і Я.Коласа. Так, у планах 2011 года ў Мінскім абласным драматычным тэатры з 4-х прэм’ер плануецца паставіць толькі 1 па беларускіх творах; у Палескім драматычным тэатры (Пінск) з 9-і — 5; у Гомельскім аблдрамтэатры з 6-і — 1; у Мазырскім драмтэатры з 4-х — 1; у Гродзенскім аблдрамтэатры з 7-і — 1; Магілёўскім драмтэатры з 4-х — 1. У Гомельскім маладзёжным тэатры беларуская драматургія ўвогуле ў планах адсутнічае. Творы сучасных беларускіх драматургаў у паставачных планах рэгіянальных тэатраў таксама выкарыстоўваюцца вельмі і вельмі рэдка.

Адначасова неабходна звярнуць увагу на выкананне заканадаўства аб аўтарскім праве і сумежных правах. Так, напрыклад, у Мінскім абласным драматычным тэатры пастаўлена камедыя К.Крапівы, аднак да сённяшняга дня кантакты з нашчадкамі К.Крапівы не аформлены належным чынам.

На пастаноўку новых спектакляў па дзяржаўнаму ў 2010 г. Міністэрствам культуры было выдзелена з рэспубліканскага бюджэту каля 500 млн. рублёў. А ў 2011-м упершыню запланаваны значныя сродкі на

актыўны ўдзел у гастроліх па рэспубліцы і за мяжой.

У 2010 годзе адбыліся тэатральныя фестывалі і форумы, якія зрабілі яркім і насычаным культурнае жыццё рэспублікі. У сакавіку ў Магілёве прайшоў Міжнародны маладзёжны форум “M.@t-кантакт”, дзе прынялі ўдзел тэатры з 6 краін. У маі адбыўся VI Беларускі міжнародны фестываль тэатраў лялек з удзелам тэатраў з Бельгіі, Польшчы, Латвіі, Славеніі, Расіі, Украіны, Эстоніі.

У верасні ў Брэсце прайшоў Міжнародны тэатральны фестываль “Белая Вежа”, прысвечаны 150-годдзю з дня нараджэння А.П. Чэхава. У ім удзельнічалі тэатральныя калектывы з 21 краіны свету.

Плённым быў мінулы год і ў калектыву Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета. Рэпертуарную афішу ўзбагацілі новыя сцэнічныя пастаноўкі, кожная з якіх выклікала цікавасць глядачоў і спецыялістаў: прэм’еры опер “Набука” Дж.Вердзі, “Тоска” Дж.Пучыні, балета “Трыстан і Ізольда” Р.Вагнера. Да 200-годдзя Ф.Шапэна быў пастаўлены балет “Шапэніяна”.

Оперная трупа са сваімі спектаклямі гастралювала ў Бельгіі, Нідэрландах, Эстоніі, балетныя спектаклі паказаны ў Аб’яднаных Арабскіх Эміратах, Егіпце, Італіі, Кітаі, Мексіцы, сімфанічны аркестр гастралюваў у Іспаніі.

Пашырэнне дыяпазон форм абслугоўвання насельніцтва і дзяржаўныя канцэртныя арганізацыі. Амаль усе творчыя калектывы і выканаўцы актыўна прынялі ўдзел у грамадска-культурнай акцыі “Беларусь — гэта мы!”, якая прайшла па ўсёй краіне і завяршылася ў снежні вялікім маладзёжным канцэртам у г. Мінску. У рамках акцыі адбылося больш за 100 канцэртаў.

### 3 выступлення на выніковай калегіі

— У рэалізацыі сучаснай сацыяльнай палітыкі дзяржавы, дарэчы, як і Праграмы “Культура Беларусі” на 2011—2015 гады, адной з найважнейшых задач з’яўляецца забеспячэнне даступнасці і разнастайнасці культур-

І вельмі коратка — па асноўных накірунках.

Музейная справа. Працягвалася станючая тэндэнцыя развіцця дзяржаўнай музейнай сеткі. У мінулым годзе адкрылася аж пяць музеяў: Музей гісторыі горада Мінска, Астравецкі і Старадарожскі гісторыка-этнаграфічныя, Валожынскі краязнаўчы, Лагойскі гісторыка-краязнаўчы музей імя Тышкевіча, Музей крыміналістыкі

Вялікай Айчынай вайне. Стабільна найлепшых паказчыкаў сёння дасягаюць музеі Гомельшчыны. А найбольш яркімі прыкладамі музейнай дзейнасці з’яўляюцца Гомельскі палацава-паркавы ансамбль імя Румянцавых-Паскевічаў і Гомельскі абласны музей ваеннай славы. Апошні быў адзначаны шматлікімі ўзнагародамі не толькі ў нашай краіне, але і ў іншых.

салютная большасць нашых музеяў не мае дастатковага асартыменту рэкламна-сувенірнай прадукцыі. Гэтыя праблемы неаднаразова абмяркоўваліся на Рэспубліканскім музейным саўдзеле, аднак сур’ёзных зрухаў пакуль няма.

Многім вядома, што, напрыклад, у замежных музеях рэалізацыя сувенірнай прадукцыі з’яўляецца важнай крыніцай да-

дзяржкаталога, упраўленнем культуры аблвыканкамаў неабходна аператыўна арганізаваць працу так, каб перадача звестак аб музейных прадметах, уключаючы ў Музейны фонд, была ажыццёўлена ў вызначаныя Урадам тэрміны на працягу 2011—2012 гадоў.

Наогул, рээкспазіцыя музеяў краіны з’яўляецца надзвычай актуальнай, але большасць музе-



### Тадэуш СТРУЖЭЦКІ, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь

# Разнастайнасць, даступнасць і якасць

ных паслуг для ўсіх слаёў насельніцтва. І вельмі важную ролю ў гэтым выконваюць самыя масавыя ўстановы галіны: бібліятэкі, музеі, клубы розных тыпаў, установы адукацыі, сістэмы аматарскай творчасці.

Сёння нашы ўстановы культуры аказваюць звыш ста відаў культурных паслуг на платнай і бясплатнай аснове. Дзесьці больш за 80% — гэта традыцыйныя паслугі, і толькі менш чым 20% — паслугі, якія ўкараняюцца ў сучасны перыяд у сувязі з сённяшнімі запатрабаваннямі насельніцтва. Безумоўна, мы маем пэўныя рэзервы, аб якіх павінны больш канкрэтна казаць. У нас ёсць вопыт, дасягненні, але, аналізуючы рэальную практыку і існуючыя праблемы, мы павінны фарміраваць сістэмныя і новыя падыходы па іх рэалізацыі.

Менавіта з пункта гледжання рэалізацыі прынцыпу даступнасці для людзей культурных здабыткаў і яркіх дасягненняў мастацтва, Міністэрствам культуры быў ажыццёўлены праект “Культурная сталіца Беларусі”. Сёння можна сцвярджаць, што яго рэалізацыя ў Полацку значна ўзбагаціла культурнае жыццё, актывізавала дзейнасць органаў мясцовага кіравання і грамадскасці. Вельмі важна, што на 25 пасяджэнні Савета па культурным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД была падтрымана ініцыятыва Міністэрства культуры рэалізаваць у 2011 годзе ўводны праект “Культурная сталіца Садружнасці” на базе горада Гомеля. Нам ужо сёння трэба думаць аб кандыдатах на будучыя гады, каб праект стаў традыцыйным і прыцягальным для многіх гарадоў.

Галоўнай мэтай правядзення Рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў таксама было прадастаўленне дадатковых магчымасцей для выяўлення творчых талентаў, фарміраванне сістэмы дзейнасці па далейшай падтрымцы творчага лёсу пераможцаў.

ў горадзе Гомелі. Прыняты рашэнні райвыканкамаў аб стварэнні гісторыка-мемарыяльнага музея-сядзібы Нямцэвічаў і ружанскага палацавага ансамбля Сапегаў.

Неабходна адзначыць, што менавіта дзяржаўныя музеі фарміруюць сёння музейную палітыку і практычны вопыт, з’яўляюцца навукова-метадычнымі цэнтрамі для школьных, ведамасных, прыватных музеяў, а гэта каля 1700. У мінулым годзе працягвалася работа па дапрацоўцы канцэпцыі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны, рэалізацыі канцэпцыі новай экспазіцыі Нацыянальнага гістарычнага музея, музеефікацыі палацава-паркавага ансамбля ў Нясвіжы, па стварэнні Музея сучаснай беларускай дзяржаўнасці.

Над стварэннем новых экспазіцый плённа працавалі і іншыя музеі. Музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры адкрыў для наведвальнікаў Мемарыяльны кабінет народнага артыста Беларусі, кампазітара Яўгена Плебавы, створаны экспазіцыі Віцебскага абласнога музея імя Шнурова, Брэсцкага і Мінскага абласных краязнаўчых музеяў, Гродзенскага дзяржаўнага музея гісторыі рэлігіі. У Гомельскім палацава-паркавым ансамблі імя Румянцавых-Паскевічаў сфарміравана экспазіцыя адкрытага захоўвання археалагічных фондаў.

Новая экспазіцыя створана таксама да Дня беларускага пісьменства ў Хойніцкім краязнаўчым музеі, які сёння найбольш адпавядае сучасным патрабаванням музейных устаноў Палескага рэгіёна.

Усе дзяржаўныя музеі ў мінулым годзе актыўна ўключыліся ў адзначэнне 65-й гадавіны Перамогі ў

Неабходна адзначыць, што над тэматыкай і якасцю музейных выставак трэба працаваць больш сістэмна, і перш за ўсё — адпрацоўваць новыя падыходы на буйных выставачных пляцоўках нацыянальных і абласных музеяў, якія з’яўляюцца важнымі навукова-метадычнымі цэнтрамі. Не можа быць прымальным, калі няпрофільныя камерцыйныя выстаўкі складаюць большую частку, а мала арганізуюцца выставак з фондавай калекцыі, калекцыі новых экспанатаў, экспазіцыі новых паступленняў.

Слаба выкарыстоўваюцца сучасныя інтэрактыўныя сродкі, не прапануюцца віртуальнае наведванне музеяў. Можна сцвярджаць, што не новай формай працы, а надзённай і патрэбнай — з’яўляецца выкарыстанне новых інфармацыйных тэхналогій і стварэнне ў музеях гандлёвых зон рэкламна-сувенірнай прадукцыі па сваім профілі. Аб-

ходаў. Нашы музеі мала прапануюць спецыялізаваных турыстычных маршрутаў, у тым ліку і візуальных, амаль не займаюцца арганізацыяй культурна-гістарычнага турызму. Такія праекты могуць паспяхова рэалізоўвацца сумесна з клубнымі і бібліятэчнымі ўстановамі, выкарыстоўваючы для гэтага мясцовыя творчыя калектывы, прыцягваючы краязнаўцаў, народных майстроў.

Надзённай задачай з’яўляецца функцыянаванне Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь. Пакуль прайдзены толькі першы этап: распрацавана навукова-тэхнічная дакументацыя. Аднак перадача звестак аб музейных прадметах у агульную базу пакуль ідзе вельмі марудна. На сёння ўключана толькі 200 прадметаў з амаль 830 тысяч унесеных у электронную базу. А значыць, Нацыянальнаму гістарычнаму музею, Цэнтру

яў да гэтай справы яшчэ не падступае. Новыя, якасныя, цікавыя экспазіцыі і выстаўкі — гэта магчымасць прыцягнення дадатковых патэнцыйных наведвальнікаў. Спашлюся на прыклад Замакавага комплексу “Мір”: на студзень гэтага года, у параўнанні з мінулым, музей наведалі звыш 9 тысяч чалавек. Гэта амаль на 90% больш. Атрыманыя даходы павялічыліся з 10,9 мільёна да 65.

Праблемным застаецца пытанне захавання музейных фондаў. Большасць рэспубліканскіх і мясцовых музеяў маюць патрэбу ў сучасных фондасховішчах і спецыялізаваным абсталяванні для захавання музейнага фонду. Міністэрства культуры прапрацоўвае праблемы стварэння або будаўніцтва сучасных фондасховішчаў і дэпазітарыяў у Мінску для некалькіх музеяў, што дазволіць стварыць належныя ўмовы захавання і эканоміць сродкі, вызваліць дадатковыя плошчы музеяў пад экспазіцыі і выстаўкі. Мне падаецца, што такім падыходам можна вырашыць праблему і ў абласных цэнтрах.

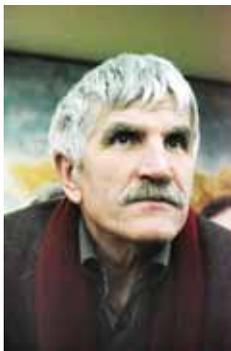
Плануем унясенне змяненняў і дапаўненняў у праект Закону Рэспублікі Беларусь “Аб музеях і Музейным фондзе”, які паспрыяе ўпарадкаванню дзейнасці музейнай сеткі па фарміраванні Музейнага фонду, дазволіць музеям самастойна планавальна атрыманне даходаў.

Будзем працаваць над стварэннем інфраструктуры, накіраванай на фарміраванне адзінай інфармацыйнай прасторы на прынцыпах карпаратыўнага ўзаемадзеяння. Да прыкладу, за перыяд рэалізацыі Дзяржаўнага праграмы адроджэння і развіцця сяла пачалі функцыянаваць абсталяваныя па сучасных патрабаваннях 837 бібліятэк у аграгарадках.

Сёння камп’ютарызавана трэцяя частка публічных бібліятэк рэспублікі: цэнтральныя, абласныя, гарадскія, раённыя, у тым ліку больш за чвэрць — сельскія. У аўтаматызаваным рэжыме функцыянуюць усе галіновыя рэспубліканскія і абласныя бібліятэкі, цэнтральныя бібліятэкі

### 3 дыктафоннай стужкі

#### Уладзімір САВІЧ, старшыня Беларускага саюза мастакоў, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь:



— У прыярытэтах Беларускага саюза мастакоў — якасць і колькасць выставак, прадстаўніцтва беларускага мастацтва за мяжой, паліпшэнне іміджа беларускага мастацтва, аб чым казаў міністр. Мы плануем і надалей пашыраць сувязі з замежнымі галерэямі, замежнымі саюзамі мастакоў; не адну хвіліну зараз заняў бы і пералік прапаноў аб супрацоўніцтве з боку нашых калег з замежжа.

У сувязі з гэтым, хацелася б у першую чаргу падрыхтаваць годную пляцоўку для маштабных акцый, а значыць, пэўнага аднаўлення і “рэанімацыі” патрабуе наш Палац мастацтва. Літаральна ўчора атрымала другое жыццё і галерэя Беларускага саюза мастакоў “Беларт”. Таксама будзем выкарыстоўваць яе для персанальных і зборных выставак.

Добрым крокам у справе паляпшэння іміджа беларускага мастацтва ўжо зараз можна назваць выхад “Каталога беларускага мастацтва”, які ўдалося здзейсніць пры дапамозе Міжнароднай канфедэрацыі саюзаў мастакоў у Маскве. У выданні прадстаўлена наша выяўленчае мастацтва за апошнія дзесяць гадоў. Праз тыдзень-другі адбудзецца прэзентацыя каталога ў Нацыянальным мастацкім музеі краіны.

мясцовых органаў улады. Забяспечана іх падключэнне аптавалаконнымі сувязямі ў адзіную карпаратыўную сетку Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Падключана да сеткі Інтэрнэт 23,4% публічных бібліятэк, у тым ліку — кожная пятая сельская.

Атрымала актыўнае жыццё інфармацыйна-бібліятэчнае абслугоўванне ў электронным асяроддзі. Сумеснымі намаганнямі рэгіянальных і абласных бібліятэк ствараюцца электронныя базы даных, фарміруюцца цікавыя базы ўласнай генерацыі. Інавацыйнай стала арганізацыя інфармацыйна-даведачнага абслугоўвання на базе віртуальнай залы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, даступнай у сарака бібліятэках краіны, што дазволіла значна пашырыць выкарыстанне інфармацыйных рэсурсаў. Нацыянальная бібліятэка Беларусі пры ўдзеле Нацыянальнай кніжнай палаты і найбуйнейшых бібліятэк краіны распрацавала Праграму развіцця нацыянальнай бібліяграфіі на 2011 — 2015 гады, фарміруюцца электронная бібліятэка Беларусі.

Аднак, безумоўна, застаюцца і праблемы: не завершана аўтаматызацыя бібліятэк, па-ранейшаму актуальнымі застаюцца пытанні аднаўлення фондаў шляхам павелічэння новых паступленняў, у тым ліку і сацыяльна значнай літаратуры. На сёння Гродзенская вобласць не выконвае даведзеных паказчыкаў, а ў некаторых раёнах абласцей працэнт набывання сацыяльна значнай літаратуры складае 6 — 8% замест 15%, устаноўленых нашай дзяржавай. Спадзяёмся, што завяршэнне фарміравання сеткі бібліюсаў у многіх раёнах дазволіць у бліжэйшы час вырашыць праблему абслугоўвання маланаселеных пунктаў нашай краіны.

Патрабуе паляпшэння агульны стан матэрыяльнай базы і тэхнічнага абсталявання, забяспечэнне захаванасці бібліятэчных фондаў. Не вырашана ў поўнай меры і кадравая праблема.

Некалькі слоў — аб установах культуры клубнага тыпу. Безумоўна, што яны сёння з'яўляюцца найбольш даступнымі і распаўсюджанымі. За апошнія гады прайшла адпаведная рэфармацыя, створаны новыя, больш адпаведныя да сучасных умоў, тыпы і віды ўстаноў культуры. На базе ўстаноў культуры працягваюцца працаваць гурткі і калектывы мастацкай самадзейнасці: менавіта яны забяспечваюць актыўную канцэртна-выставачную дзейнасць устаноў культуры. Падкрэслію, што менавіта традыцыйная культура і народнае мастацтва ствараюць адметнасць і самабытнасць нацыянальнай беларускай культуры, самым непасрэдным чынам спрыяюць перадачы традыцый і пакаленняў у пакаленне. А роля носьбітаў традыцыйнай культуры, як і спецыялістаў ўстаноў галіны становіцца вызначальнай.

Масавасць, уласцівая народнай творчасці, дазваляе ёй лічыцца паказчыкам патэнцыйных магчымасцей культурна-творчай дзейнасці ў грамадстве. У такім кантэксце арганізаваная аматарская творчасць — на абшары Еўропы, яна з'яўляецца ўнікальнай, выступае як самастойная падсістэма адукацыі і выхавання асобы, патрабуе пастаяннай увагі і падтрымкі.

У апошнія гады ва ўсіх рэгіёнах асабліва ўвага надаецца аднаўленню і развіццю розных відаў мастацкіх промыслаў і рамёстваў. У галіне культуры пра-

цуе 93 дамы і цэнтры рамёстваў, больш за 2,5 тысячы гурткоў і майстэрняў. І сёння мы бачым, як традыцыйныя народныя рамёствы актыўна скарыстоўваюцца пры афармленні грамадскіх, жылых пабудов, якім попытам карыстаюцца ў нашых турыстаў. Гэтаму спрыяюць рэалізацыя рэгіянальных мэтавых праграм, стварэнне дамоў рамёстваў, салона па рэалізацыі вырабаў, правядзенне, напрыклад, у Мінскай вобласці, сістэмных святаў традыцыйных рамёстваў, рэспубліканскай выстаўкі "Вясновы букет" і г. д.

Аб павышэнні творчага ўзроўню ансамбляў мастацкай самадзейнасці сведчыць рост колькасці калектываў з найменнямі "народны", "узорны", "заслужаны". Але тут мы можам задаць сабе шэраг пытанняў: а ці трэба нам гэта за колькасцю? Ці ўсе калектывы адпавядаюць гэтым найменням? Ці ў кожнай вобласці сфарміравана сістэма пацвярджэння званняў атэстацыі? І гэтак далей. Мы маем вялікі пласт народнай культуры, але павінны вельмі разумна гэтым багаццем распараджацца.

Эфектыўнай формай падтрымкі народнай творчасці застаецца правядзенне фестывальных мерапрыемстваў. Сёння прымаюцца дадатковыя меры па ўдасканальванні правядзення і дыферэнцаваны падыходы да іх фарміравання. Міністэрства культуры будзе і надалей актыўна падтрымліваць найбольш значныя і вядомыя міжнародныя і рэспубліканскія фестывалі: дзіцячай творчасці "Залатая пчолка" ў Клімавічах, "Зямля пад белымі крыламі" ў Мазыры, нацыянальных культур у Гродне, "Звінячы цымбалы і гармонік" у Паставах, фальклорна-мастацкі "Берагіня" і іншыя, якія сталі творчымі лабараторыямі адпаведных жанраў мастацтва, візітоўкамі рэгіёнаў і краіны. Упэўнены, што пры зацікаўленым падыходзе спецыялістаў і мясцовых органаў улады праведзены Першы Фестываль этнакультурных традыцый "Покліч Палесся" ў Петрыкаўскім раёне стане ў перспектыве яркім і адметным фестывалем найбагацейшай культуры Палескага рэгіёна.

Разам з тым, у нашай краіне не хапае самабытных рэгіянальных і сельскіх фестывалаў, якія не толькі прадстаўляюць мясцовы культурныя традыцыі, але і вучаць людзей працаваць на адну цікавую ідэю, з'яўляюцца платформай для фарміравання патнёрства мясцовых улад, бізнесу і мясцовай супольнасці, папулярызацыі і захавання рэгіянальнай традыцыйнай культуры, штуршком для развіцця тэрыторыі, як гэта адбываецца ў Польшчы, Францыі і іншых краінах. Дарэчы, можна прывесці ў якасці цікавага прыкладу фестываль "Мотальскія прысмакі" ў Іванаўскім раёне, што прыцягнуў шырокую ўвагу мясцовых прадпрыемстваў, шматлікіх турыстаў з Беларусі і суседніх краін.

Развіццю культуры ў сельскай мясцовасці ў апошнія гады значна паспрыяла Дзяржаўная праграма адраджэння і развіцця сяла на 2005 — 2010 гады. Сёння ўжо можна сказаць, што практычна ўсе паказчыкі па развіцці культурна-дасугавай дзейнасці ў сельскай мясцовасці выкананы, але яшчэ ў кастрычніку мінулага года пад пагрозай выканання многіх паказчыкаў знаходзіліся Віцебская, Магілёўская, Мінская вобласці. Сёння мы можам выказаць упэўненне і аддзелам

удзячнасць за выкананне праграмы, што стала сапраўдным прарывам у падтрымку сельскай культуры.

Працягам гэтай сістэмнай працы павінна стаць выкананне Дзяржаўнай праграмы развіцця сельскіх тэрыторый на 2011 — 2015 гады. Гэта павінна стварыць дадатковыя ўмовы для далейшага развіцця культуры ў сельскай мясцовасці. Сучасныя інавацыйныя падыходы патрабуюць праналізаваць эфектыўнасць сістэмы кіравання сферай культуры ў разрэзе рэгіёнаў, сфарміраваць новыя мадэлі комплексных устаноў культуры, якія могуць спалучаць традыцыйныя функцыі з сучаснымі запатрабаванымі. Карысным будзе таксама вывучэнне вопыту рэгіёнаў Расіі — стварэнне аўтаномных устаноў культуры, Польшчы — разнастайных крыніц фінансавання, і іншых краін.

Міністэрства мае "доўг" перад рэгіёнамі па тыпавых штатах устаноў культуры, патрабуюць перапрацоўкі некаторыя іншыя нарматыўныя дакументы. Нам трэба рэгулярна сустракацца з прадстаўнікамі фінансавых органаў і аргументавана адстойваць інтарэсы сваёй галіны. Але трэба сказаць, што многія праблемныя пытанні могуць і павінны ўзнімацца на ўзроўні раёнаў і абласцей.

Колькі слоў — аб кадравай сітуацыі ў сферы культуры. Сёння ў сістэме культуры працуюць 63,8 тысячы чалавек. Пераважная большасць работнікаў культуры ўстаноў, арганізацый і прадпрыемстваў мае значны стаж працы ў сферы, і толькі 11% працуюць менш за тры гады. Лепшы паказчык укамплетаванасці спецыялістамі з адпаведнай адукацыяй — ва ўстаноў культуры і мастацтва горада Мінска і Гродзенскай вобласці. Узровень адукацыі кадраў культуры ў Гомельскай, Віцебскай, Мінскай і Брэсцкай абласцях ніжэйшы за рэспубліканскі паказчык. Вырашэнне гэтай праблемы залежыць ад многіх складнікаў: пачынаючы ад накіравання ў навучальныя ўстановы і заканчваючы стварэннем належных умоў працы. У кожнай кіраўнічай структуры тут маецца шэраг задач.

Працягвалі ўмацоўвацца станоўчыя тэндэнцыі ў сферы адукацыі галіны. За апошнія два гады на 4,5% павялічылася колькасць студэнтаў у ВНУ культуры і мастацтва. Рэарганізаваны ў каледжы пяць устаноў адукацыі. Праводзілася работа па пераўтварэнні вузкапрофільных устаноў у школы мастацтваў — іх колькасць павялічылася на 5%. ВНУ і сярэдне-спецыяльныя навучальныя ўстановы распачалі работу па распрацоўцы сістэмы менеджменту якасці з мэтай іх далейшай сертыфікацыі. Да 2015 года плануецца правесці сертыфікацыю 15 навучальных устаноў.

На завяршэнне хачу звярнуцца да Праграмы "Культура Беларусі", аб якой казаў міністр. Гэта базавы праграмны дакумент з канкрэтнымі паказчыкамі, мы іх разам з вамі фарміравалі. Сёння на ўсіх нас ускладзена адказнасць не толькі ў дасягненні гэтых паказчыкаў: яны зусім рэальныя, а многія проста невысокія. Яны створаны для таго, каб мець магчымасці пашырыць, разнастаіць нашы культурныя паслугі. Мы маем для гэтага магчымасці, базу, адпаведныя кадры і агульнымі намаганнямі зможам гэтага дасягнуць.

### З дыктафоннай стужкі

#### Сяргей БЕРАЗОЎСКИ, загадчык філіяла Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь "Замкавы комплекс "Мір":



— У студзені амаль у два разы ў параўнанні з мінулагагоднімі паказчыкамі павялічылася колькасць наведвальнікаў Замкавага комплексу (летась за першы месяц года — 5 000 чалавек, а сёлета па стане на 25 студзеня — ужо 8 500) і значна выраслі прыбыткі (з 12 мільёнаў рублёў да 65-ці).

Да таго ж, на пад'язных шляхах устаноўлены інфармацыйныя ўказальнікі, якія могуць падказаць дарогу айчынным і замежным турыстам. Летась жа быў створаны і ўжо дзейнічае высокапрафесійны сайт у Інтэрнэце па адрасе: <http://www.mirzamak.by>, які пастаянна абнаўляецца.

### З дыктафоннай стужкі

#### Валерый АНІСЕНКА, дырэктар — мастацкі кіраўнік Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі:



— Самае галоўнае, што адбылося для калектыву тэатра летась, — наша 20-годдзе. Мы сустрэлі гэтае свята годна: прэм'ерай спектакля "Сонечка" — яшчэ адной версіяй "Злачынства і пакарання" Фёдара Дастаеўскага, якую напісала Алена Папова. Круглая дата — нагода падвесці пэўныя вынікі, дык вось: я ганаруся нашай таленавітай маладой трупай, яе ўзроўнем прафесіяналізму.

Што да планаў на бягучы год, дык нас чакаюць гастролі, у тым ліку за мяжой, і новыя пастаноўкі беларускіх аўтараў. Тыя, хто запэўніваюць у малой колькасці драматургічных талентаў на Беларусі, не маюць рацыі. Тым, хто сцвярджае пра адсутнасць нацыянальнай драматургіі, раю паглядзець нашу афішу: 75% рэпертуару складаюць творы айчынных аўтараў. Пры РТБД паспяхова працуе Цэнтр беларускай драматургіі, і мы спадзяёмся, што гэты год адкрые для нас імёны новых айчынных творцаў.

### З дыктафоннай стужкі

#### Людміла ЛЕБЕДЗЬ, галоўны спецыяліст упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама:



— Калегія — выніковая, таму мы сёння таксама згадваем, што здолелі зрабіць за год... Я курырую клубную справу і народную творчасць. Дык вось, летась працягвалася актывізацыя работы клубнай сеткі і ўвогуле ўстаноў культуры. Лічу, што на сёння гэтая сетка — аптымальная, дазваляе вынікова абслугоўваць усе катэгорыі насельніцтва.

Год быў насычаны. Вобласць прымала Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур, Рэспубліканскі фестываль кірмаш працаўнікоў вёскі "Дажынкi", было праведзена шмат абласных, рэгіянальных святаў. Як падаецца, добра папрацавалі мы і над канчатковай рэалізацыяй Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла: на Гродзеншчыне з'явілася восем сельскіх Дамоў рамёстваў, што дазваляе поўнамаштабна адраджаць і развіваць народную творчасць.

Асноўная сённяшняя задача (яе актуальнасць адзначана і на дадзенай калегіі) — павышэнне якасці мерапрыемстваў. Больш увагі мяркуюем надаваць маладзёжнай аўдыторыі. У планах — стварэнне маладзёжных цэнтраў. Прадоўжыцца, натуральна, сістэмная работа з гісторыка-культурнай спадчынай. Сярод вядучых аб'ектаў — Навагрудскі замак. Будзе аднаўляцца і Каложская царква.

### 3 выступлення на выніковай калегіі

— Сёння вельмі шмат і прывільна гаворыцца аб месцы і ролі культуры ў жыцці чалавека і грамадства, адметнасці беларускай культуры ў сусветнай, яе дасягненнях і задачах на будучыню.

Цяжка выбіраць прыярытэты ў культуры, бо тады на іх рэалізацыі неабходна сканцэнтравана значныя рэсурсы.

Тым не менш, пры вырашэнні пытанняў дзяржаўнай падтрымкі і далейшага развіцця нацыянальнай культуры вялікая ўвага надаецца ахове гісторыка-культурнай спадчыны і ўмацаванню матэрыяльнай базы ўстаноў культуры і мастацтва, стварэнню ўмоў для развіцця творчых здольнасцей чалавека.

Асноўнымі накіраванымі дзейнасці Міністэрства культуры ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны з'яўляецца рэалізацыя дзяржаўнай палітыкі па выяўленні, уліку, забеспячэнні належнага ўтрымання і выкарыстання гісторыка-культурных каштоўнасцей, вырашэнні арганізацыйных пытанняў пры выкананні рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ і перамяшчэнні культурных каштоўнасцей праз мытныя граніцы краіны.

Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь у 2010 годзе папоўніўся на 472 матэрыяльныя аб'екты і нематэрыяльныя праяўлены творчасці чалавека і ўключае 5382 аб'екты спадчыны.

Актывізавалася работа па наданні статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці нематэрыяльным праяўленням творчасці чалавека, 6 з якіх летася папоўнілі спіс.

Падрыхтаваны і накіраваны ў штаб-кватэру UNESCO матэрыялы па ўключэнні ў Рэпертуарны спіс нематэрыяльнай спадчыны чалавецтва рамеснай традыцыі "Творчасць майстроў-шапавалаў Дрыбінскага раёна Магілёўскай вобласці". Тым самым зроблены новы якасны крок па прадстаўленні нацыянальнага культурнага набытку міжнароднай супольнасці.

У 2010 годзе распачата мадэрнізацыя Банка звестак аб гісторыка-культурнай спадчыне Рэспублікі Беларусь, прад'южылася інвентарызацыя помнікаў археалогіі. Міністэрства культуры ўнесла прапанову аб стварэнні Цэнтра захавання аб'ектаў сусветнай спадчыны дзяржаў — удзельніц СНД.

Адным з найбольш адказных накіраваных дзейнасці ў сферы аховы спадчыны з'яўляецца правядзенне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях. У 2010 годзе Міністэрствам культуры выдадзена 520 дазволаў на выкананне навукова-даследчых работ і рэстаўрацыйную вытворчасць (у 2009-м — 415 даволаў). Падрыхтавана 965 заключэнняў Міністэрства культуры па навукова-практычнай дакументацыі на выкананне работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях, што на 24 працэнты больш, чым у 2009 годзе.

Разгледжаны і ўзгоднены 362 эскізы і пашпарты рэкламы, што рознашчаецца на гіс-

торыка-культурных каштоўнасцях. Выдадзена 70 заключэнняў па аб'ектах або этапах работ, на якіх завершаны рэстаўрацыйна-аднаўленчыя работы.

Было праведзена 13 пасяджэнняў Беларускай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры, на якіх разгледжана 68 праектаў на выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ, іншыя актуальныя пытанні ў сферы аховы спадчыны.

Забяспечана долевае фінансаванне ў аб'ёме амаль 6,5 мільярда рублёў рэспубліканскага бюджэту ў выкананні работ на 10 помніках архітэктуры камунальнай уласнасці.

У мінулым годзе арганізаваныя Міністэрствам культуры дзеянні па канцэнтрацыі бюджэтных сродкаў на найбольш значных аб'ектах дазволілі асвоіць прадугледжаныя Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмай амаль 92 мільярды рублёў. Дарэчы, выдзяленне дадатковага фінансавання ў 2010-м (14,5 мільярда рублёў) паспрыяла завяршэнню работ і ўводу ў эксплуатацыю Мірскага замка.

Разам з тым, увядзенне гэтага аб'екта паказаў як нашы лепшыя дасягненні — уменне за кароткі час сканцэнтравана намаганні і прыцягнуць лепшыя спецыялістаў для аднаўлення гэтага ўнікальнага комплексу, — так і існуючыя праблемы: недахоп практычнага вопыту ў рэстаўрацыі, адсутнасць дастатковай колькасці рабочых-рэстаўратараў. Не хапае сіл сёння і ў нашага інстытута "Праектрэстаўрацыя". У бліжэйшы час кіраўнікам "Белрэстаўрацыі", "Праектрэстаўрацыі" неабходна вызначыцца па спецыялістах, якіх не хапае, і сумесна з Міністэрствам культуры, Мінадукацыі выправіць стан спраў у кадры.

Актыўна працягваюцца работы па рэстаўрацыі Нясвіжскага палацава-паркавага ансамбля XVI — XVIII стагоддзяў, і ўжо ў ліпені бягучага года мы плануем таксама ўвесці яго ў эксплуатацыю.

Найбольш значымі аб'ектамі, на якіх праводзіліся работы, з'яўляюцца палацы ў Косаве Івацэвіцкага раёна Брэсцкай вобласці і Жылічах Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці, манастыры ў Юравічах Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці і Пустынках Мсціслаўскага раёна Магілёўскай вобласці, Спаса-Праабражэнская царква ў Полацку, іншыя знакавыя гісторыка-культурныя каштоўнасці. Распачаты работы над праектнай дакументацыяй на выкананне работ на замку ў Навагрудку, касцёле Божага Цела ў Нясвіжы.

У 2011 годзе будуць працягвацца рамонтна-рэстаўрацыйныя работы на аб'ектах культуры, на якія прадугледжана Дзяржінвестпраграмай 174,3 мільярда рублёў, што амаль у два разы больш, чым у 2010-м. Гэта рэканструкцыя паркаў у Мірскім замку, Нясвіжы, тэатр імя Янкі Купалы, кінастудыя "Беларусьфільм", мастацкае вучылішча імя Глебава, Нацыянальны гістарычны музей, Культурна-спартыўны цэнтр БДУ-КіМ і іншыя.

У мэтах больш шырокага ўдзелу зацікаўленых у мерапрыемствах па захаванні гісторыка-культурнай спадчыны,

прыцягнення дадатковых сродкаў на выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ Міністэрствам культуры сумесна з Гродзенскім абласным і Навагрудскім раённым выканкамамі арганізавана акцыя "Рэстаўрацыя Навагрудскага замка".

Для яе ажыццяўлення, апроч сродкаў рэспубліканскага бюджэту ў аб'ёме 41,1 мільёна рублёў, накіраваны асігнаванні ад рэалізацыі латарэі "Скарбніца" ў суме 39,1 мільёна рублёў і ахвяраванні юрыдычных асоб і грамадзян, што склалі 20,2 мільёна рублёў.

Ёсць першыя вынікі перадачы інвестарам гістарычных сядзіб у вёсках Краскі, Поразава Ваўкавыскага раёна і Свяцк Гродзенскага раёна, вёсцы Лынтупы Пастаўскага раёна, якія ўваходзяць у пералік 46 помнікаў архітэктуры, зацверджаны Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь. Рыхтуюцца для прадстаўлення на аукцыёны сядзібы ў вёсках Пламя Сенненскага раёна Віцебскай вобласці і Альшэва Мядзельскага раёна Мінскай вобласці.

Разам з тым, работа па перадачы сядзіб інвестарам патрабуе больш актыўных дзеянняў з боку мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, якія з'яўляюцца ўласнікамі гэтых гісторыка-культурных каштоўнасцей. Неабходна забяспечыць давядзенне інфармацыі аб іх да канкрэтных зацікаўленых асоб, патлумачыць ім механізм вырашэння арганізацыйных пытанняў і садзейнічаць таму, каб аб'ект спадчыны набыў новага гаспадара, які не толькі выканае яго рэстаўрацыю, але і створыць працоўныя месцы ў канкрэтным рэгіёне краіны. З мэтай садзейнічання ў правядзенні гэтай работы Міністэрствам культуры падрыхтаваны рэкамендацыі па перадачы суб'ектам аграэкатурызму сядзіб у сельскай мясцовасці (рэкамендацыі накіраваны 27 студзеня 2011 года мясцовым органам кіравання для выкарыстання ў працы).

3 — 5 верасня 2010 года ў Рэспубліцы Беларусь упершыню маштабна праведзена міжнародная акцыя "Дні Еўрапейскай спадчыны" па тэме "Новае жыццё сядзібна-паркавых комплексаў Беларусі". У яе рамках рэалізаваны шэраг мерапрыемстваў, якія раскрываюць ролю Беларусі ў агульнаеўрапейскім руху па захаванні культурнага набытку.

Зразумела, мною названа толькі частка мерапрыемстваў, ажыццёўленых у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Несумненна, што праца спецыялістаў мела шматлікія станоўчыя вынікі.

Аднак застаецца актуальным пытанне забеспячэння належнага кантролю за выкананнем заканадаўства аб ахове спадчыны. З улікам палажэнняў Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 16.10.2009 г. № 510 "Аб удасканаленні кантрольнай (нагляднай) дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь" Міністэрства культуры ў другой палове 2010 года правяло 19 праверак выканання заканадаўства ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны на 41 помніку архітэктуры. Ва ўсіх выпадках падрыхтаваны акты па выяўленых фактах парушэнняў заканадаўства, якія накіраваны ўласнікам гісторыка-культурных каштоўнасцей і

ў адпаведныя органы мясцовага кіравання з указаннем правядзення дзейнасці ў адпаведнасць з прававымі нормамаі.

Акрамя таго, складзена 25 прадпісанняў з указаннем канкрэтных мер па прадукцыйнасці парушэнняў заканадаўства і 4 пратаколы аб адміністрацыйных правапарушэннях па фактах парушэння парадку і ўмоў работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях.

Недахопы ў арганізацыі ра-

чых і распарадчых органаў у рэалізацыі дзяржаўнай палітыкі ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Па нашым меркаванні, ключавым пытаннем з'яўляецца ўвядзенне эфектыўнага механізма нагляду ў сферы аховы спадчыны, што можа быць вырашана са стварэннем Дзяржаўнай інспекцыі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, падпарадкаванай Міністэрству культуры.

## Віктар КУРАШ, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь



боты па ахове гісторыка-культурнай спадчыны адзначаны ў Прадстаўленні Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь, якая правярае выкананне заканадаўства па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў Брэсцкай, Гродзенскай, Мінскай, Віцебскай абласцях і ў горадзе Мінску. Калегіяй Міністэрства культуры, якая адбылася 27 кастрычніка 2010 года, быў вызначаны актуальны пералік арганізацыйных, метадычных і прававых захадаў па недапушчэнні і прадукцыйнасці парушэнняў прававых норм.

У іх шэрагу найбольш важным з'яўляецца ўдасканаленне сістэмы дзяржаўных органаў аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Мясцовым выканаўчым і распарадчым органам прапануецца разгледзець магчымасць увядзення ў апарат аддзелаў культуры гар- і райвыканкамаў адзінкі спецыяліста па ахове гісторыка-культурнай спадчыны для гарадоў і раёнаў, на тэрыторыі якіх размешчана 50 і больш гісторыка-культурных каштоўнасцей. Застаецца актуальным зацвярджэнне рашэннямі гарадскіх або раённых выканкамаў функцыянальных абавязкаў спецыялістаў па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і парадку іх выканання. Тым самым ствараецца прававы механізм рэалізацыі пункта 2 артыкула 10 Закону Рэспублікі Беларусь "Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь", якім устаноўлена кампетэнцыя мясцовых выканаў-

Гэтая ідэя была падтрыманая Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь Аляксандрам Рыгоравічам Лукашэнкам у ходзе наведвання Замкавага комплексу "Мір" 16 снежня 2010 года. На ўпраўленне па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры, упраўленні культуры аблвыканкамаў і Мінгарвыканкама ўскладаецца важная задача па фарміраванні ў гэтым годзе новых падыходаў дзяржаўнага рэгулявання ў такой важнай сферы дзейнасці.

Па-ранейшаму вострым пытаннем застаецца распрацоўка і зацвярджэнне ва ўстаноўленым парадку праектаў зон аховы нерухомых матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей. Фактычна сітуацыя выглядае такім чынам, што, паводле пункта 3 артыкула 29 Закону аб ахове спадчыны, без наўнасці праекта зон аховы на тэрыторыях размяшчэння гісторыка-культурных каштоўнасцей архітэктурная і будаўнічая дзейнасць павінна быць забаронена. Упраўленнем культуры належыць давесці да зацікаўленых гэтую правую норму і разам з Міністэрствам культуры забяспечыць яе выкананне.

У 2011 годзе пачынаецца рэалізацыя дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі", якой прадугледжаны шэраг мерапрыемстваў у сферы аховы спадчыны, у тым ліку выкананне работ на 34 гісторыка-культурных каштоўнасцях.

Важным з'яўляецца якаснае фарміраванне праграмы

дзеянню “Замкі Беларусі”, стварэнне якой адобрана Кіраўніком дзяржавы.

Адным з накірункаў дзейнасці ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны з’яўляецца падрыхтоўка матэрыялаў для ўключэння аб’ектаў у Спіс сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны UNESCO.

У чарговы раз прашу ўпраўленні культуры Брэскага, Віцебскага, Гомельскага і Гродзенскага аблвыканкамаў актыўна ўключыцца ў падрых-

матэрыяльна-тэхнічнай базы арганізацый культуры рэспубліканскага падпарадкавання.

У адпаведнасці з вылучанымі сродкамі ўстановамі культуры летась былі закуплены музычныя інструменты, кінатэхналагічнае абсталяванне, гукаўзмацняльная і асвятляльная апаратура на агульную суму 4,6 мільярда рублёў. Значныя сродкі былі накіраваны на мадэрнізацыю Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” (3,2 мільярда рублёў).

Стала правілам набыццё

ні паслуг установам культуры. Так, летась на прадпрыемстве “Музрэм” ажыццяўляліся капітальны рамонт і рэстаўрацыя цымбалаў.

Акрамя таго, існуе дамоўленасць з уласным прадпрыемствам аб вырабе цымбалаў для ўстаноў культуры, пачынаючы з 2011 года. Ужо сёння прадпрыемства гатова паставіць 15 адзінак цымбалаў.

У 2010 годзе АТ “Віцебск-Белпрамкультура” прыступіла да вырабу сцэнічных комплексаў. Першы такі комплекс

выя заданні па выкананні мэтавага паказчыка выкананы таксама ўсімі ўпраўленнямі культуры аблвыканкамаў. Асабліва хацелася б адзначыць ўпраўленні культуры Мінскай (-12,8 працэнта), Віцебскай (-10,8 працэнта), Гродзенскай (-8,2 працэнта), Брэсцкай (-8 працэнтаў) абласцей.

У 2010 годзе затрачана 27,7 мільярда рублёў на выкананне мерапрыемстваў па энергазберажэнні. За кошт названых сродкаў устаноўлена больш за 12 тысяч энергазберагальных

2530 тон умоўнага паліва, у тым ліку па ўстановах культуры рэспубліканскай уласнасці — 446 тон.

Доля выкарыстання мясцовых паліўна-энергетычных рэсурсаў у балансе кацельна-пячнага паліва, пры гадавым заданні -89,5 працэнта, дасягнула -89,8 працэнта.

У 2010 годзе выкананы даведзены аб’ём дзяржазаказу па чорных металах — 267 тон, пры плане 250 тон (106,8 працэнта), па каштоўных металах — 27, 2 кг срэбра, пры плане 25 кг, а таксама здадзена 38 гр золата.

Паказчыкі, даведзеныя Міністэрству культуры на 2010-ы па аб’ёме інвестыцый у асноўны капітал у памеры 125 працэнтаў, выкананы на 135,3 працэнта, аб’ёмы будаўніча-мантажных работ склалі 55 мільярдаў рублёў, пры плане 45 мільярдаў рублёў.

Пытанні аховы працы, стану вытворчага траўматызму, працоўнай дысцыпліны ў галіне культуры знаходзяцца на пастаянным кантролі Міністэрства. Аднак, нягледзячы на меры, якія прымаюцца, цягам апошніх пяці гадоў узровень траўматызму, на жаль, не зніжаецца.

Варта адзначыць, што большасць рэкамендаваных намі мерапрыемстваў па прадухіленні няшчасных выпадкаў на вытворчасці асобнымі кіраўнікамі не выканана, што прывяло ў 2010 годзе да 12 няшчасных выпадкаў, з іх з цяжкім зыходам — 7 (за 2009-ы — 9 і 3 адпаведна). Прычынамі ў 8 выпадках траўмаў з’явілася парушэнне пацярпелымі працоўнай і вытворчай дысцыпліны, патрабаванняў інструкцый па ахове працы, неасцярожных паводзінаў ва ўмовах працы па прафесіі.

Парушэнні патрабаванняў па ахове працы выяўлены на кінастудыі “Беларусьфільм”, у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета, ва ўпраўленнях культуры Мінскага гарадскога і Гродзенскага абласнога выканкамаў.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у мэтах недапушчэння росту траўматызму сярод працуючых яшчэ раз звяртае вашу ўвагу на неабходнасць абавязковага перагляду стану спраў па гэтым пытанні ў кожнай арганізацыі культуры і ПАТРАБУЕ выканання заканадаўства аб ахове працы ў краіне і Дырэктывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 11.03.2004 № 1 “Аб мерах па ўмацаванні грамадскай бяспекі і дысцыпліны”.

Паважаныя калегі! У сваім выступленні я закрнуў толькі невялікую частку існуючых праблем і задач, якія маюць месца ў справе аховы гісторыка-

культурнай спадчыны, узмацненні матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры. Спадзяюся, што ў сваіх выступленнях вы дапоўніце мяне. Спадзяюся таксама, што наша агульнае ўсведамленне важнасці акрэсленых задач, наша сумесная праца па іх вырашэнні прывядуць да вынікаў, якіх чакае ад нас дзяржава. Дзякуй за ўвагу!

# Нацыянальная спадчына — прастора для інвестыцый

тоўку матэрыялаў для напісання дасье “Драўлянае дойлідства Беларускага Палесся”, “Культурныя ландшафты басейна Дняпра”, “Фартыфікацыйныя збудаванні Брэскай крэпасці”, “Культавыя збудаванні абарончага тыпу”, садейнічаць дапрацоўцы дасье “Матэрыяльнае ўвасабленне духоўнай спадчыны святой Ефрасінні Полацкай” і “Аўгустоўскі канал — твор чалавека і прыроды”.

Асабліва ўвага Міністэрства культуры, органаў мясцовага кіравання, у першую чаргу — ўпраўленняў і аддзелаў культуры, павінна быць нададзена падрыхтоўцы змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь “Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь”, работа над якой распачата паводле Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 6 студзеня 2011 г. № 10 “Аб зацвярджэнні плана падрыхтоўкі законапраектаў на 2011 год”. Якасная падрыхтоўка найважнейшага нарматыўнага прававога акта з’яўляецца асновай арганізацыі належнай работы па захаванні і эфектыўным выкарыстанні культурнага набытку народа Беларусі.

Ключавой задачай сённяшняга пакалення з’яўляецца зберажэнне багатага патэнцыялу гісторыка-культурнай спадчыны для нашчадкаў. Помнікі даўніны — трывалы падмурак развіцця нашага народа, беларускай дзяржаўнасці, сведчанне высокага ўзроўню развіцця нацыі.

У 2010 годзе была прад-оўжана праца па ўмацаванні

абсталявання для сельскіх устаноў культуры ў рамках правядзення традыцыйнага фестывалю “Майстры мастацтваў — працаўнікам сяла”. Кожнаму раёну, дзе праводзіўся форум, перададзена бязвыплатна па 2 камплекты гукаўзмацняльнай апаратуры, дадаткова — 5 камплектаў бібліятэчнай мэблі, усяго — на суму больш за 130 мільёнаў рублёў.

На капітальны рамонт у 2010 годзе для ўстаноў культуры былі вылучаны і асвоены сродкі ў суме 5 мільярдаў 56 мільёнаў рублёў. Эфектыўна выкарыстоўваюцца бюджэтыныя сродкі на рамонтныя работы ў Гомельскім дзяржаўным цырку, Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага, Мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць — герой”.

На капітальны рамонт у 2011-м прадугледжана 27,6 мільярда рублёў, што ў 5,4 разы больш, чым у 2010 годзе. Давайце разам накіруем усе нашы намаганні, каб эфектыўна выкарыстаць выдзеленыя фінансавыя сродкі!

Значная работа праведзена ў 2010 годзе па ўладкаванні аб’ектаў культуры, размешчаных у аграгарадках. Рамонтна-будаўнічыя работы выкананы на 331 аб’екце сельскай культуры. На гэтыя мэты накіравана і асвоена больш за 75 мільярдаў рублёў. Амаль усе паказчыкі Дзяржаўнай праграмы “Адраджэнне і развіццё сяла” выкананы.

Вытворчыя прадпрыемствы Міністэрства культуры прад-оўжылі работу па ўдасканален-

## З дыктафоннай стужкі



**Наталля ШАРАНГОВІЧ, дырэктар Музея сучаснага выяўленчага мастацтва:**

— Сярод знакавых падзей, што прайшлі ва ўстанове цягам мінулага года, назаву, найперш, выстаўку “Зямля пад белымі крыламі”. Я вельмі рада, што наш музей прыняў удзел у гэтай акцыі, прадэманстравалі развіццё беларускага канцэптualaнага мастацтва на сённяшні дзень.

Другая акцыя, якую лічу вельмі ўдалай, — мы распачалі паказ твораў андэграунда — той плыні, якая была практычна пакінута па-за ўвагай нашымі мастацтвазнаўцамі, бо амаль не прадстаўлена ў фондасховішчах айчынных музеяў. У працяг тэмы, мы сёлета плануем прадэманстравалі апошні прыжыццёвы праект Людмілы Русавай, прычым не збор твораў, а менавіта праект, што не паспеў пабачыць свет пры яе жыцці.

Зразумела, самым смелым праектам будзе беларускі ўдзел у Венецыянскай біенале. Наш музей з’яўляецца галоўным арганізатарам беларускай экспазіцыі. Спадзяюся, гэта будзе вельмі цікавы сучасны праект.

зроблены для Замкавага комплексу “Мір”. Другі плануецца ўстанавіць у Нясвіжскім замку ў маі бягучага года.

Шмат працавалі над выкананнем мэтавага паказчыка па энергазберажэнні, даведзенага ўстановам культуры рэспубліканскага падпарадкавання. У 2010 годзе, пры заданні -6 працэнтаў, ён склаў у супастаўных умовах -6,1 працэнта. Плана-

свяцільнікаў, 12,5 тысяч кв. м. энергаэфектыўных шклопакетаў, выканана амаль 80 тысяч кв. м. цеплавой мадэрнізацыі фасадаў будынкаў і ўцяплення даху, праведзена замена 1914 п. м. зношаных трубаправодаў цеплатрас, у кацельнях — замена 42 састарэлых катлоў на больш эканамічныя.

Эканомія паліўна-энергетычных рэсурсаў летась склала

# Якасць сацыяльна-творчых заказаў, або Хто ж "паставіць дэкарацыі"?

**Дзмітрый ЧУМАКОЎ,  
начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама**

**3 выступлення  
на выніковай  
калегіі**



— У рамках рэалізацыі галіновай праграмы "Захаванне і развіццё культуры Рэспублікі Беларусь" на 2006—2010 гг. у Гомельскай вобласці надавалася вялікая ўвага тэме адраджэння і развіцця культуры сяла.

Праца вялася па ўсіх асноўных напрамках: аптымізацыя сеткі, умацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы сельскіх устаноў культуры; адраджэнне і развіццё традыцыйнай культуры, народных рамёстваў; захаванне гісторыка-культурнай і прыроднай спадчыны; павышэнне якасці кінавідэаабслугоўвання сельскага насельніцтва; фарміраванне структуры эстэтычнай адукацыі; штогадовае правядзенне буйных культурных акцый.

ўстановамі культуры, стварэнне пляцовак філарманічнага і тэатральнага абслугоўвання на базе буйных сельскіх дамоў (цэнтраў) культуры... За справядачны перыяд на Гомельшчыне было створана 46 падобных пляцовак, якія сістэматычна абслугоўваліся калектывамі абласных філармоніі і драмтэатра, гомельскіх гарадскіх тэатральна-відовішчных устаноў.

Добрай практыкай стала сістэма работы з упраўленнем культуры аблвыканкама па абслугоўванні сяла на аснове сацыяльна-творчых заказаў. З 2006-га на гэтыя мэты абласным бюджэтам выдаткавана 720 млн. рублёў. Такая мера з'яўляецца падтрымкай і для прафесійных калектываў. Увогуле ж, колькасць канцэртаў, спектакляў і іншых культурна-відовішчных мерапрыемстваў на сяле за гэтыя гады няўхільна расла: калі ў 2006-м іх колькасць складала 18 467, то ў 2010-м — 27 728.

Такая колькасць канцэртаў і спектакляў дае магчымасць абслужыць кожны з 21 раёна. Наладжана супра-

цоўніцтва з аддзеламі культуры райвыканкамаў, што дазваляе спланаваць гастролі, у тым ліку і ў раёнах, пацярпелых ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Неабходна адзначыць, што пры абслугоўванні сяла прафесійныя тэатральна-відовішчныя ўстановы церпяць страты, таму што кошт білета не перавышае 5 тысяч рублёў, а ў найбольш аддаленых або маланаселеных пунктах — яшчэ таннейшы. Выратаванне ў гэтым выпадку — згаданыя сацыяльна-творчыя дагаворы з упраўленнем культуры.

Клубныя ўстановы, праводзячы так званыя абменныя гастролі аматарскіх калектываў у вобласці, узбагачаюць свой вопыт: у іх ёсць магчымасць пачуць ацэнку сваёй працы збоку, павысіць творчы ўзровень. Тое тычыцца і ўстаноў адукацыі сферы.

Тым не менш, ва ўсёй гэтай працы па абслугоўванні сельскага глядача ёсць, на жаль, і зваротны бок медала. Калі казаць аб рабоце Гомельскага абласнога драматычнага тэатра, то ў сувязі з вялікай колькасцю выязных спектакляў калектыву даводзілася працаваць у складаных умовах. Пры правядзенні паралельна прадстаўленняў на базе тэатра і па-за ім не хапае тэхнічнага персаналу, з-за чаго пагаршаецца якасць мастацкага ўзроўня спектакляў. Да прыкладу, выязныя спектаклі праходзілі без асвятляльнікаў, а перастаноўку дэкарацый рабілі самі актёры перад глядачом.

Сказанае ў пэўнай меры датычыцца і абласной філармоніі. Павялічваючы колькасць канцэртаў, мы робім упор на колькасць, а не на якасць. Усё гэта вядзе да нізкага ўзроўню мерапры-

емстваў, не дае магчымасць расці артыстам прафесійна. Менавіта з гэтай прычыны ў 2009 годзе ўпраўленнем культуры для філармоніі мэтанакіравана быў зніжаны план на 80 канцэртаў на сяле, а ў 2010 годзе — тэатру на 40 спектакляў.

Удзельнічаючы ў рэспубліканскім спаборніцтве на лепшую арганізацыю работы ўстаноў культуры і мастацтва, Гомельская вобласць адразу ўзяла высокі старт і рэгулярна займала прызавыя месцы: у 2006 і 2007 гг. — 1 месца, у 2008-м і 2009-м — 2-е. Дасягнутыя паказчыкі — высокія, але і магчымасці устаноў культуры ўсё ж не бязмежныя.

Рэзюмуючы, зазначу: абслугоўванне сельскага глядача і ў новай пяцігодцы застаецца адным з прыярытэтных кірункаў для ўстаноў культуры і мастацтва вобласці. З мэтай развіцця сістэмы канцэртнага і тэатральнага абслугоўвання аграгарадкоў і сельскіх населеных пунктаў у 2011—2015 гг. упраўленне культуры Гомельскага аблвыканкама прапануе перагледзець крытэрыі паказчыкаў рэспубліканскага спаборніцтва па вёсцы на 2011—2015 гады: абнуліць і прывесці ў адпаведнасці з магчымасцямі кожнай вобласці паказчыкі па абслугоўванні сельскага глядача прафесійнымі тэатральна-відовішчнымі ўстановамі, улічваючы пры гэтым раўнамернасць абслугоўвання кожнага раёна. Варта давесці паказчыкі клубных устаноў культуры і адукацыі ў нашай сферы з улікам колькасці іх у кожнай вобласці. Прапануем увесці ў практыку ўсіх упраўленняў культуры заключэнне дагавораў па сацыяльна-творчым заказе на абслугоўванне вёскі і паставіць гэта як паказчык пры ўдзеле ў рэспубліканскім спаборніцтве.

**3 выступлення  
на выніковай  
калегіі**

— Паважаныя калегі! Дазволю сабе так да вас звярнуцца, бо больш за 20 гадоў узначальваю раённы аддзел культуры. Таму ведаю вашу працу і ўсе праблемы на падставе асабістага вопыту.

Як вядома, у Дзяржынскім раёне пражывае больш за 60 тысяч чалавек, а культурнае абслугоўванне ажыццяўляюць 69 устаноў культуры. Пазабюджэтныя паступленні галіны раёна летась склалі больш за 10 тысяч рублёў на аднаго жыхара. Калі ж весці гаворку пра бюджэтнае фінансаванне ўстаноў культуры Дзяржыншчыны, дык летась яно складала блізу 8 мільярдаў рублёў, спонсарскія паступленні выйшлі на рубаж 76 мільёнаў рублёў. А пазабюджэтных сродкаў атрымана каля 660 мільёнаў рублёў.

Прывяду структуру расходаў бюджэтных сродкаў у 2010 годзе: заробак з налічэннямі — 55 працэнтаў, аплата камунальных і транспартных паслуг, паслуг сувязі і камплектаванне бібліятэчных фондаў — 20 працэнтаў, аплата рамонтаў будынкаў аграгарадкоў — крыху больш за 23 працэнты, набыццё абсталявання і расходных матэрыялаў — амаль 2 працэнты.

А цяпер прадстаўлю лічы праекта бюджэту на 2011 год: заробак з налічэннямі — 64 працэнты, аплата камунальных і транспартных паслуг, паслуг сувязі і камплектаванне фондаў — 27 працэнтаў, аплата рамонтаў будынкаў і набыццё абсталявання — 2,6 працэнта, выкананне мерапрыемстваў праграм — 0,7 працэнта, іншыя выдаткі — 5,7 працэнта.

Як бачна, бюджэт на бягучы год — так званы зарплатны. У дадзенай сітуацыі крыніцай умацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры застаюцца заробленыя сродкі ад аказання платных паслуг насельніцтву і спонсарскія адлічэнні, гэта значыць — асабістыя інвестыцыі.

Не сакрэт: штогод установы культуры Дзяржынскага раёна выплачваюць прыблізна 60 мільёнаў рублёў падаткаў. Здавалася б, у маштабах дзяржавы — і нават раёна — сума не такая і вялікая, але за гэтыя сродкі можна набыць новы бібліюбус, або 6 камплектаў сучаснага гукавога абсталявання, гэтакім чынам мадэрнізаваўшы базу клубных устаноў сваімі сіламі. Бо на бюджэт разлічваць не даводзіцца. Аналагічная сітуацыя — і з вяртаннем у бюджэт кошту камунальных паслуг. Фактычна гэтая сума складае прыкладна 71 мільён рублёў.

Тая сістэма падаткаабкладання, якая існуе на сённяшні дзень, на жаль, не стымулюе развіццё пазабюджэтнай дзейнасці ўстаноў культуры. У тых абставінах, якія склаліся — у вострай нястачы бюджэтных сродкаў на развіццё базы ўстаноў, — бачыцца мэтазгодным прыняцце рашэння на рэспубліканскім узроўні аб вызваленні ўстаноў культуры ад выплаты падатку на дададзеную вартасць і падатку на прыбытак пры ўмове накіравання сум падаткаабкладання на развіццё матэрыяльна-тэхнічнай базы. Такая практыка існавала ў 2001—2002 гадах і была вельмі канструктыўнай. Можна было ажыццяўляць закупкі ў лізінг. У тыя гады ў ра-

ёне была створана сучасная база, на аснове якой магчыма рэалізацыя інавацыйных праектаў.

Вялікі рэзананс выклікаў Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 457 “Аб падтрымцы асобных арганізацый культуры”. Вельмі важна, што гэты дакумент стварае новыя фінансавыя магчымасці для стымулявання дзей-

каў, з’яўляецца важным фактарам запатрабаванасці паслуг.

Бо іначай атрымліваецца наступнае кола: пасля выплаты падаткаў, кампенсацыі ў бюджэт 30 працэнтаў аплаты камунальных паслуг, выплаты зароботнай платы — сродкаў на абнаўленне матэрыяльнай базы не застаецца. Як, у прынцыпе, не застаецца сродкаў на прывядзенне клубных устаноў у адпаведнасць з пастановай Савета Міністраў № 582 “Аб зацвярджэнні Палажэння аб правядзенні дыскатэк і работы культурна-забаўляльных клубаў”. Бо, згодна з гэтым дакументам, патрабаванні да арганізатараў дыскатэк як для сталічных начных клубаў з сотнямі наведвальнікаў і мільённымі даходамі, так і да сельскіх клубаў з 20 наведвальнікамі аб-

згодна са згаданай пастановай № 582 “Аб зацвярджэнні Палажэння аб арганізацыі правядзення дыскатэк і работы культурна-забаўляльных (начных) клубаў у Рэспубліцы Беларусь”, якой рэгулююцца адносіны, што звязаны з дзейнасцю па арганізацыі і правядзенні дыскатэк (незалежна ад форм уласнасці) у іншыя дні, усе мерапрыемствы, што праводзяцца з удзелам непаўналетніх, павінны заканчвацца а 22-й гадзіне. Уваход на дыскатэку, што мае статус начной, дапускаецца толькі пры наяўнасці білета і па прад’яўленні пасведчання асобы.

Куды ж падзецца 17-гадоваму навучэнцу каледжа ў вярні час на каникулах? Або тым, хто пасля заканчэння школы ў 16 — 17 гадоў пайшоў працаваць і самастойна забяспечвае сябе? Якая альтэрнатыва ў моладзі ў раённым цэнтры або на сяле? Дзе яны змогуць выплеснуць энергію, пад чый уплыў яны трапяць і ў якой кампаніі акажуцца, калі мы “выставім” іх а 22-й з устаноў культуры?

**Аляксандр ЧАГАН, намеснік старшыні Дзяржынскага райвыканкама**



# Шлях да пазабюджэту: пра вопыт аднаго раёна

сных і ініцыятыўных супрацоўнікаў, рэалізацыі смелых праектаў. Але, на жаль, распаўсюджваецца ён толькі на некаторыя віды ўстаноў культуры і не закрануў устаноў культуры базавага раённага ўзроўню.

А між тым, адмена асобных падаткаў і рэгулявання коштаў на білеты ва ўстановах культуры можа мець выключна дадатныя вынікі. Прафесіяналы могуць устанавіць кошты, якія, з аднаго боку, адпавядалі б эканамічным інтарэсам установы, а з іншага боку — не адштурхоўвалі б і наведвальнікаў.

Рэфармаванне сістэмы падаткаабкладання ўстаноў культуры дазволіць дынамічна, па інавацыйным шляху развівацца галіне культуры на месцах, будзе актыўна стымуляваць ініцыятыву супрацоўнікаў у справе заробку пазабюджэтных сродкаў і інвеставання іх у развіццё галіны.

У сваю чаргу, менавіта стварэнне ўмоў, што адпавядаюць высокім запытам наведвальні-

салютна аднолькавыя. Таму паўстае лагічнае пытанне: за кошт якіх сродкаў абсталяваць відэааназіранне, трымаць ахову і гэтак далей? Або, выконваючы закон, закрыць 90 працэнтаў сельскіх дыскатэк? Тады як арганізаваць вольны час моладзі і выконваць сацыяльны стандарт, калі дыскатэкі і канцэрты ў структуры паслуг — самыя запатрабаваныя?

З 12 студзеня 2011 года ўступілі ў дзеянне змяненні ў Кодэксе Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях. У прыватнасці, раздзел 17, які прадуладжвае адміністрацыйную адказнасць за правапарушэнні супраць грамадскага парадку і маральнасці, дапоўнены новым артыкулам 17.12 “Допуск на начныя дыскатэкі і ў забаўляльныя клубы непаўналетніх”. Згодна з ім, індывідуальныя прадпрымальнікі і юрыдычныя асобы могуць быць аштрафаваны на суму ад 10 да 50 базавых велічынь за з’яўленне ў начным клубе або на дыскатэцы асоб, якім менш за 18 гадоў.

Мне падаецца, што ставіцца да арганізатараў дыскатэк неабходна дыферэнцавана. І не падводзіць пад адну рысу начныя клубы з барамі і дзяржаўныя ўстановы культуры, дзе ладзяцца тэматычныя дыскатэкі і дзе забяспечана дзяжурства настаўніцка-бацькоўскага патруля.

Не стымулююць развіццё ініцыятывы і прыходу ў культуру дасведчаных спецыялістаў, што валодаюць новымі сучаснымі тэхналогіямі, тыповыя штаты 1996 года. У праекце новых тыпавых штатаў неабходна прадуладзце пасады гука- і відэарэжысёраў, інжынерную службу.

У першую чаргу, на мой погляд, неабходна накіраваць сумесныя намаганні на ўдасканаленне заканадаўчай базы ў сферы культуры. Атрыманне прэферэнцый па падатках, дыферэнцыяцыі патрабаванняў да арганізатараў дыскатэк дазволіла б павысіць якасць работы ўстаноў культуры, стварыць больш камфортныя ўмовы працы і стымуляваць далейшае развіццё.

**З дыктафоннай стужкі**

**Анатоль СІНКАВЕЦ, начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама:**

— Хачу зазначыць галоўнае: Дзяржаўная галіновая праграма, зацверджаная на ўзроўні Урада, — дзелавая, ёмістая, усебаковая, і наша найпершая задача — якасна яе рэалізаваць. Распачалася новая пяцігодка, пастаўлены новыя задачы.

Змест Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” насычаўся па канкрэтных прапановах кожнай з абласцей. На наш погляд, адным з надзённых клопатаў тут з’яўляецца захаванне і прымяненне гісторыка-культурнай спадчыны. Як вядома, у Кіраўскім раёне адраджаецца Жыліцкі палацава-паркавы ансамбль. Адно з выязных пасяджэнняў калегіі Міністэрства культуры мы зможам прыняць у гэтым палацы ўжо напрыканцы 2011 года. Першы этап аднаўлення ансамбля заканчваецца.

**З дыктафоннай стужкі**

**Ірына КАНАПЕЛЬКА, начальнік аддзела культуры адміністрацыі Фрунзенскага раёна горада Мінска:**



— Вельмі прыемна было сёння пачуць і пабачыць аднадумцаў з усіх рэгіёнаў Беларусі.

Наш раён — досыць спецыфічны, бо самы вялікі ў сталіцы. Тут будзецца шмат жылля, а сяродні ўзрост жыхароў не нашмат перавышае 30 гадоў. Таму ладзім шмат конкурсаў па развіцці творчых здольнасцей мінчан.

Словам, творчых сіл у раёне дастаткова, але Палаца ці Дома культуры з глядзельнай залай пакуль няма — мерапрыемствы праходзяць на адкрытых пляцоўках. У планах забудовы мікрараёнаў “Сухарава”, “Масюкоўшчына”, “Каменная Горка” прадуладжана ўзвядзенне аб’ектаў культуры. Таму спадзяёмся, што неўзабаве праблема вырашыцца, тым болей, што ў красавіку Фрунзенскаму раёну — 60 гадоў.

**З дыктафоннай стужкі**

**Анатоль АКУШЭВІЧ, начальнік упраўлення культуры Мінскага абласнога выканаўчага камітэта:**

— 2011-ы вельмі важны таксама і для нашай вобласці. У рамках падрыхтоўкі да Рэспубліканскага фестывалю-кірмашу працаўнікоў вёскі “Дажынкi-2011” у Маладзечне і Маладзечанскім раёне плануецца адрамантаваць 13 аб’ектаў культуры! Таксама сёлета ў Маладзечне плануецца правесці адзін з этапаў фестывалю “Спеўнае Поле” і, натуральна, Нацыянальны фестываль песні і паэзіі.

У першым паўгоддзі 2011-га скончым рамонт у Мар’інагорскай ДШМ, будзем рамантаваць і завяршаць работы ў раённых дамах культуры ў Стоўбцах і Беразіне. Створана праектна-каштарысная дакументацыя на ўзвядзенне новага будынка РДК ва Уздзе, і сёлета там распачнуцца будаўнічыя работы. Такім чынам, планаў у нас вельмі шмат, і я ўпэўнены, што ўсе яны ажыццявяцца.



**Андрэй БЫЧКОЎ, выконваючы абавязкі дырэктара Дэпартамента па кінематаграфіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь**



# Лінія кіно: канкурэнтнае асяроддзе — “чырвоная дарожка”

льнага сходу праект змяненняў і дапаўненняў у Закон “Аб кінематаграфіі ў Рэспубліцы Беларусь”, якія накіраваны на павышэнне зацікаўленасці вытворцаў стужкі — прадзюсараў — у камерцыйнай паспяховасці кінапраектаў, знятых з дзяржаўнай фінансавай падтрымкай, а таксама на ўтва-

рэнне стымуляў для з’яўлення ў сферы кінавытворчасці прыватных інвестыцый, усталявання інстытута прадзюсіравання.

Цягам усяго часу існавання айчыннага кіно ў нас не назіралася канкурэнцыі між стваральніка-

мі стужак, таму вышэйгаданыя праблемы і не вырашаліся. Кінавытворчасць ўяўляла з сябе фактычна “асвойванне” дзяржаўных сродкаў. Нягледзячы на існаванне Пратакола даручэнняў Кіраўніка дзяржавы па вырашэнні гэтых пытанняў, нам давялося пры распрацоўцы Закона пайсці на пэўныя кампрамісы для таго, каб прасунуцца ў распрацоўцы нарматыўных актаў. Для гэтага на пэўны тэрмін было адкладзена стварэнне Фонду падтрымкі кінематаграфіі ды Інстытута кіно.

Хочацца, каб прадстаўнікі Адміністрацыі Прэзідэнта і Савета Міністраў, якія прысутнічаюць на калегіі, падтрымалі нас, таму што тыя, хто стварае стужкі, у тым ліку прадзюсары, вельмі чакаюць гэтых дакументаў. На сваім узроўні мы не можам паўплываць на Міністэрства фінансаў, на тэлеканалы. Калі сі-

туацыя застаецца ў цяперашнім стане, то развіццё беларускага кіно запаволіцца: вельмі цяжка будзе знаходзіць нават тыя 30% сродкаў, якія патрабуюцца для дафінансавання кінапраектаў. Грошы на кінапраекты могуць даць тэлеканалы, але калі гэтага не адбудзецца, мы зноў будзем глядзець замежныя серыялы з замежнымі акцёрамі.

З 2011 года размеркаванне дзяржаўных сродкаў на вытворчасць стужак будзе праходзіць на конкурснай аснове. Намі ствараецца канкурэнтнае асяроддзе ў кінавытворчасці, распрацоўваецца Палажэнне аб Адкрытым Рэспубліканскім конкурсе на вытворчасць карцін, у якім могуць удзельнічаць як Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”, так і нашы тэлеканалы і прадзюсарскія кампаніі.

На сённяшні дзень беларускія фільмавытворцы арыентуюцца на здымкі тэлесерыялаў сумесна з партнёрамі, у тым ліку замежнымі. Да 2012-га будзе створана належная матэрыяльна-тэхнічная база, такім чынам, мы спадзяёмся на пашырэнне падобнага супрацоўніцтва, выхад нашай кінавытворчасці на сучасны

ўзровень. Удзел у самых прэстыжных кінафестывалях дазваляе рэкламаваць стужкі майстроў беларускага экрана, удзельнічаць у міжкультурным дыялогу, ствараць пазітыўны вобраз беларускай дзяржавы. Для гэтага ў нас ёсць вельмі якасная дакументалістыка, анімацыйныя фільмы. Спадзяюся, сёлета нашы кінематаграфісты прымуць удзел у кінафестывалі ў Берліне, будзе праведзена акцыя на Канскім кінафестывалі.

Што да айчыннага кінапракату, то патрабаванні да кінапракатных арганізацый нашай краіны ўвесь час павышаюцца. У адпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” прадугледжана пераабсталяванне матэрыяльна-тэхнічнай базы кінапракатных арганізацый. Намі прыняты абласныя праграмы, але іх бюджэт увесь час карэктываўся, таму з 130 кінаатраў у больш-менш адпаведны сучасным патрабаванням стан прыведзены 30. Павелічэнне колькасці глядзельных залаў пад час рэканструкцыі дазволіць больш рацыянальна выкарыстоўваць прастору будынкаў вялікіх кінаатраў, што таксама прадугледжана праграмамі развіцця кінапракату. За апошнія 10 гадоў чатыры разы змянялася структура кінапракату краіны: у залежнасці ад рэгіёна, існуюць вялікія адрозненні ў арганізацыі кіравання кінапракатам. Кінапракаты Брэсцкай, Віцебскай, Магілёўскай абласцей падпарадкоўваюцца непасрэдна ўпраўленням культуры аблвыканкамаў, аддзелаў культуры; у астатніх абласцях і ў Мінску кінапракатныя ўстановы знаходзяцца пад непасрэдным кіраўніцтвам выканаўчых камітэтаў. Але практыка паказвае, што структура пракату павінна быць адзінай для ўсёй краіны, у тым ліку і для распрацоўкі нарматыўна-прававой базы, — яе нельга рабіць асобна для кожнага рэгіёна. Неабходна распрацаваць і адзіную для ўсёй краіны мадэль кіравання сферай кінапракату.

У 2010 годзе таксама была ўпарадкавана праца Рэспубліканскай экспертнай камісіі па прадухіленні прапаганды парнаграфіі, насілля і жорсткасці.

Спадзяюся, нацыянальнае кіно будзе развівацца паспяхова, і праз пэўны час “чырвоная дарожка” нашых кінафестывалаў стане не менш прэстыжнай за “чырвоную дарожку” цырымоніі ўручэння прэміі “Оскар”, і беларускія акцёры пройдуць па ёй з трыумфам!

### З дыктафоннай стужкі

**Ірына Міронычова, начальнік аддзела культуры Мазырскага райвыканкама:**



— Сёлета мы працягваем умацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы. У аграгарадках распачата мадэрнізацыя нашых аб’ектаў. Пад мадэрнізацыяй маю на ўвазе далейшае “акультурванне” ўстаноў, удасканаленне творчай працы. Сёння мае калегі з усёй рэспублікі з трыбуны калегіі і кулурна неаднаразова казалі пра важнасць інавацыйнасці ў абслугоўванні насельніцтва. Мы заўжды ў Мазырскім раёне прытрымліваліся гэтага курсу.

Ужо цяпер актыўна рыхтуем да чарговага, VII Міжнароднага фестывалю юных талентаў “Зямля пад белымі крыламі”, што пройдзе ў красавіку 2011 года. Да нас прыедуць выканаўцы з самых шматлікіх куткоў свету. Для аддзела культуры Мазырскага райвыканкама гэта асноўнае сёлетняе мерапрыемства. Зробім усё для таго, каб прайшло яно, як і заўжды, на самым высокім творчым і арганізацыйным узроўні.

### З дыктафоннай стужкі

**Юрый Гільдзюк, мастацкі кіраўнік Беларускай дзяржаўнай філармоніі:**



— Мяне вельмі радуе тэндэнцыя адраджэння фестывалю. Летась у Мінску прайшлі і Першы Міжнародны фестываль Уладзіміра Співакова, і V Міжнародны фестываль Юрыя Башмета... Мне здаецца, што фестывальны рух вельмі садзейнічае развіццю нашага мастацтва, і таму я толькі вітаю тыя форумны, якія прыцягваюць увагу да нашай прафесійнай музычнай выканальніцкай школы, нашых маладых выканаўцаў, нашых аркестраў — Дзяржаўнага сімфанічнага, камернага, — нашых хораў... На маю думку, менавіта падобныя мерапрыемствы дапамагаюць нашым маладым талентам, беларускім выканаўцам класічнай сцэны раскрыцца, заявіць пра сябе на ўвесь свет, тым самым ствараючы станоўчы імідж нашай культуры. Таму ад колькасці падобных форумаў не хацелася б адмаўляцца.

### З дыктафоннай стужкі

**Уладзімір Шэляговіч, начальнік аддзела культуры Іванаўскага райвыканкама:**



— За пяць гадоў у рамках рэалізацыі Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла шмат зроблена для таго, каб СДК раёна займелі папраўдзе новае, больш якаснае жыццё. Гэта Псышчава, Моталь, Тышкавічы, Снітава, іншыя паселішчы Іванаўшчыны. Дзякуючы Дзяржпраграме мы змаглі закупаць у аграгарадоцкія дамы культуры шмат новай гукаўзмацняльнай, светлавой, музычнай, камп’ютарнай апаратуры...

У планах на 2011 год — адкрыццё музычнай школы ў Яечкавічах, вядуцца пэўным ходам работы па аднаўленні сядзібы Напалеона Орды ў Чырвоным Бары, у раённым музейным комплексе. Плануем сёлета рэканструяваць Музей народнай медыцыны ў вёсцы Стрэльна. Яшчэ адна навіна датычыцца музея ў Моталі: мы выкупілі будынак, які знаходзіцца побач з установай культуры, і плануем размяшчаць у ім музейныя экспанаты. А іх у нас даволі шмат, бо вакол гэтага паселішча знойдзена 24 стаянкі эпохі неаліту, па выніках раскопак якіх мы маем 14 тысяч экспанатаў. Так што, упэўнены, турысты ў Моталі будуць бываць часцей.

**3 выступлення  
на выніковай  
калегіі**

— У 2010 годзе быў створаны Рэспубліканскі грамадскі савет па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Тыдзень таму ў Мірскім замку праведзена першае яго пасяджэнне. Там была сфарміравана рабочая група “Адукацыя, літаратура, бібліятэчная справа, народная творчасць і клубная дзейнасць”, якую ўзначаліў рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, кандыдат філасофскіх навук Б.У. Святлоў.

У склад групы ўвайшлі вопытныя спецыялісты ў галіне адукацыі, культуры і мастацтва нашай краіны: загадчык кафедры акцёрскага майстэрства Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Л.А. Манакова, а таксама дырэктар Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў Ю.А. Ляйко, дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа А.М. Саладучкін. Мяркую, што адно з пасяджэнняў Савета, а не толькі рабочай групы, будзе прысвечана праблемам адукацыі ў галіне мастацтва.

Летась мастацкая адукацыя і творчая практыка адзначылі важныя даты сваёй дзейнасці. Спюнілася 15 гадоў з дня заснавання спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, 65 — асноўнай “кузні” кадраў вышэйшай ступені адукацыі ў краіне — Акадэміі мастацтваў. Гэтыя важныя падзеі адлюстраваны ў шматлікіх справаздачных творчых мерапрыемствах.

Рэспубліканская выстаўка “Зямля пад белымі крыламі” паказала выніковасць падтрымкі таленавітай моладзі, якая асвойвае вышні выхавальны мастацтва. Уся экспазіцыя і яе раздзел, у якім былі прадстаўлены творы стыпендыянтаў і лаўрэатаў фонду, былі ацэнены Прэзідэнтам нашай краіны Аляксандрам Лукашэнкам. Магу выказаць меркаванне, што юныя мастакі — навучэнцы сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў культуры і мастацтваў цяпер складаюць канкурэнцыю многім прафесійным майстрам мастацтва. Назаву хаця б прозвішчы Вольгі Мельнік, Алесі Скарабагатай, Ганны Конанавай. Маё меркаванне грунтуецца не толькі на ацэнках экспертаў, але і на водгукх музейных супрацоўнікаў ды наведвальнікаў экспазіцыі.

Сёння адукацыя ў гэтай сферы павінна стаць неад’емнай часткай філасофіі інавацыйнага развіцця. Зразумела, маладому пакаленню, якому давядзецца адыграць найважнейшую ролю ў эканамічным развіцці краіны, неабходна і адноўленае гарманічнае эстэтычнае асяроддзе, якое адпавядае патрабаванням сучаснага ўзроўню. Гэтае асяроддзе застанецца звязаным з гістарычнай спадчынай, яе архітэктурай, паданнямі, музейнымі зборамі. Але гэта і тое новае сучаснае мастацтва, якое адлюстравана час духоўнай рэалізацыі сённяшняга маладога пакалення, магчыма, не заўсёды зразумелага асобнымі старэйшымі калегамі.

Традыцыі неабходна захоўваць, матэрыяльную спадчыну трэба кваліфікавана рэстаўраваць. У Акадэміі мастацтваў тры гады таму ажыццявілі першы за

# Філасофія інавацыйнай творчай адукацыі

**Міхаіл БАРАЗНА, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў**



баваннямі не толькі самых актуальных праяў непасрэдна выяўлення мастацтва, але і з формамі, дзе актуалізавана неабходнасць працы мастака: гэта кіно, тэатр і экранны мастацтва. Акадэмія мастацтваў ажыццяўляе раз на пяць гадоў набор студэнтаў па спецыяльнасцях “Тэатральна-дэкарацыйны жывапіс” і “Мастацкае рашэнне фільма”, але нашы тэатры і кінастудыя маглі б больш эфектыўна выкарыстоўваць спецыялістаў, якіх таксама могуць рыхтаваць і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы адпаведна. Падобная знітанасць падрыхтоўкі спецыялістаў дазваляе не толькі выконваць практычныя задачы фарміравання гарманічнага эстэтычнага асяроддзя, але і прадуктыўна фарміраваць новыя мастацкія школы,

гісторыю набор рэстаўратараў твораў выяўлення мастацтва. За гэты час група студэнтаў разам са сваімі выкладчыкамі атрымала шэраг станоўчых водгукаў сярод спецыялістаў, у тым ліку і з боку кіраўніцтва Нясвіжскага гісторыка-культурнага музея-запаведніка. Ёсць магчымасць і надалей працаваць на гэтым аб’екце студэнтам кафедры манументальна-дэкарацыйнага мастацтва. Сярод экспанатаў Мірскага замка таксама ёсць прыклады работ студэнтаў Акадэміі мастацтваў.

Развіваецца навучанне ў галіне рэстаўрацыі. Спрыянне аказаў і спецыяльны фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі ў набыцці абсталявання і праходжанні стажыроўкі за межамі нашай краіны. Але нельга забывацца: рэстаўрацыйныя работы маюць не толькі маштабны характар, але і патрабуюць спецыялістаў рознай кваліфікацыі, у тым ліку і выпускнікоў ССНУ. Лічу, што для паспяховага выканання мяркуемай Дзяржаўнай праграмы “Замкі” неабходна фарміраваць на такіх спецыялістаў заяўкі для іх падрыхтоўкі на базе мастацкіх вучылішчаў краіны.

Сучасныя мастацкія практыкі цесна звязаны з патра-

што сваім аўтарытэтам забяспечаць эксперт паслуг у гэтай галіне.

Для захавання дасягнутага высокага ўзроўню школы выяўлення мастацтва ў краіне і далейшага яго паспяховага развіцця неабходна прыняць шэраг мер.

Сярод іх — захаванне і ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы прафесійнай мастацкай творчасці і мастацкай адукацыі. Зразумела, важную ролю адыгрывае павышэнне сацыяльнага статусу мастакоў і педагогаў у галіне мастацтва, забеспячэнне неабходных умоў для творчасці і аховы прафесійных правоў.

Неабходным бачыцца развіццё інавацыйнага менеджменту ў галіне мастацтва, удасканаленне прапаганды дасягненняў беларускай мастацкай творчасці ў краіне і за яе межамі, а таксама пашырэнне міжнароднай інтэграцыі выяўлення мастацтва праз выставачную дзейнасць і абмен у галіне мастацкай адукацыі. Безумоўна, адметным стане садзейнічанне развіццю разнастайнасці форм і тэндэнцый беларускага выяўлення мастацтва, пошукам сінтэтычных, інтэрыдyscyплінарных форм, развіццю сувязі сучаснага мастацтва з іншымі формамі сацыяльнай актыўнасці насельніцтва.

**З дыктафоннай стужкі**

**Алег МАЦВЯЙЧУК, начальнік аддзела культуры Шумілінскага райвыканкама:**

— Будзем працягваць работу па ўдасканаленні кадравай палітыкі. Сённяшняе пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры чарговы раз пацвердзіла, што пытанне гэтае — адно з найважнейшых у нашай творчай справе. Менавіта прафесіяналы, людзі неабябавяны і крэатыўныя, здольны забяспечыць выніковую, сапраўды запатрабаваную дзейнасць устаноў культуры ў горадзе і на сяле. Няма сумневу, што платная паслуга павінна быць паўнацэннай — цікавай і якаснай. На гэта і звернута раённая сістэма кадравай вучобы.

Не менш актуальнай застаецца і далейшая камп’ютарызацыя сельскіх бібліятэк, умацаванне матэрыяльнай базы устаноў культуры. Шмат зроблена ў гэтым плане, шмат робіцца. У вёсцы Крывое Сяло адкрываецца новы цудоўны клуб, прызначаны для адпачынку літаральна ўсіх узроставак катэгорыі насельніцтва.



**3 выступлення  
на выніковай  
калегіі**

— Для Беларускага прафсаюза работнікаў культуры 2010 год быў вельмі адказны. На гэта аказала ўплыў багатае на падзеі грамадска-палітычнае і сацыяльна-эканамічнае жыццё краіны, у якім прафсаюзы Беларусі, аб’яднаныя Федэрацыяй, прынялі самы актыўны ўдзел. І, па-другое, — справаздачна-выбарчая кампанія, якая падвяла вынікі работы за мінулыя пяць гадоў і вызначыла Праграму дзейнасці Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі на 2010 — 2015 гады.

На гэтай падставе, з улікам мэт і задач, што стаяць перад галіной культуры, летась былі прыняты Праграма дзейнасці Беларускага прафсаюза работнікаў культуры на 2010 — 2015 гады і План мерапрыемстваў па яе рэалізацыі.

Дазвольце закрануць асноўныя напрамкі і мерапрыемствы, якія найбольш істотна ўплываюць на пабудову і развіццё ўзаемаадносін з нашымі сацыяльнымі партнёрамі на ўсіх узроўнях, накіраваныя ў канчатковым выніку на эфектыўнасць дзейнасці не толькі прафсаюзных арганізацый, але і галіны ўвогуле.

Перадусім трэба адзначыць, што гэтыя ўзаемаадносін будуюцца на аснове тарыфных, мясцовых пагадненняў і калектыўных дагавораў. Усяго ж калектыўна-дагаворнымі адносінамі ахоплены амаль 94% работнікаў прадпрыемстваў і арганізацый галіны.

На сённяшні дзень заключаны і дзейнічаюць, акрамя Тарыфнага пагаднення паміж ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры і Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, 47 мясцовых пагадненняў абласнога, раённага і гарадскога значэння. Усе яны змяшчаюць нормы Генеральнага і Тарыфнага пагадненняў. Імі рэгуляваны пытанні ўзаемадзеяння органаў кіравання і гаспадарання з прафсаюзнымі органамі ў сферы вытворчай дзейнасці, эканомікі і сацыяльнага развіцця, аплаты і аховы працы, адпачынку работнікаў, забеспячэння занятасці, сацыяльных гарантый і гарантый правоў прафсаюзных органаў і членаў прафсаюза.

Асновай для галіновых пагадненняў і калектыўных дагавораў з’яўляецца Генеральнае пагадненне паміж Урадам Рэспублікі Беларусь, рэспубліканскімі аб’яднаннямі наймальнікаў і прафсаюзаў. Тэрмін дзейнасці апошняга — 2011 — 2013 гады.

У ім змяшчаюцца пазіцыі, якія з’явіліся дзякуючы нашым агульным намаганням. Так, дасягнута дамоўленасць аб забеспячэнні набліжэння ўзроўню сярэднямесячнай зароботнай платы работнікаў бюджэтных арганізацый і іншых, што атрымліваюць субсідыі, работнікі якіх прыраўнаваны па ўзроўню аплаты працы да работнікаў бюджэтных арганізацый, да ўзроўню сярэднямесячнай зароботнай платы работнікаў прамысловасці. Гаворка там вядзецца і аб працягу практыкі засялення іншагародніх студэнтаў і іншых навучэнцаў на вольную плошчу іншых устаноў адукацыі і арганізацый незалежна ад іх падпарадкавання. Важнымі сталі і пункты аб прыняцці мер па павелічэнні да 2013 года памеру дапамогі па дагляду дзіцяці да дасягнення ім узросту трох гадоў да двух бюджэту пра-



ным з самых галоўных перспектывных кірункаў нашага супрацоўніцтва. З гэтай мэтай дасягнута дамоўленасць з міністрам культуры Паўлам Латушкам аб разглядзе ў 2012 годзе на пашыраным пасяджэнні Пленума ЦК прафсаюза пытанняў выканання галіновага Тарыфнага пагаднення. Разгляд аналагічных пытанняў аб практыцы сацыяльнага партнёрства ў абласных і Мінскай гарадской арганізацыях прафсаюза будзе ажыццё-

**Наталля АЎДЗЕЕВА, старшыня ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры**

Белдзяржфілармоніі, Нацыянальнай акадэмічнай Вялікім тэатры оперы і балета, Нацыянальнай мастацкім музеі, Нацыянальнай бібліятэцы). Між тым, у шэрагу арганізацый Мінкультуры мелі месца няшчасныя выпадкі на вытворчасці.

Пры ажыццяўленні грамадскага кантролю за выкананнем заканадаўства аб ахове працы былі выяўлены арганізацыі, кіраўніцтву якіх трэба больш увагі надаваць пытанням аховы працы. Там не былі створаны камісіі для арганізацыі праверкі ведаў работнікаў па пытаннях аховы працы, не распрацаваны праграмы адпаведнага ўступнага інструктажу, не прысвоена 1-я група па электрабяспецы незлектратэхні-

У рамках Адзінага рэспубліканскага сходу працоўных калектываў па пытаннях аховы працы, які праішоў у адпаведнасці з пастановай Прэзідыума Савета ФПБ ад 27.10.2010 № 231 з 15 лістапада па 3 снежня 2010 года, прадстаўнікамі тэхнічнай інспекцыі працы ў арганізацыях сістэмы Міністэрства культуры праведзены падобныя мерапрыемствы. На іх закрануты пытанні строгага выканання заканадаўства аб ахове працы, працоўнай і выканальніцкай дысцыпліны, звернута ўвага работнікаў на недапушчэнне фактаў знаходжання на працоўным месцы ў стане алкагольнага і наркатычнага ап'янення, на абавязковае выкарыстанне спецадзення і сродкаў індывідуальнай абароны.

Мы задаволены тым, што галоўны тэхнічны інспектар працы нашага прафсаюза Д.С. Саколік уключаны ў камісію для праверкі ведаў па пытаннях аховы працы кіраўнікоў і членаў камісій Міністэрства культуры.

мастацтваў (красавік), аддзел культуры Лагойскага райвыканкама (май), Цэнтралізаваная сістэма публічных бібліятэк Мінска (чэрвень).

З 2011 года ў адпаведнасці са зменамі штатнага раскладу, зацверджанага на Прэзідыуме ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры і ўзгодненага з ФПБ, для паляпшэння грамадскага кантролю непасрэдна ў рэгіёнах у Мінскую гарадскую арганізацыю нашага прафсаюза, а таксама ва ўсе абласныя арганізацыі (акрамя Брэсцкай абласной) ўведзена штатная адзінка "тэхнічны інспектар працы".

Мы маем намер пастаянна і эфектыўна ажыццяўляць меры, накіраваныя на павышэнне якасці работы тэхнічнай інспекцыі працы, грамадскіх інспектараў па ахове працы і прафсаюзнага актыву. Гатовы пры гэтым правесці адпаведны маніторынг у любой з арганізацый культуры па вашай просьбе з мэтай выяўлення недахопаў у пытаннях стварэння бяспечных умоў працы работнікаў і выпрацоўкі рэкамендацый.

Гатовы таксама ў адпаведнасці са сваёй кампетэнцыяй удзельнічаць у рэалізацыі дзяржаўных і галіновых праграм, правядзенні грамадска значных культурных акцый і мерапрыемстваў. Як прыклад — і надалей прымаць удзел у справе адраджэння святыняў і гісторыка-архітэктурных аб'ектаў Беларусі (згадаем уклад прафсаюза ў збор сродкаў для аднаўлення Навагрудскага замка). Варта актыўна прапагандаваць дасягненні краіны шляхам прыцягнення да мерапрыемстваў, якія праводзяцца на яе тэрыторыі, замежных прафсаюзных лідараў, работнікаў культуры і мастацтва, творчых калектываў (па прапанове ЦК Міжнароднае аб'яднанне прафсаюзаў прыняло рашэнне аб правядзенні чарговага пасяджэння ў рамках Міжнароднага фестывалю "Вянок дружбы" ў Бабруйску, куды накіруе за асабісты кошт творчыя сілы многіх краін).

У завяршэнне выступлення дазвольце шчыра падзякаваць вам, паважаныя сацыяльныя партнёры і калегі, за наша добрае супрацоўніцтва і выказаць надзею на далейшае ўзаемаразуменне!

# Маніторынг для сацыяльнага партнёрства

жытнага мінімуму. Дасягнута дамоўленасць аб заключэнні новага кантракта са згоды работнікаў, якія не дапускаюць парушэнняў працоўнай дысцыпліны, на тэрмін не менш за тры гады, а з тымі, хто мае, акрамя таго, высокі прафесійны ўзровень і кваліфікацыю, — на максімальны тэрмін.

Важна, што тарыфныя, мясцовыя пагадненні і калектывныя дагаворы могуць змяшчаць і больш ільготныя, у параўнанні з Пагадненнем, працоўныя і сацыяльна-эканамічныя ўмовы.

Такім чынам, мы бачым, што ключавую ролю ў развіцці сацыяльнага партнёрства ў галіне адыгрываюць менавіта калектывныя дагаворы, якія заключаюцца на падставе дзеючых пагадненняў. Усяго ж у арганізацыях і ўстановах культуры рэспублікі заключаны 531 калектывны дагавор.

Варта адзначыць, што ў апошні час палепшылася якасць дагавораў. У большасці з іх ёсць раздзелы па сацыяльнай абароне моладзі, гарантыях жанчынам, а таксама бацькам, якія выхоўваюць дзяцей.

Мы лічым, што вельмі важна ў 2011 годзе, у інтарэсах работнікаў галіны, пераканаць вас, паважаныя сацыяльныя партнёры, у неабходнасці заключэння калектывных дагавораў у кожнай арганізацыі культуры, правядзенні работы па недапушчэнні фармальнай пралангацыі пагадненняў і калектывных дагавораў без карэкціроўкі палажэнняў, якія адносяцца да норм аплаты працы, пераходу на новыя сістэмы аплаты працы, рэструктурызацыі ўстановаў, а таксама іншых кірункаў прафсаюзнай дзейнасці з улікам змен у эканамічнай і сацыяльнай палітыцы.

Далейшае ўдасканаленне сацыяльнага партнёрства з'яўляецца ад-

лены да 2013 года паўсодна, у тым ліку сёлета — у Брэсцкай вобласці.

Будзе прадоўжана практыка сумеснай працы ў складах адпаведных калегій, саветаў (камісій) па працоўных і сацыяльна-эканамічных пытаннях, а таксама правядзення сумесных спартакіяд, семінараў, аглядаў-конкурсаў на лепшага грамадскага інспектара па ахове працы, на лепшую арганізацыю спартыўна-масавай і фізкультурна-аздраўленчай работы, на лепшую арганізацыю па эканоміі рэсурсаў. Акрамя таго, у бягучым годзе абвешчаны і стануць традыцыйнымі рэспубліканскія конкурсы на лепшы калектывны дагавор і лепшага прафесіі сярод моладзі, якая працуе ў аграгарадках.

Другі важны напрамак нашага супрацоўніцтва — стварэнне бяспечных умоў працы ў галіне культуры. Прафілактыка вытворчага траўматызму, выкананне заканадаўства аб ахове працы і працоўнай дысцыпліны — гэта асноўнае, з чаго складаецца бяспечная працоўная дзейнасць. Тэхнічная інспекцыя працы нашага прафсаюза вядзе актыўную дзейнасць у дадзеным кірунку. У 2010 годзе праведзены маніторынг шэрагу арганізацый Міністэрства культуры: Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Белдзяржфілармоніі, Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага, Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, ААТ "Белрэстаўрацыя" і іншых з выдачай абавязковых для разгляду рэкамендацый па ліквідацыі выяўленых парушэнняў заканадаўства аб ахове працы.

У большасці з правяраных арганізацый пытанні аховы працы — на належным узроўні (напрыклад, у

наму персаналу, звязанаму з працай, пры якой можа ўзнікнуць небяспека паражэння электрычным токам, адсутнічала неабходная нарматыўная літаратура... У цяперашні час у гэтых арганізацыях выконваюцца мерапрыемствы па ліквідацыі названых парушэнняў.

Складзены план праверак на першае паўгоддзе 2011 года, які размешчаны на афіцыйным сайце ФПБ. У дадзены план праверак ўвайшлі наступныя арганізацыі, падпарадкаваныя Міністэрству культуры: Палац культуры Маладзечна (люты), Беларуская дзяржаўная акадэмія

## Высокая ацэнка працы

Напрыканцы пасяджэння калегіі, пасля абмеркавання шэрагу пытанняў па яго выніках, ва ўрачыстай атмасферы, былі аб'яўлены і ўручаны Падзякі міністра культуры Рэспублікі Беларусь. Узнагароды менавіта ў гэты дзень і менавіта ў гэтай зале, дзе сабраліся прадстаўнікі сферы культуры з усіх абласцей краіны, сталіся, думаемца, найвялікшым гонарам кожнаму, хто атрымаў з рук міністра Паўла Латушкі сведчанне ацэнкі сваёй працы на карысць дзяржаве.

Падзяка міністра культуры Рэспублікі Беларусь за добрасумленную працу, узорнае выкананне працоўных абавязкаў і дасягненне высокіх паказчыкаў у рабоце аб'яўлена намесніку генеральнага дырэктара КУП "Брэстаблкінавідэапракат" Зінаідзе Алексеевіч; начальніку аддзела культуры Лунінецкага райвыканкама Ганне Баецкай; артысту вышэйшай катэгорыі ДУ "Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Я.Купалы" Арцёму Бародзічу; начальніку аддзела культуры Акцябрскага райвыканкама Святлане Беразоўскай; артысту — салісту-інструменталісту, вядучаму майстру сцэны канцэртна-гастрольнага аддзела Беларускай дзяржаўнай філармоніі Наталлі Громавай; дырэктару УА "Брэсцкі дзяржаўны музычны каледж імя Рыгора Шырмы" Рамуальду Жабінскаму; начальніку аддзела культуры Наваполацкага гарвыканкама Валянціне Кішчанка; начальніку архітэктурнага аддзела ААТ "Праектрэстаўрацыя" Таццяне Косціч; загадчыку сектара падтрымкі сістэм карпаратыўнай каталагізацыі аддзела карпаратыўнага ўзаемадзеяння Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Святлане Крэзмезнай; мастаку музея дзяржаўнай гісторыка-культурнай установы "Гомельскі палацава-паркавы ансамбль" Наталлі Кузьмянок; галоўнаму архітэктару праектаў ААТ "Праектрэстаўрацыя" Таццяне Куцапалавай; галоўнаму спецыялісту ўпраўлення

культуры Гродзенскага аблвыканкама Людміле Лебедзь; начальніку аддзела культуры Бялыніцкага райвыканкама Святлане Патапчык; артысту драмы — вядучаму майстру сцэны Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра Аксане Плікус; рэжысёру народнага тэатра Бярэзінскага РДК Мікалаю Пятляку, загадчыку аддзела навукова-метадычнай работы Мінскага абласнога краязнаўчага музея Сяргею Старыкевічу; дырэктару дзіцячай тэатральнай школы № 1 установы "Новы драматычны тэатр г. Мінска" Людміле Семіжон; начальніку аддзела культуры Хоцімскага райвыканкама Мікалаю Хучаву; мастаку-пастаноўшчыку па дэкарацыях вышэйшай катэгорыі студыі ігравых фільмаў Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Аляксандру Чэртовічу; дырэктару Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталлі Шаранговіч.

Ганаровай граматай Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры за шматгадовую добрасумленную працу, высокі прафесіяналізм, значны ўклад у развіццё і ўмацаванне сацыяльнага партнёрства з галіновым прафсаюзам па забеспячэнні працоўных, сацыяльна-эканамічных правоў і законных інтарэсаў членаў прафсаюза былі ўзнагароджаны начальнік аддзела культуры Пінскага гарвыканкама Аляксандр Лукашэнка, начальнік аддзела культуры Мазырскага райвыканкама Ірына Мірончыца, начальнік упраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Рымашэўскі. Таксама за значны ўклад у аднаўленне Замкавага комплексу "Мір" і вернасць Беларускаму прафсаюзу работнікаў культуры калектыву установы "Замкавы комплекс "Мір" быў узнагароджаны каштоўным падарункам.

### 3 выступлення на выніковай калегіі

— Полацк заўсёды быў і застаецца асаблівым горадам — калыскай беларускай дзяржаўнасці, вытокама духоўнасці, нацыянальнай скарбніцай гісторыка-культурных каштоўнасцей. Сімвалічна, што менавіта Полацк узначаліў спіс беларускіх гарадоў, якія атрымалі пачэсны статус Культурнай сталіцы.

21 студзеня 2010 г. рашэннем Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на Полацк была ўскладзена адказнасць быць першай Культурнай сталіцай краіны, стаць узорам для іншых гарадоў рэспублікі. Менавіта на нашым прыкладзе, як на своеасаблівай эксперыментальнай пляцоўцы, адбывалася апрацацыя новага маштабнага праекта.

Мэты правядзення акцыі, думаемца, зразумелыя кожнаму:

### Іна ШАХОВІЧ, начальнік аддзела культуры Полацкага гарвыканкама

га сабора, XV Міжнародны фестываль арганнай музыкі “Званы Саф’іі”. Канешне ж, вялікую цікавасць выклікалі выступленні лепшых творчых калектываў Віцебскай вобласці... Пэралік адметных падзей можна доўжыць!

Пад эгідай акцыі “Культурная сталіца Беларусі” адбыліся і іншыя мерапрыемствы, не ўключаныя ў план, сярод іх найбольш яркавыя: канцэрт салісткі канцэртнай залы Саф’ійскага сабора Ксеніі Пагарэлай у Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі; сольны канцэрт піяніста Арсенія Садыкава ў Віцебскай абласной філармоніі; вечар арганнай музыкі з удзелам камернага аркестра “Еўропа-Цэнтр” у Мінску.

З а к л ю ч н ы м  
этапам правядзення рэспублі-

масць і сталічным жыхарам убачыць на лепшых канцэртных пляцоўках краіны выступленні выдатных творчых калектываў горада, Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь — полацкага тэатра “Пілігрым”, а таксама наведаць выстаўкі са збору Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурна-



# Праект “Культурная сталіца”: місія выканана

развіццё і ўзбагачэнне культурнага жыцця рэгіёнаў, падтрымка нацыянальнай культуры і мастацтва, павышэнне турыстычнай прывабнасці беларускіх гарадоў... Для ажыццяўлення пастаўленых мэт быў складзены разгорнуты план мерапрыемстваў акцыі.

У Полацку рэалізавана больш за 400 разнастайных праектаў, якія прайшлі пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама і ў цесным супрацоўніцтве з Нацыянальным Полацкім гісторыка-культурным музеём-запаведнікам. Чым жа захапляліся нашы землякі цягам 2010-га? Гэта цыкл мерапрыемстваў, прысвечаных 200-годдзю з дня нараджэння І.Ф. Хруцкага, 600-годдзю Грунвальдскай бітвы, 100-годдзю перанясення мошчаў прападобнай Ефрасінні Полацкай. Ужо традыцыйна адбыліся Міжнародны фестываль старажытнай і сучаснай камернай музыкі ў канцэртнай зале Саф’ійска-

### 3 дыктафоннай стужкі

#### Святлана КАЗЛОВА, начальнік аддзела культуры Кармянскага райвыканкама:



— На Кармяншчыне створаны тры сельскія філіялы Кармянскай ДШМ, раённы Музей Панцеляймона Лепаўскага, будзем адкрываць у гэтай установе культуры яшчэ тры залы. Створым сёлета раённы Дом рамёстваў, бо народных умельцаў на Кармяншчыне — больш за сто чалавек. Таксама на гэты год запланавана рэканструкцыя гарадской школы мастацтваў.

канскай акцыі стала нядаўняга музея-запаведніка. Адзначу асобна: у прэзентацыі прыняло ўдзел амаль 400 палачан.

га музея-запаведніка. Адзначу асобна: у прэзентацыі прыняло ўдзел амаль 400 палачан.

Сёння магу сказаць з упэўненасцю: рэалізацыя мерапрыемстваў рэспубліканскай акцыі з’явілася важным фактарам актывізацыі культурна-грамадскага жыцця горада. У якасці своеасаблівага паказчыкаў гэтага працэсу можна адзначыць наступныя: горад загучаў у прасторы краіны як сучасны цэнтр культуры і мастацтва; палачане атрымалі магчымасць далучыцца да творчасці найлепшых мастацкіх калектываў і дзеячаў культуры; праект садзейнічаў павышэнню агульнага ўзроўню культуры жыхароў, фарміраванню асаблівых адносін да нацыянальнай духоўна-культурнай спадчыны. Варта адзначыць таксама павелічэнне турыстычнай прывабнасці Полацка (у 2010 годзе нас навідала на 20% больш турыстаў, чым у 2009-м).

Такім чынам, пераканана, мэта рэспубліканскага праекта “Культурная сталіца краіны 2010 года” па асноўных паказчыках дасягнута. Сёлета ён выходзіць на новы віток развіцця. І для атрымання яшчэ больш паспяховай вынікаў выказваем наступныя прапановы.

Найперш прапануем распрацаваць лагатып акцыі “Культурная сталіца Беларусі”, магчыма, абвясціўшы рэспубліканскі конкурс. Пры складанні плана мерапрыемстваў пажадана, каб прыярытэт надаваўся тым відам творчасці, якія не прадстаўлены ў культурным жыцці горада. Важным элементам стала б арганізацыя гастрольнай дзейнасці лепшых творчых калектываў Культурнай сталіцы па рэспубліцы (у тым ліку ў Мінску), а, па магчымасці, гастролі замежных артыстаў ладзіліся б і ў горадзе, што мае такія высокія ганаровы статус.

Хацелася б, каб аказвалася падтрымка ў выданні найлепшых твораў пісьменнікаў Культурнай сталіцы краіны, а таксама былі арганізаваны прэзентацыі і дэбютныя паказы твораў айчынай кінематаграфіі.

Мяркую, адметнай рысай акцыі мог стаць фестываль, эстафета правядзення якога перадавалася б ад адной Культурнай сталіцы да іншай. Пажадана, каб прэзентацыйныя мерапрыемствы праводзіліся ў Мінску, а месцы правядзення вызначаліся яшчэ на пачатковым этапе цыкла.

Прапануем таксама кожнаму гораду, якому нададзены статус “Культурная сталіца Беларусі”, зрабіць свой арыгінальны ўнёсак у рэспубліканскі праект (да прыкладу, Полацкам быў створаны гімн акцыі).

Полацк, лічым, паспяхова пранёс статус першай Культурнай сталіцы краіны, і ўдзячны Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь, Віцебскаму абласному выканаўчаму камітэту, Полацкаму зямляцтву і ўсім, хто меў дачыненне да агульнай справы, за дапамогу ў арганізацыі і правядзенні мерапрыемстваў на высокім мастацкім і арганізацыйным узроўні.

Наступным этапам у культурным жыцці Полацка стануць шырокамаштабныя мерапрыемствы, прысвечаныя 1150-годдзю горада. Балазе вопыт у распрацоўцы канцэпцыі буйных святаў на рэспубліканскім узроўні ў нас ёсць.

### 3 выступлення на выніковай калегіі

— Шаноўныя калегі! Дзякуючы каардынацыі дзейнасці нашых міністэрстваў, за мінулы год мы здолелі павялічыць аб’ём экскурсантаў, якія падарожнічалі па Беларусі, прыкладна ў 2,5 — 2,7 разы. У значнай ступені, гэта звязана менавіта з развіццём культурна-пазнаваўчага турызму. Гэта вельмі добрыя тэмпы, і калі нам удалася іх захаваць, — у чым я не сумняваюся, — да канца пяцігодкі кожны жыхар нашай краіны будзе як мінімум 2 — 3 разы на год выязджаць на экскурсіі.

Абсалютна перакананы, што толькі аб’яднанне нашых высілкаў дазволіць істотна павялічыць якасць паслуг, якія мы прапануем, і, у той самы час, палепшыць фінансавое становішча аб’ектаў турызму, што знаходзяцца ў сферы культуры.

За мінулы год беларусы патрацілі на адпачынак амаль трыльён рублёў. Прыкладна палову з іх — на адпачынак у Беларусі. Паводле формулы, якой сёння прытрымліваецца сусветны турызм, у гэтую суму былі ўключаны грошы, заплачаныя турфірмам ці за ўваходны білет, ці за пуцёўку. Сродкі, якія атрымала турінфраструктура, сюды не ўваходзяць. Паводле сусветных стандартаў, лічыцца добрым паказчыкам, калі на кожны долар, выдаткаваны турыстам непасрэдна на турпаслугі, прыпадае яшчэ 5 — 7 долараў за дадатковы сэрвіс. Такія паказчыкі ўжо дасягнуты ў Германіі, Японіі, краінах Скандынавіі. Можаце сабе ўявіць той рэсурс, якім мы валодаем!

Нацыянальнае агенцтва па турызме Рэспублікі Беларусь не так даўно правяло маніторынг, які выявіў, што турысты, якія адпачываюць на Беларусі, трацяць на разнастайныя паслугі ў 2,5 разы меней, чым у Літве. У нас гэта лічба ў 150 — 170 долараў за адпачынак у 3 — 5 дзён, у Літве — 400, у Польшчы — 600, у Германіі — паўтары тысячы еўра. Гэта можа сведчыць толькі аб адным: на жаль, сёння мы не можам прадаставіць турысту тыя паслугі, якія ён здольны аплаціць. І нявыкарыстаны пакуль рэсурс вельмі вялікі. Сёння Павел Паўлавіч вельмі слушна адзначыў, што аб’екты культуры не здолеюць выйсці на поўнае самафінансаванне, але значна павысіць пазабюджэтны складнік яны, напэўна, могуць — у тым ліку і за кошт турызму.

Лілія Ананіч у сваім выступленні выказала вельмі слушную думку: асоба не можа быць асобай, калі яна сама пра сябе не гаворыць. Вы сёння, напэўна, звярнулі ўвагу на тое, што дарожныя знакі, якія дэвалююць знайскі шлях з Мінска да Міра, ужо ўсталяваны. Шаноўныя калегі! Калі на шляху да вашага аб’екта такія знакі паставіць забыліся, калі ласка, праінфармуйце ўпраўленне фі-

зічнай культуры спорту і турызму вашага рэгіёна!

Другое пытанне. Штогод мы выдаём на розных мовах “Календар турыстычных падзей Беларусі”, прызначаны арыентаваць турыста наконт таго,

ійскіх гасцей. Ды і ў Лідскім гатовы працаваць для турыстаў хоць кругласутачна — абы былі заяўкі на правядзенне іх праграм. Думаю, такія прыклады вартыя пераймання. Бо гэта — нашы грошы!

**Чэслаў ШУЛЬГА, намеснік міністра спорту і турызму Рэспублікі Беларусь:**

“Рэсурс, якім мы валодаем!”



куды яму паехаць і што пабачыць. Як вы бачыце, яго памеры пакуль досыць сціплыя. Бо там прадстаўлены, напэўна, толькі 10% тых культурных падзей, якія адбываюцца ў краіне. Інфармацыю для гэтага ды іншых нашых рэкламных выданняў ад работнікаў культуры мы атрымліваем з вялікай цяжкасцю. Заклікаю падысці да дадзенай справы больш сур’ёзна. Гэта добрая магчымасць распавесці пра нас свету.

Яшчэ адно пытанне. Ведаеце такія стары прынцып, які практыкаваўся і ў былой ГДР, і ў іншых краінах? Перш чым выбрукаваць дарогі, людзям давалі магчымасць самім іх праптаць — так, як ім зручна. Тое ж самае тычыцца і графіка наведвання тураб’ектаў — напэўна, аб ім нам трэба сур’ёзна падумаць. Прывяду канкрэтныя прыклады. У Расіі, адкуль да нас прыязджае каля 40% замежных турыстаў, дзяржаўныя святы, якія прыпадаюць на нядзелю, пераносяцца на іншыя дні. І часта мы сутыкаемся з такой сітуацыяй: у панядзелак прыязджае тургрупа з Расіі, а музейныя работнікі ў гэты час адпачываюць, і дзверы зачынены. Добра, што Нясвіжскі замак працуе без выхадных, і таму нам ёсць куды скіраваць рас-

Прывяду яшчэ адну сітуацыю. Турыст прыязджае на той або іншы аб’ект і вымушаны чакаць 3 — 4 гадзіны з прычыны нястачы экскурсаводаў. Нам трэба падумаць, як вырашыць гэтую праблему. Можна, прыцягваць у выхадныя дні пазаштатных супрацоўнікаў? Але калі турыст прыехаў на аб’ект, ён не павінен застацца без увагі!

Летась пад час правядзення сумеснай калегіі міністэрстваў культуры і спорту і турызму мы прыводзілі пераканаўчыя прыклады, якія сведчылі, што куды большую колькасць наведвальнікаў прыцягваюць тыя аб’екты, дзе праводзяцца анімацыйныя праграмы або ёсць пэўныя інтэрактыўныя моманты. Лічу, што тут мы маем вялікі рэзерв для сумеснай працы.

І апошняе. Звярніце ўвагу: за кошт сельскага турызму геаграфія падарожжаў па Беларусі павялічылася ў разы. Калі пазалетась у аграсядзібах адпачылі 56 тысяч турыстаў, дык летась — ужо 117. Яны пакінулі там 15 з паловай мільярдаў беларускіх рублёў. Натуральна, што гэты фактар адкрывае новыя перспектывы для сельскіх устаноў культуры — тых жа клубаў і бібліятэк. Мабыць, тут ёсць над чым падумаць.

**3 выступлення на выніковай калегіі**

— Шаноўныя калегі! Цяжка не заўважыць, што культурная ніва ў 2010 годзе стала больш яркай, змястоўнай, больш плённай, і, паверце, сродкі масавай інфармацыі ўсё лепшае, што робіцца ў нашай сферы культуры, безумоўна, паказвалі і будуць захоўваць лепшыя набыткі ў нашых тэлерадыёархівах, на старонках друкаваных перыядычных выданняў.

Хочацца адзначыць, што ў 2010-м мы, дзякуючы менавіта сумесным намаганням, рэалізавалі вельмі цікавыя і значныя праекты. Ініцыятыва Міністэрства культуры аб тым, каб у бібліятэку Кангрэса Злучаных Штатаў Амерыкі трапіла калекцыя лепшых кніг Беларусі, была намі падтры-

**Лілія АНАНІЧ, першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь**



**Падтрымаем Кнігу, што запатрабавана грамадствам**

мана. І сёння не толькі ўжо ў гэтай бібліятэцы, але і ў Расійскай дзяржаўнай ёсць лепшыя беларускія кнігі. Мы разам з вамі прадставілі нашу краіну і ў межах XXIII Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўкі, дзе 56 краін свету бачылі дасягненні нашай гістарычнай кніжнай спадчыны і тое, што сёння паказвае беларускае кнігадрукаванне. Вялікі дзякуй за гэтую сумесную працу, асабліва — Нацыянальнай бібліятэцы, таму што толькі такі сумесны плён дазволіў прадставіць усё лепшае, што ёсць, выявіць глыбіню нашага беларускага народа, і вынікам таму — наша краіна, Рэспубліка Беларусь, у маі месяцы запрошана ў статусе Ганаровага гасця на Варшаўскую міжнародную кніжную выстаўку. Я лічу, гэта плён нашых сумесных праектаў.

Колькі слоў хачу сказаць і пра тое, што дзякуючы сумесным намаганням мы ў 2010-м вельмі істотна палепшылі камплектаванне фондаў публічных бібліятэк. Магчыма, на пачатку года не ўсё атрымлівалася так, як хацелася б, і тым не менш, больш за 3 мільярды рублёў, на трэць больш фінансавых сродкаў, — гэта тых грошы, якія прыйшлі ў айчынную

выдавецкую сістэму для таго, каб мы і надалей выпускалі добрыя кнігі ў рамках падтрымкі сацыяльна-значных выданняў нашай дзяржавы.

Дзякуй за тое, што мы разам з вамі ў мінулым годзе знайшлі больш змястоўны механізм, каб лепш камплектаваць тое, што мы называем дзяржаўным заказам. І створаны экспертны савет у Міністэрстве культуры, дзе ўдзельнічае і прадстаўнік на ўзроўні намесніка міністра культуры і кіраўнікі Нацыянальнай бібліятэкі, іншых бібліятэк, дазволіць нам, сапраўды, выдаваць і падтрымліваць дзяржавай тыя кнігі, якія сёння патрабуе наша грамадства.

Але ў нас ёсць вельмі шмат задач у гэтым накірунку. Звярніце ўвагу толькі на дзве лічбы. Мінным годам у краіне выдадзена 11 тысяч кніг, 44 мільёны — тыраж. І гэта на 14 — 15% меней, чым у 2009-м. Цікавае грамадства да друкаванай кнігі, як бачым, змяншаецца, меншы попыт на друкаваную прадукцыю, а адсюль — зніжэнне дадзеных паказчыкаў. У сувязі з гэтым мы асабліва будзем разгортваць працу на Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы, якая 9 лютага адкрываецца ў БелЭКСПА. Усіх вас я запра-

шаю наведваць гэтую экспазіцыю, пазнаёміцца з нашымі сумеснымі набыткамі ў Дзень бібліятэк. Разам з вамі, спадзяёмся, мы разгорнем у краіне акцыю ў падтрымку Кнігі, у падтрымку чытання. Бо гэта — агульны ўклад у развіццё нашай духоўнасці і дзяржаўнасці.

Колькі слоў — пра сродкі масавай інфармацыі. Пра іх уплыў гучала ў дакладзе міністра культуры Паўла Латушкі і ў іншых выступленнях. Сапраўды, цяжка пераацаніць гэтую ролю. І тое, што сёння і тэлебачанне, і друкаваныя сродкі масавай інфармацыі прысутнічаюць на выніковай калегіі, — усё гэта сведчыць пра тую вялікую цікавасць, якая ёсць у грамадства да развіцця нашай нацыянальнай культуры. Паверце, няма тых пытанняў, якія б не былі вырашаны сумеснымі намаганнямі. Таму што агульны наш прыярытэт, у тым ліку і ў сродкаў масавай інфармацыі, — гэта развіццё нашай дзяржавы, развіццё нашай культуры і ўсё, што з гэтым звязана. Дазвольце выказаць спадзяванне, што мы разам у 2011 годзе зробім новыя крокі ў гэтым кірунку. Плёну вам, усяго добрага і — дзякуй за сумесную працу.



### 3 выступлення на выніковай калегіі

папярэдніх перамоў. Таму гэтыя дакументы давляюцца вяртаць на працоўку.

На жаль, у мінулым годзе зноў звярнуліся да тэмы ўсталявання памятных знакаў і твораў манументальнага мастацтва. Нагоду даў, як ні дзіўна, помнік Валенцію Ваньковічу, устаноўка якога вымагала належнага ўзгаднення. Праверка выявіла яшчэ восем парушэнняў заканадаўства ў гэтай галіне — у Гомельскай і Віцебскай абласцях. Як бачым, такіх выпадкаў няшмат, але на іх трэба звяртаць увагу. Нарматыўныя акты неабходна ведаць і няўхільна выконваць.

Другі аспект — рацыянальны падыход да рэканструкцыі аб'ектаў культуры. На мінулай выніковай калегіі ўзнімаўся праблема расходування бюджэтных сродкаў, якія выявіў Камітэт дзяржаўнага кантролю пры рэстаўрацыі Вялікага тэатра оперы і балета. Здавалася б, такіх памылак не павінна паўтарацца. Але сёлета зноў узніклі непаразумеўны пад час планавання рэстаўрацыі тэатра імя Янкі Купалы. І толькі дзякуючы ўмяшальніцтву Кіраўніка дзяржавы быў выпрацаваны рацыянальны падыход, а кошт аб'екта — зніжаны ў 1,7 разы. Пры гэтым кошт будаўнічых матэрыялаў зменшыўся ў 3 разы, абсталяванне — у 2.

Нельга не закрануць і тэму рэстаўрацыі помнікаў гісторыі і культуры. Толькі што Чэслаў Шульга звярнуў увагу на неабходнасць раз-

лідацыю грамадства, прапагандаваць, у тым ліку і сродкамі культуры, нашы дзяржаўныя каштоўнасці і ідэалы: патрыятызм, высокую маральнасць, талерантнасць. Ці ўсё зрабілі ў гэтым напрамку дзеячы культуры з таго, што яны маглі зрабіць? Думаю, не. Сёння ў выступленнях прамоўцаў так і не прагучала тэма ўнёску ўстаноў культуры ў святкаванні 65-годдзя Вялікай Перамогі, якую мы, дарэчы, ўзнімали і пад час мінулай калегіі. Так, і 600-годдзе Грунвальдскай бітвы, і 80-годдзе Уладзіміра Караткевіча — гэта вельмі важныя даты, але яны не павінны засланяць сабою ваш грамадскі ўдзел у падзеі, якая кансалідуе грамадства, — юбілей Вялікай Перамогі, фундаменце нашай незалежнасці.

На жаль, гэтая тэма належным чынам не прагучала ні ў тэатраль-

**Ірына ДРЫГА, намеснік начальніка галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення — начальнік упраўлення сацыяльна-культурнай палітыкі Галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь:**

— Шаноўныя калегі! Перш-наперш хачу падзякаваць вам за сумесную працу, асабліва — за рэалізацыю вялікага праекта — значнай грамадска-культурнай акцыі “Беларусь — гэта мы!”. Вялікую работу правялі абласныя ўпраўленні культуры, раённыя аддзелы, творчыя калектывы. Мерапрыемства прайшло вельмі добра, і я спадзяюся, што такія маштабныя ініцыятывы будуць мець працяг і сёлета, і ў наступныя гады.

Хацелася б крыху ўзняць настрой прадстаўнікам нашай кінематографіі. У адным з папярэдніх выступленняў вымалявалася досыць змрочная карціна спраў у гэтай сферы. Думаю, што насамрэч усё не так песімістычна. Так, праблем вельмі шмат, але ж ёсць і станоўчыя зрухі. Сведчаннем таму з'яўляецца хаця б той факт, што менавіта ў гэтым годзе — упершыню за апошні час — наш выдатны рэжысёр Аляксандр Яфрэмаў быў адзначаны за свае нядаўнія работы Спецыяльнай прэміяй Кіраўніка дзяржавы.

У нашага кіно ёсць добрыя перспектывы, а яго праблемы будзем вырашаць разам. І каб больш не з'яўляліся тэму кінематографа, хачу падтрымаць Рыгора Рыгоравіча Быска, які выказаўся наконт пастаянных рэформ у кінапракце. Толькі за час маёй працы на цяперашняй пасадзе іх было тры. У 2005 годзе пракатчыкаў аб'ядноўвалі, у 2008-м — “раздавалі” па раёнах і гарадах, цяпер — новая рэформа. Трэба звяртаць увагу на спецыфіку канкрэтнага рэгіёна і прымаць рашэнні з яе ўлікам.

Мінск — выдатны прыклад. Праца Васіля Коктыша заслугоўвае вельмі высокай ацэнкі. А вось што да пракату ў рэгіёнах, асабліва — на сяле... Ці выжыве ён, калі не будзе мець падтрымкі ад мясцовых улад, ад раённых аддзелаў культуры? Таму, праводзячы рэформы, трэба памятаць вядомую прымаўку: сем разоў адмер — адзін адрэж. І, параіўшыся з рэгіёнамі, вызначыць, дзе будзе больш эфектыўнай тая або іншая схема.

Гаворачы аб працы апарата Міністэрства культуры краіны, трэба адзначыць, што ў апошнія гады мы адчулі нейкую іншую атмасферу, узнікла больш новых ідэй, новых цікавых праектаў. Больш вывучаецца

# “Састаўная частка ідэалогіі нашай дзяржавы”

і ўкараняецца на Беларусі замежны вопыт — тое, чаго нам раней, мабыць, і не хапала. Можна, не ўсё адразу атрымліваецца, не ўсе ідэі пакуль што знаходзяць практычнае прымяненне, але... Як кажуць, за спробу — дзякуй.

Аднак, разам з тым, хацелася б спыніцца і на некаторых праблемах, якія тычацца выканання Даручэнняў Кіраўніка дзяржавы. Першая просьба: усе прапановы і ідэі, што выносяцца на разгляд Прэзідэнта краіны, папярэдне належыць добра прапрацаваць і ў апарце Міністэрства культуры, і на месцах. Некалькі прыкладаў. 9 верасня на нарадзе Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па пытаннях развіцця кінематографа прагучала прапанова ўнесці змяненні ў Палажэнне аб прысуджэнні заахвочальных прэмій таленавітай моладзі, дадаўшы туды пункт аб фінансаванні стажыровак за мяжой. Аднак праз два месяцы мы атрымалі адказ: ніякіх змяненняў уносіць не трэба, бо гэты пункт ужо ёсць у адпаведным дакуменце.

Таксама была ўнесена прапанова аб паніжачым каэфіцыенте для арэнды творчых майстэрняў. Але калі беларускі Урад стаў вывучаць сітуацыю, высветлілася, што стварыць адзін каэфіцыент для ўсіх рэгіёнаў немагчыма. Дзве трэці прааналізаваных выпадкаў паказалі, што каэфіцыент устанаўліваецца вышэй, каб кампенсавалі ўласнікам выдаткі на ўтрыманне памяшканняў і выплату падаткаў. Адпаведна, перш чым узнімаць гэтае пытанне на ўзроўні Кіраўніка дзяржавы, варта было высветліць сітуацыю, каб выходзіць з больш канкрэтнымі і ўзважанымі прапановамі.

Вельмі важнай была прапанова аб стварэнні Музейнага квартала. Але ў яго межы прапанавалі ўключыць будынак Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце і іншыя дзяржаўныя ўстановы, не правёўшы з імі

Хацелася б сказаць колькі слоў і адносна фестывалю “Лістапад”. Летась прайшла вялікая праца па пераглядзе яго фармату, але вялася яна нейкім дзіўным чынам. Палажэнне аб гэтым мерапрыемстве было перагледжана 2 чэрвеня 2010 года, аднак сам фестываль праводзіўся абсалютна не ў адпаведнасці з ім. Магчыма, гэта было выклікана нейкімі міжнароднымі патрабаваннямі. Але калі выпрацаваны фармат фестывалю застаецца, яго будзе неабходна замацаваць на ўзроўні заканадаўчай базы, унёсшы змены ў нарматыўна-прававыя акты.

Варта закрануць таксама і тэму рацыянальнага выкарыстання бюджэтных сродкаў. У выступленнях прадстаўнікоў Міністэрства культуры было агучана вельмі шмат цікавых праектаў. Але, распачынаючы іх, трэба зважаць на наяўнасць сродкаў. Гэта тычыцца і фестывальнай дзейнасці. Пытанне — дыскусійнае, але асабіста мне здаецца, што трэба вызначыць пэўныя прыярытэты ў фестывальным руху, якія б канцэнтравалі і фінансавыя, і людскія рэсурсы. Гэта дазволіць нам праводзіць сапраўды годныя мерапрыемствы.

Яшчэ адно пытанне: ці варта распачынаць новыя, дарагія праекты па рэканструкцыі, перш чым будуць завершаны работы на тых аб'ектах, дзе яны ўжо вядуцца? Скажам, гадамі застаецца нявырашаным пытанне ўмацавання матэрыяльнай базы Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Будынак, які па рашэнні Прэзідэнта краіны быў перададзены гэтай установе, так і не быў даведзены да ладу з прычыны адсутнасці сродкаў. На жаль, такая сітуацыя падрывае давер студэнтаў і проста грамадзян да ўлады, да Даручэнняў, дадзеных Кіраўніком дзяржавы. Дык, можа, лепей у першую чаргу ўкладаць грошы ў такія аб'екты, а не ствараць даўгабуды?

віцця гісторыка-культурнага турызму і ўвядзенне аб'ектаў, якія рэстаўруюцца, у турыстычны абарот. Але для гэтага неабходна і стварэнне турыстычнай інфраструктуры. Мы сёння паглядзелі, што вакол Мірскага замка яна, скажам шчыра, нешчыкоўная. Прычым ля помнікаў спадчыны трэба рабіць не толькі гатэлі для заможных турыстаў, але і аб'екты для звычайных наведвальнікаў: стаянкі для аўтобусаў і асабістага транспарту, пункты харчавання, прыбіральні, добрыя пад'язныя дарогі і рэгулярныя маршруты грамадскага транспарту. Калі мы ехалі сюды, дык звярнулі ўвагу: паварот на Мірскі замак — аварыйна небяспечны ўчастак дарогі.

І апошняе, але — ці не самае важнае. У цяперашні няпросты час дзяржава вельмі шмат робіць для стварэння спрыяльных умоў для дзейчых культуры. Уведзены новы прыныцп фінансавання тэатральна-відовішчных арганізацый, адменены гастрольныя пасведчанні, прапрацоўваецца пытанне аб падатковых ільготах. Але павінен быць і рух у адказ з боку дзеячаў культуры. Нядаўнія падзеі, якія адбыліся ў нашай краіне, засведчылі, як важна сёння ўсімі сіламі мацаваць канса-

лым жыццём, дзе не адбылося яркіх спектакляў — за выключэннем прэм'еры тэатра Янкі Купалы, — ні ў выставачай дзейнасці.

Сёлета будзе адзначана не святочная, але вельмі важная дата — 70-годдзе з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны, і мерапрыемствы, прысвечаныя ёй, павінны прысутнічаць і ў планах устаноў культуры, і ў нашым грамадскім жыцці. Аб тых падзеях мы не павінны забываць ні ў якіх умовах.

Завяршаючы сваё выступленне, хачу яшчэ раз звярнуць увагу на тое, што культура з'яўляецца састаўной часткай ідэалогіі нашай дзяржавы, і ва ўмовах дзяржаўнай падтрымкі дзеячы культуры таксама павінны быць дзяржаўнымі людзьмі, а іхняя дзейнасць — мець грамадскі і выхавальны эфект. Менавіта аб гэтым, як вы памятаеце, казаў Кіраўнік дзяржавы пад час уручэння прэміі “За духоўнае адраджэнне”. Дзяржаўныя ўстановы культуры павінны праводзіць дзяржаўную культурную палітыку, памятаючы пра сваю адказнасць перад краінай. Яна пакліканы мацаваць грамадзянскі мір і згоду ў нашым грамадстве. Дзякуй за ўвагу.

### У заключэнне выніковай калегіі

Міністр культуры Павел Латушка напрыканцы зазначыў, што ўсе слушныя прапановы агульнага характару, выказаныя пад час абмеркавання галоўнай тэмы калегіі, неабходна ўнесці ў яе рашэнне. Больш за тое: новыя цікавыя ідэі варта ўлічыць пры карэкціроўцы сёлетага рабочага плана Міністэрства культуры, што дазволіць праектравальваць іх рэалізацыю. Члены калегіі аднадушна пагадзіліся з гэтай прапановай. Напрыканцы Павел Латушка зазначыў, што за год зроблена шмат. Былі, натуральна, і хібы, але праца вызначалася сістэмнасцю, і за гэтай працай стаяць людзі адказныя, неардынарныя і неабякавыя. Распачаты рэформы ў кіно, у фінансаванні тэатральна-відовішчных арганізацый, умацаўваецца роля ініцыятыў у сферы культуры... Згадаўшы выказанне Прэм'ер-міністра Міхаіла Мясніковіча пра тры “і”: інавацыі, інвестыцыі, ініцыятывы, — міністр культуры зазначыў, што гэта вельмі слушныя тры словы, сутнасць якіх вызначае прыярытэтнасць нашай дзейнасці ў 2011 годзе. Павел Латушка выказаў удзячнасць кіраўніцтву краіны — Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь, Ураду — за ўсебаковую падтрымку ўстаноў культуры, яе дзеячаў. Словы ўдзячнасці прагучалі і на адрас Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Бе-

## Новы этап развіцця сяла: самадастатковасць аддзела культуры

“Свіслач, — сцвярджае вадзіцель мясцовага аддзела культуры Аляксандр Сыраежка, — мястэчка адной песні”. Маўляў, праз гарпасёлак можна праехаць цягам гучання з аўтамагнітолы толькі адной песні. Так, малыўнічая Свіслач у атачэнні Белавежскай пушчы і лясы Свіслацкага раёна — адносна маленькія. Аднак назваць гэтакія ж праблемы, звязаныя з развіццём мясцовай культуры, пакуль не выпадае. За апошнія чатыры гады тройчы змянялася кіраўніцтва аддзела. Адноічы гэтая пасада заставалася вакантнай аж восем месяцаў. **Натуральна, факт той ніяк не спрыяў дысцыпліне, якасці мерапрыемстваў, паўнаважнасці сацыяльных стандартаў. Са жніўня “антыкрызісны камітэт” узначаліў новы і па-сапраўднаму амбіцыйны начальнік аддзела культуры Браніслаў Кісялеўскі.** Канкрэтыка хібаў уражвала. У даўгабуд ператварылася ўзвядзенне новай Дзіцячай школы мастацтваў. Установы культуры ў адносна вялікіх населеных пунктах бяздзейнічалі з-за аварыйнага стану. Пад пагрозай знаходзілася выкананне леташняга плана па аказанні платных паслуг... “Словам, часу для разваг не было, — згадвае пачатак “антыкрызіснай” дзейнасці Браніслаў Кісялеўскі. — Кіраўніцтва раёна чакала ад аддзела самых рашучых дзеянняў. З такім “баявым” настроем і прыступіў да абавязкаў”. **Настрой — ухвальны. І прыярытэтыя кірункі дзейнасці — досыць канкрэтныя. Пры хранічным недахопе сродкаў на планавае ўмацаванне матэрыяльнай базы начальнік аддзела культуры вырашае актывізаваць дзейнасць гаспадарчай групы. Гарантаваную эканамічную аддачу абяцаюць прынесці і спецыяльныя праектныя тэхналогіі, аўтарскія праграмы, што выключна запатрабаваны ва ўмовах трансгранічнага супрацоўніцтва Літвы, Латвіі і Беларусі. Яшчэ адна бліжэйшая мэта Браніслава Кісялеўскага — сістэмнае развіццё інфарматызацыі не толькі ў бібліятэчнай, але і ў клубнай справе. Калі падсумоўваць, дык культурніцкія захады на Свіслаччыне зводзяцца цяпер да аднаго: паслугі ў раёне, дзе большую палову плошчы займае Белавежская пушча, павінны станавіцца рэнтабельнымі, а разумнае паяднанне эканомікі з творчасцю, прыцягненне дадатковых крыніц фінансавання неабходна ўзвесці ў ранг абавязковай умовы для дзейнасці любой установы культуры.**

### Народ пытаецца і прапануе

## “Ад плана не адмаўляюся, але...”

**Эканамічны складнік штодзённага культасветнага клопату турбуе цяпер кожнага работніка аддзела культуры. З той проста прычыны, што без гэтай турботы застаецца хіба адно: пісаць заяву аб звальненні па ўласным жаданні. Пераканаўся ў гэтым і пад час нашага традыцыйнага апытання. І носьбіты культуры, і яе спажыўцы кроўна зацікаўлены ў пазітыўных зменах.**

**Лідзія Шымаціна, загадчык сельскага клуба аграгарадка “Вялікае сяло”:**

— Леташні план па аказанні платных паслуг наш клуб выканаў — заробілі больш за пяць мільёнаў рублёў. Менавіта за гэтыя грошы мы і набылі сваё музычнае “ўзбраенне”, нават прайгравальнік міні-дыскаў ёсць... Так што ад плана я ніякім чынам не адмаўляюся. Але калі ён пастаянна павышаецца будзе, паўстане пагроза яго невыканання. Справа ў тым, што ў сядняй вёсцы Ханчыцы неўзабаве адкрыецца клуб. Моладзь адтуль раней да нас хадзіла — а гэта дзесьці паўтара мільёна “жывых” грошай. Карацей, план, на мой погляд, трэба пастаянна каардынаваць...

**Рабочы аграгарадка “Ханчыцы”:**

— Летась вёска стала аграгарадком, але будаўніцтва клуба пакуль не завершана. Яно і не дзіва, бо клуба ў нас гады тры ўвогуле не было. Будаўніцтва з нуля пачалі, і расцягнулі, відаць, з-за недастатковага фінансавання. Чым усё завершыцца, не ведаю...

**Старшакласніца з аграгарадка “Новы двор”:**

— У нас — шыкоўны Дом культуры. Праўда, рамантавалі яго доўга. За гэты час, відаць, работнікі культуры крыху “раслабіліся”. На маю думку, вельмі мала тут пакуль цікавых мерапрыемстваў ладзіцца...

**Пенсіянерка з гарпасёлка Поразава:**

— Наша бібліятэка працуе ў вельмі кепскіх умовах: дах пастаянна працякае. Праз дарогу ГДК знаходзіцца, другі паверх якога пасля рамонту мяркуюць адвесці пад бібліятэку. Але колькі той рамонт будзе доўжыцца?

**Яўген РАГІН:**

— Ганна Міхайлаўна, якія апошнія “антыкрызісныя” ўказанні давалі начальніку аддзела культуры?

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Тычыліся яны праблемнага аб’екта — Дома культуры ў гарпасёлку Поразава. Гэта наш першы аграгарадок, тут — амаль тысяча жыхароў, а выгляд устаноў культуры мела не надта прыябны. Цяпер

тут поўным ходам вядуцца работы. Кантроль за іх тэрмінамі і якасцю — найпершы сэннасны абавязак Браніслава Браніслававіча. Людзі ўжо, сапраўды, стаміліся чакаць, калі ў іх з’явіцца дыхтоўная ўстанова культуры.

**Яўген РАГІН:**

— Мы размаўлялі з будаўнікамі ваўкавыскага прадпрыемства “Анфок”, што заняты на рамонтце другога паверха ГДК. Работы засталася тыдні на два, асвоена і праплачана 70 мільёнаў рублёў.

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Генпадрадчык гэтага аб’екта — аддзел культуры. Недаробак засталася на 10 мільёнаў рублёў...

ў нядаўнюю мінуўшчыну і не за даць досыць непрыемнае пытанне: а як сталася, што доўга цягнуўся рамонт СДК у Новым Двары, у Ханчыцах увогуле не было клуба, а ўзвядзенне ДШМ у райцэнтры ператварылася ў даўгабуд?

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Часовыя кіраўнікі аддзела культуры становішча, што цалкам зразумела, выправіць не здолелі. Старшыня райвыканкама Алег Таргонскі, які працуе тры гады, узяў справу пад самы сур’ёзны кантроль. Паверце, за мінулы год у сферы раённай культуры зроблена вельмі многае.

Белавежскую пушчу. На гэтай падставе трансгранічнае культурнае супрацоўніцтва падаецца эканамічна перспектывым і выгадным. Маю на ўвазе ў першую чаргу развіццё пазабюджэтай дзейнасці. Мы прапрацоўвалі гэтыя пытанні, у прыватнасці, з літоўскімі калегамі. Цяпер мы засяродзіліся на канкрэтных творчых праектах трансгранічнага супрацоўніцтва.

**Яўген РАГІН:**

— Якімі павінны быць гэтыя праекты, у чым іхняя запатрабаванасць у замежніках?

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Я быў удзельнікам аднаго з такіх замежных семінараў, прысве-

## Свіслаччына: "трансгранічныя" дывідэнды ад Белавежы і не толькі...

# “Антыкрызісныя тэхналогіі”

**Яўген РАГІН:**

— Мы бачым першую праяву канкрэтных захадаў “антыкрызіснага камітэта”?

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Можна і так сказаць... На пасадзе начальніка аддзела культуры ў нас, сапраўды, вельмі не хапала чалавека, у якога словы не разыходзяцца са справамі. Новы кіраўнік добра адчувае, дзе трэба расставіць галоўныя акцэнтны, якія стымулы выкарыстаць, каб асобныя культурныя работнікі не мроілі аб паветраных замках, а апускаліся, вобразна кажучы, на зямлю і апраўдвалі спадзяванні людзей і ў райцэнтры, і на сяле... Браніслаў Браніслававіч (я цяпер пра гэта магу сказаць з упэўненасцю) — і арганізатар, і гаспадарнік.

**Яўген РАГІН:**

— Я пераканаўся ў гэтым. У Ханчыцкім СК на падлогу высцілаецца плітка і ламінат. У новы будынак неўзабаве пераедзе і клуб у Вялікім Сяле...

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Сёлета аблвыканкам выдаткоўвае нам тры мільярды рублёў на далейшае ўзвядзенне дзіцячай школы мастацтваў у раённым цэнтры... Словам, нам не хапала кіраўнікоў-каардынатараў з цвёрдай пазіцыяй адстойваць прэстыж раёна і на словах, і на справах.

**Яўген РАГІН:**

— Рамонтна-будаўнічыя работы вядуцца цяпер на трох аб’ектах культуры. Якія грошы тут ужо выкарыстаны?

чаных абмеркаванню сумесных творчых праектаў. На жаль, мы пакуль не здолелі стаць бенецыярамі — асноўнымі атрымальнікамі фінансавых сродкаў пад рэалізацыю канкрэтных крэатыўных праектаў. Але магчымасць для гэтага ёсць, і яе неабходна выкарыстоўваць. Да прыкладу, такім праектам, на нашу думку, можа стаць Свята лесу, наш абласны фестываль “Гамоняць пушчы беларускія”, што ладзіўся ў раёне ўжо двойчы. Пасля грунтоўнай дапрацоўкі наша прапанова мае ўсе шанцы на паўнаважнасць жаўціцы.

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Карыстаючыся нагодай, я вось пра што хачу сказаць. Не за гарамі той час, калі ў райвыканкамаўскай ці грамадскай структуры спатрэбіцца спецыяліст з веданнем замежных моў, што будзе займацца ўшчыльную пошукам інвестараў, экспартам беларускай культуры, кардынацыяй міжнародных стасункаў, у тым ліку на карысць і нашага аддзела культуры, і нашых прыватных уладальнікаў аграбизнесу. Дарэчы, гаспадары аграбизнесу фермерскага гаспадаркі “Пабудзінікі” здолелі абараніць свой праект і атрымаць немалую грашовую суму на ўзвядзенне Вёскі рамёстваў... Ініцыятыўных людзей наўкола шмат, але не кожны з іх здолее выйсці цяпер на міжнародны ўзровень творча-эканамічных стасункаў. Патрэбна разумнае і агульнакарыснае каардынаванне нашых дзеянняў — толькі тады і здолеем стаць бенецыярамі. Словам, такі спецыяліст вельмі спатрэбіцца раёну.

**Яўген РАГІН:**

— Якім бачыцца вам узаемадзеянне прыватных аграбизнесу і дзяржаўных устаноў культуры? Гаворка — пра супрацоўніцтва, канкурэнцыю ці пра штосьці кардынальна іншае?

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Гаспадары той аграбизнесу, пра якую я казала, самі выйшлі на аддзел культуры з ініцыятывай самага шчыльнага супрацоўніцтва ў наладжанні на іхнім падворку народных святаў, дзе рэй папрасілі весці нашых работнікаў культуры.



Новы будынак СК у Вялікім Сяле будзе ўзведзены сёлета.

**Яўген РАГІН:**

— Мне шмат казалі пра тое, што апошнім часам у раёне актывізавалася платнае карпаратыўнае абслугоўванне...

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— ...І вельмі радуе, што такіх заказаў у аддзела культуры цяпер вельмі шмат. Безумоўна, гэта не такія ўжо і вялікія грошы ў выніку. Але тое, што якасць мерапрыемстваў на парадак павялічылася, — магу сцвярджаць адназначна.

**Яўген РАГІН:**

— Усё гэта цудоўна, але, Ганна Міхайлаўна, не магу не вярнуцца

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Па Ханчыцах і Вялікім Сяле — 1 мільярд 370 мільёнаў. У Поразава, як я ўжо казаў, засталася асвоіць 10 мільёнаў. Безумоўна, гэта вялікія грошы, і нам трэба вучыцца не чакаць іх ад вобласці, а здабываць самім.

**Яўген РАГІН:**

— І я пра тое ж — пра дадатковыя крыніцы фінансавання, пра рэзервы эканоміі, якія, не сакрэт, выкарыстоўваюцца яшчэ кепска...

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Мы не толькі прыгранічны рэгіён, але і своеасаблівы “вароты” ў

Мне пашанцавала: пад эканамічны фармат гаворкі ўдалося прыцягнуць да ўдзелу ў “лятуцы” намесніка старшыні Свіслацкага райвыканкама па эканоміцы Ганну ЧЫЖЫКАВУ. Другім суразмоўцам стаў, натуральна, начальнік аддзела культуры Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ.



Намеснік старшыні Свіслацкага райвыканкама па эканоміцы Ганна Чыжыкава і начальнік мясцовага аддзела культуры Браніслаў Кісялеўскі.

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Святы такія арганізуюем у выглядзе тэатралізацый. Ёсць канкрэтныя расцэнкі на паслугі.

**Яўген РАГІН:**

— Браніслаў Браніслававіч, адзін з генеральных накірункаў вашай дзейнасці — развіццё інфармацыйных тэхналогій. Стварэнне аддзелаў сайта — толькі частка рэкламнай акцыі...

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Але і на сацыяльныя аспекты мы не маем права забывацца. Асобныя выязныя мерапрыемствы нават бензін не кампенсуюць, але прыносяць вялізную маральную аддачу, ды і рэкламную функцыю выконваюць бліскуча.

развіцця, якое павінна быць няспынным і будзе гарантаваць далейшы прыбытак.

**Яўген РАГІН:**

— Культура і інавацыі — гэтае спалучэнне вам бачыцца ў наладжванні праектных тэхналогій?

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Праектных і інфармацыйных.

**Яўген РАГІН:**

— Мы размаўлялі з новым дырэктарам райметацэнтра Таццянай Карнацэвіч: яна ўпэўнена, што праектныя тэхналогіі аддзела культуры павінны грунтавацца на аўтарскіх праграмах самых ініцыятыўных работнікаў сферы. Цяжка не пагадзіцца. Але крыўдна тое, што, да прыкладу, у сістэме адукацыі аўтарскія праекты-праграмы — справа будзённая, а ў сферы культуры — пакуль ноў-хау.

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Ініцыятыву трэба стымуляваць, культываваць, калі жадаеце, і працэс гэты — доўгі і карпатлівы. А мы, як ні шкада, толькі пачынаем "вырошчваць" гэтую ініцыятыву знізу. Вучымся і вучым. 23 лютага, да прыкладу, пад час святчнага канцэрта ў РДК мы будзем выкарыстоўваць мультымедыяныя магчымасці... Я проста перакананы, што лю-

маты, бо яе ажыццяўленне абяцае неаблагі эканамічны эфект. Кінавідэапрадпрыемству цяпер вельмі складана выконваць план. Каб паказаць на сяле фільм, яно затрачвае на бензін, скажам, 50 тысяч рублёў, а зарабляе ад сеансаў 6 тысяч... Калі б у клубах былі мультыпраектары, стратнасць ад кінапаказаў мы ліквідавалі б.

**Яўген РАГІН:**

— Ведаю, што амаль уся сённяшняя пазабюджэтка ідзе менавіта на набыццё такой мультымедыянай апаратуры для клубаў.



Глядзельная зала ў Навадворскім ДК выкарыстоўваецца пакуль неэфектыўна.

# З гарантыяй аддачы

## Райвыканкамаўская "лятушка" з "К"

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Як вядома, па даручэнні Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, вакол Белакежскай пушчы будзеца акружная дарога — своеасаблівае турыстычнае кольца, якое праходзіць і па тэрыторыі нашага раёна. Пагадзіцеся, без рэкламных акцый тут не абыйсціся. Адна з іх — стварэнне лясной сядзібы на базе Дома фальклору ў вёсцы Ціхаволя. Гэта наша своеасаблівае ўязная брама ў Белакежу, патэнцыйная прынада для турыстаў.

**Яўген РАГІН:**

— Ці распрацаваны ў вас механізм разлікаў паміж аддзелам культуры і прыватнікам, скажам, гаспадаром агразасядзібы?

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Сабekoшт кожнага нашага мерапрыемства вядомы любому зацікаўленаму прадпрыемальніку.

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Разлік — заўжды безнаўны. У нас 24 віды платных паслуг. Кожны з іх прайшоў апрацацыю.

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Неаднойчы пераконвалася ў тым, што культурнае забеспячэнне выключна запатрабаванае на шматлікіх мерапрыемствах, якія адбываюцца ў еўраарэгіёнах, прылеглых да Белакежскай пушчы.

**Яўген РАГІН:**

— Адносна нядаўна выкананне леташняга плана па аказанні платных паслуг выклікала сумнеў. На сёння ён выкананы ў супастаўных цэнах на 131,5 працэнта. Вынік "антыкрызіснага закручвання гаек"?

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Шчыра скажу, асаблівай задаволенасці ад такога выніку няма. Рэнтабельнасць пазабюджэтай дзейнасці пакуль мінусавая. У пагоні за валам мы не пазбегнулі стратнасці. Да прыкладу, трэнажорная зала прынесла за мінулы год пад 980 тысяч рублёў мінусу. Сёлета мы пераглядаем сістэму, уводзім абаненцкую плату. Нам не патрэбны вал, а рэнтабельнасць — асноўны арыенцір.



ДШМ у Свіслачы пакуль застаецца даўгабудам.

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Натуральна, усё так. Але камерцыйныя праекты павінны быць прыбытковымі...

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Лічу, што ідэальны пазабюджэты план утрымліваў магчымасці для ўсебаковай рэалізацыі творцаў, каб эканамічны складнік ніяк не замінаў творчаму. Але ўвогуле ад плана адмаўляцца неразумна. Ягонае выкананне дае нашым установам культуры пэўную эканамічную свабоду. А гэта немалаважная ўмова тэхнічнага

боя клубная ўстанова апрача музычнай апаратуры павінна мець мультымедыяны праектар, магчымасці якога выключна вялікія: ад інфармацыйнага забеспячэння канцэртаў, дыскатэк да сцэнаграфічнага аздаблення. Не пашкодзіў бы клубам і камп'ютар... Не магу не правесці аналогіі з сістэмай адукацыі: кожная школа мае ў раёне камп'ютарную, мультымедыяную тэхніку. Працэс такой "узброенасці" завяршыўся тут літаральна за два гады. Для нас гэта — яшчэ інавацыя. Але мы будзем настойліва імкнуцца да пастаўленай

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Натуральна, райвыканкам будзе імкнуцца ўсяляк падтрымліваць гэтую ініцыятыву.

**Яўген РАГІН:**

— Аддзел культуры цяпер знаходзіцца, так бы мовіць, у стадыі творча-эканамічнага эксперыменту. Усё большая ўвага, да прыкладу, надаецца дзейнасці гаспадарчай групы. Яе кіраўнік Зінаіда Балюк распавядала мне, што летась на бягучых рамонтах аб'ектаў культуры група асвоіла ледзь не 50 мільёнаў рублёў...

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Мы сапраўды збіраемся сёлета паэксперыментаваць з магчымасцямі гаспадарчай групы. Павялічваем штат, машына ў будаўнікоў ёсць... Аднаўленне клуба ў Сакольніках паспрабуем правесці гаспадарчым спосабам.

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Гэта ў значнай ступені сэканоміць бюджэтныя сродкі раёна. Цалкам згодная з такой пастаноўкай пытання. Дарэчы, гэтага ж і старшыня абласнога выканаўчага камітэта ад нас патрабуе. Пры сённяшніх аб'ёмах работы нашы будаўнічыя арганізацыі загрузаны, як кажуць, пад завязку, і гэта вельмі адчувальна напрыканцы года, калі пераразмеркаваны грошы асвоіць нерэальна.

гэткія ж стасункі з СВК у загадчыцы сельскага клуба вашага аграгарадка "Вялікае Сяло" Лідзіі Шыманіца.

Але ж названая тактыка ўсеагульнай, па-мойму, не стала. У начальніка аддзела культуры ёсць пэўныя нараканні з гэтай нагоды да кіраўніцтва РДК у Новым Двары...

**Браніслаў КІСЯЛЕЎСКІ:**

— Я больш скажу: у мяне вялікія прэтэнзіі да неэфектыўнага выкарыстання гэтай установы культуры. Будынак яе нядаўна адрамантаваны, глядзельная зала тут — лепшая, чым у райцэнтраўскім Доме культуры, а напаўняльнасць яе, на мой погляд, пакуль незадавальняючая. Аднак пры такой чудаўнай базе і план па аказанні платных паслуг для гэтай установы мы мяркуем значна павялічыць. Укладзеныя ў рамонт грошы трэба пакрысе аддаваць...

**Яўген РАГІН:**

— На аб'язной "белакежскай" дарозе я ўжо бачыў там-сям пачатак будоўлі аб'ектаў прыдарожнай інфраструктуры. Ці збіраецца мясцовая культура прэзентаваць сябе і ў гэтым асяродку?

**Ганна ЧЫЖЫКАВА:**

— Такія аб'ектаў у нас вызначана прыкладна сем. Шукаем інвестараў. Ля возера Раманаўцы ў бок вёскі Дабраволя — адно з любімых нашых месцаў адпачынку, дзе знаходзіцца ўнікальны прыродны вадаспад, бясплатны "душ Шарко". Праект на ўзвядзенне турыстычных домікаў ужо гатовы. Аб'ект — салідны, таму яго культурнае планаванне забеспячэнне лічу абавязковым. Другі найбольш перспектыўны аб'ект — былая турыстычная база ля самай мяжы з Польшчай, вельмі маляўнічае і таксама прызёрнае месца. Так што праектныя тэхналогіі аддзела культуры ўжо цяпер павінны "абкатацца" і ўдасканальвацца.

**Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Свіслацкі раён — Мінск Фота аўтара**

**Дэталі да агульнай карціны**

## У платны гурток — па конкурсе

**Свіслаччына здаўна славілася глінамесамі. У вёсцы Поразава браты Шупікі выраблялі так званую задымленую кераміку. Братоў-рамеснікаў ужо няма, але тэхналогію мясцовага ганчарства ў раённым Цэнтры рамёстваў захавалі. Дырэктар установы Наталля Кучкіна яшчэ пад час вучобы ў БДУКІМ ездзіла да Пятра Шупіка, запісвала паслядоўнасць дзеянняў, іншыя рамесніцкія хітрукі, у выніку якіх на свет з'яўляўся задымленыя званкі цуд.**

Гэтую ўнікальную тэхналогію ў РЦР збіраюцца аднаўляць. У штаце з'явіўся чудаўны ганчар Яўген Мацяшук, аддзел

культуры паспрыяў набыццю зробленай пад заказ 30-літравай муфельнай печы. Цяпер справа — за горнам, без

якога паразайская чорна-задымленая кераміка проста не атрымаецца.

Наталля Кучкіна арганізавала справу ў РЦР такім чынам, што ў гурток па кераміцы дзяціны пішчом цягне. Гурток, між тым, — платны, аднак трапіць у яго можна толькі па жорсткім конкурсе. Цяпер у гурток — 12 адборных "спецыялістаў", патэнцыйных аўтараў будучых чорна-задымленых збанкоў і глечыкаў.

А з эканамічнага пункта гледжання сітуацыя такая: грошы ад наведвання гуртка ў агульным пазабюджэце асаблівага "надвор'я" не зробіць, а хутэйшаму змайстраванню горна ўсё ж паспрыяюць.

**11 лютага ў Полацкай мастацкай галерэі адбудзецца адкрыццё выстаўкі фатаграфій Паўла Валынцэвіча — беларускага святара-фотаамагара, які паспеў захаваць на шкляных негатывах аблічча мінулай эпохі. Выстаўка, зробленая калекцыянерамі Ігарам Сурмачэўскім, Дзмітрыем Сярэбранікавым і фатографам Уладзімірам Суцягіным пры падтрымцы Нацыянальнага гістарычнага музея краіны, пераедзе ў Полацк з Мінска, распачаўшы невялікі тур па Беларусі.**

**“К”, стрымліваючы абяцанне, дадзенае ў мінулым нумары, працягвае распавядаць пра шлях унікальнага фотаархіва да сучаснага глядача.**

(Заканчэнне. Пачатак у № 5.)

## Яшчэ адно судзенне

— Добры дзень! Мы хацелі б вам распавесці пра вашага дзядулю, — такімі словамі распачалося знаёмства Людмілы Сяргееўны Мікашэўскай-Валынцэвіч з калекцыянерамі фатаграфій Ігарам Сурмачэўскім, Дзмітрыем Сярэбранікавым і фатографам Уладзімірам Суцягіным, як пішучы ў раманах, “адным звычайным зімовым днём”.

з усімі сваімі рэчамі, з вялікай бібліятэкай, фотаапаратамі, альбомамі, малюнкамі — ён вельмі любіў маляваць алеем, — а вось негатывы чамусьці пакінуў ва Узменах. Мабыць, было проста нязручна іх везці...

Аднак так сталася, што ў Сабакінцах здарыўся пажар. Мясцовы жыхар вырашыў гнаць самагонку ў пуні. Што-сьці загарэлася — вецер імгненна падхапіў агонь. І ўсё, што было ў нашым доме,



Павел Валынцэвіч з жонкай.

ці. У большай ступені паходжанне паўплывала на пакаленне ўнукаў святара — Людмілу і Тацяну.

— Я скончыла школу з залатым медалём, мая сястра — з сярэбраным, — канстатуе Людміла Сяргееўна. — Адпаведныя дакументы былі накіраваны ў Гродна, і — усё! Без усякіх тлумачэнняў нам выдалі звычайныя атэстаты...

Потым сёстры Валынцэвіч марылі паступіць у медыцынскі. А там ізноў — адмова.

— Тады працавала мандатная камісія, якая разглядала дакументы на самым пачатку, — тлумачыць Людміла Сяргееўна. — І нас пытаюць: маўляў, а вы ў царкву ходзіце? Ходзім. А да вас архірэі прывязджаў? Прывязджаў. Бласлаўляў? Так. Вы нам не падыходзіце! Вось і ўся гутарка...

Сёстры Валынцэвіч толькі і паспелі паступіць на завочнае аддзяленне ў лесатэхнічны інстытут.



Свята-Нікольскі храм ва Узменах, дзе 43 гады служыў Павел Валынцэвіч.

# На шкле Валынцэвіча

Частка II

## Партрэт часу ў дэтэктыўным ракурсе



Ігар Сурмачэўскі, Дзмітрый Сярэбранікаў, Уладзімір Суцягін.

— Тэлефанаванне было вельмі нечаканым, — адзначае ўнучка святара-фотаамагара, выстаўка фатаграфій якога сёння прагримела на ўсю краіну, — але і вельмі прыемным. Мы і не думалі, што кагосьці могуць зацікавіць здымкі нашага дзядулі, якія мы за савецкім часам нават хавалі ад чужых вачэй. Самі разумееце, час быў такі...

Відавочны інтарэс сучасных пакаленняў да фатаграфічнай спадчыны Паўла Валынцэвіча, зазначае Людміла Сяргееўна, стаў сапраўдным падарункам. Пад час сустрэчы з даследчыкамі яна паказала сямейныя альбомы, якія захоўваюцца ў яе. Іх, як вы светлілася, захавалася нямаля — аж 15.

— Натуральна, многіх здымкаў з калекцыі Людмілы Сяргееўны ў нас не было, — дадае Уладзімір Суцягін, — і мы прапанавалі аб’яднаць намаганні, з тым, каб спадчына Паўла Валынцэвіча была прадстаўлена на будучай выстаўцы як мага больш поўна...

Акрамя фотаздымкаў, Людміла Сяргееўна дапаўняе пошук найкаштоўнейшымі асабістымі ўспамінамі — пра дзеда, сям’ю, мінулае, — ды яшчэ адной гісторыяй — пра той самы архіў.

— Справа ў тым, — дзеліцца яна, — што збор дзядулевых негатываў на шкле захаваўся ў тым жа Ваўкавыску, дзякуючы супадзенню. Пасля вайны, калі памерла матушка Вера, было вырашана, што ён пераедзе да нас. На той момант мы жылі ў мястэчку Сабакінцы Гродзенскай вобласці. Дзядуля перабраўся да нас

згарэла. Бацька паспеў скапіць, калі выбягаў, шклянку з алоўкамі (разумеете, шок!), а маці — скрыню з вышэйкамі. І ўсё! Аніякіх каштоўнасцей! Да гэтай пары памятаю: мы з сястрой, даведаўшыся, прыбеглі са школы дадому, а там — пажарышча, і ў тым месцы дома, дзе была бібліятэка, — толькі чырвоныя “цэгля” сатлелых кніг... Мы засталіся без нічога. Але тады дзядуля ўспомніў, што негатывы ягонай калекцыі ляжаць ва Узменах, што яны — ацалелі, і яго вялікі фотаархіў можна аднавіць. У выніку ўсё так і адбылося. Дзядуля з’ездзіў і забраў збор, а тыя фотаздымкі, якія парасылаў сваякам і знаёмым, сабраў наноў. І ўжо потым гэтая калекцыя негатываў пераехала з намі ў Ваўкавыск. А мы, калі перабіраліся ў Мінск, маючы адноўленыя альбомы, пакінулі фотаархіў на гарышчы намаганні, з тым, каб спадчына Паўла Валынцэвіча была прадстаўлена на будучай выстаўцы як мага больш поўна...

## Чэхава — нанач

Святара Паўла Валынцэвіча да гэтай пары памятаюць ва Узменах. Болей за шэсцьдзесят гадоў ён аддаў царкве, і гэты тэрмін уражвае.

— Дзядуля быў вельмі рознабаковай асобай, — ажыўлена распавядае ягоная ўнучка. — Ён маляваў алеем, разводзіў пчол, захапляўся астраноміяй і прыродай. Для нас ягоны дом ва Узменах у першую чаргу быў тым месцам, дзе збіралася разам уся сям’я. Браты, сёстры, дзеці — усе сваякі прывязджалі да яго. А потым, калі жыў разам з намі ў Ваўкавыску, ён па-



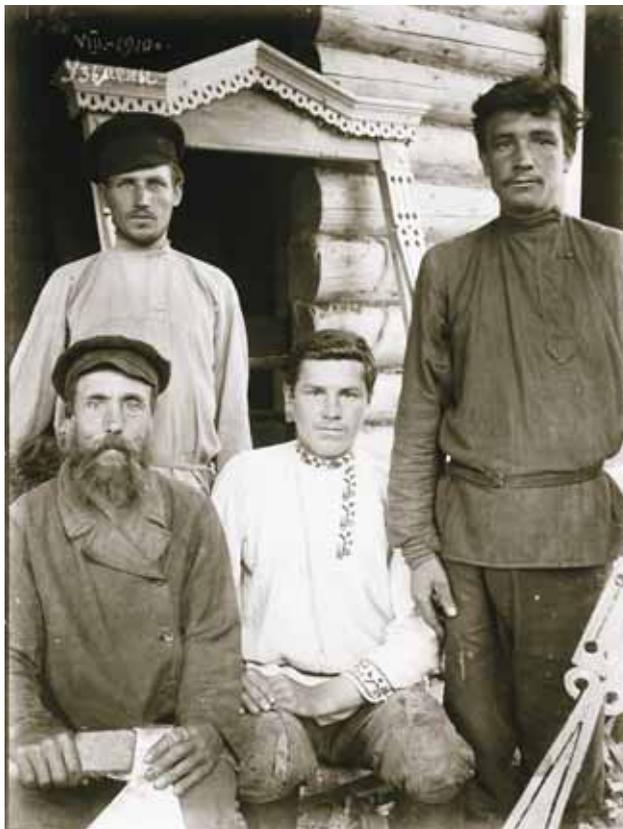
Будоўля ва Узменах.

нейшаму збіраў вакол сябе ўсю сям’ю. Памятаю, калі ў свой час мой бацька — айцец Сяргей — перапісваўся з дзядулем, нам з сястрой увесь час даставалася ад дзеда прывітанне ў выглядзе пэўных матэматычных задачак. І мы мусілі знайсці правільныя адказы, якія бацька і перасылаў дзеду...

Людміла Сяргееўна ўзгадвае часы свайго дзяцінства з вялікай цеплынёй. Уся ейная сям’я вельмі любіла чытаць, а маці цудоўна спявала раманы. У доме быў грамафон, лямпы радыёпрыёмнік, і сям’я часта слухала музыку.

— Нанач бацька нам чытаў апавяданні Чэхава, — узгадвае яна. — Нельга сказаць, што ўсё рэзка змянілася з прыходам савецкай улады. Сяляне засталіся тыя ж, а навізна зыходзіла ад прыездных...

Дзіўным чынам ні Павел Валынцэвіч, ні ягоны сын, бацька Людмілы Сяргееўны, не пацярпелі з-за сваёй дзейнас-



Сяляне. Пачатак XX ст.

— Але ўжо на другім курсе я была пераведзена на дзённае за выдатную паспяховасць, — расказвае Людміла Сяргееўна, — бо вучыцца для мяне заўжды было адно задавальненне. Я пісала лісты ў высокія інстанцыі... А потым было размеркаванне ў Карэлію — з мужам і дзіцем. Працавала начальнікам шпаларэзнага цэха, кіравала групай рабочых... Ведаеце, як кідаюць малое дзіця ў ваду, каб навучыць плаваць? Так і мяне жыццё кідала ў розныя віры. І нічога: выплывала!..

Наконт таго, ці змяніў ейны светапогляд савецкі час, Людміла Сяргееўна адказвае:

— Так, спрэчкі з бацькам былі: усё ж такі ў школе нас вучылі зусім іншаму, чым дома. Аднак цяпер і адукацыя бацькоў зрабіла сваю справу. Яшчэ студэнткай, памятаю, прывязджала да бацькі, і мы з ім гутарылі наконт веры. Ён адказаў мне так: “А вось Кант на гэты конт кажа такім чынам, Шапэнгаўэр, паглядзі, таксама не адмаўляе Бога”. І тое былі вельмі важкія аргументы...

— Ведаеце, у чым каштоўнасць фатаграфій айца Паўла? — перапытвае, у сваю чаргу, Дзмітрый Сярэбранікаў. — Ёсць такія вядомыя энцыклапедычныя здымкі беларуса, падпісаны прыкладна такім чынам: “Жыхар Паўночна-Заходняга краю”. На ім — мужык з ускудлачанымі валасамі і ў нейкай шэрай вопратцы. Гэта, можа быць, галоўнае ўяўленне пра беларусаў, якое захавалася як у нашых архівах, так і ў галовах нашых людзей... Фатаграфіі Валынцэвіча разбураюць той стэрэатып, паказваючы нам людзей, якія ўмелі жыць, любіць, працаваць, думаць, паважаць сябе. Менавіта ў гэтым — іх неацэнны ўклад у айчынную культуру. І менавіта таму мы хочам, каб гэты архіў убачыла як мага больш нашых суайчыннікаў.

Занатавала  
Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

### Значнай культурнай з'явай у бліжэйшай перспектыве мусяць аднаўленне Беларускага музея імя Івана Луцкевіча ў Вільнюсе.

Першым крокам для ажыццяўлення гэтай задумкі стала леташняя сустрэча міністраў культуры Беларусі і Літвы Паўла Латушкі і Арунаса Гелунаса. У прыватнасці, як ужо паведамляла "К", было падпісана Пагадненне аб супрацоўніцтве ў музейнай сферы. Яно змога паспрыць, у тым ліку, і вырабу лічбавых копіяў тых матэрыялаў Музея імя Луцкевіча, якія захоўваюцца ў розных установах культуры Літвы.

Дзякуючы невялікай і досыць непрыкметнай брашуры роднага брата калекцыянера Антона Луцкевіча "Беларускі музей імя І.Луцкевіча", выдадзенай у 1933 годзе, можна даведацца, што ўяўляў з сябе гэты прыватны збор і наколькі ён значны для культуры нашай краіны.

Але найперш трэба вызначыць, што прыватная калекцыя Івана Луцкевіча збіралася цягам усяго жыцця апантанага даследчыка беларускай мінуўшчыны. Ідэя Луцкевіча было стварэнне беларуска-

ст.). Не менш цікавымі былі пячаткі Яна Сабескага, разнастайных манаскіх ордэнаў, манастыроў, кравецкага цэха часу праўлення Стэфана Баторыя, войскаў Вялікага Княства Літоўскага. Цікава, што калекцыя прасцёнкаў, таксама, як і зборы манет ды медальёнаў, з-за недахопу плошчаў музея была недаступная для наведвальнікаў. Менавіта таму ў экспазіцыі быў прадстаўлены толькі "Змеявік" — унікальны бронзавы круглы медальён XI ст. з эмблемамі, з аднаго боку, язычніцкімі, а з іншага — хрысціянскімі.

Па звестках Антона Луцкевіча, музейная калекцыя ікон давала магчымасць для грунтоўнага даследавання

Падаецца, не магла пакінуць аб'ектавымі калекцыя твораў народных разьбяроў. Прымітывізм і, адначасова, тонкае майстэрства выявілася ў фігуры Хрыста і святых, зробленых з дрэва і металу. А асаблівым характарам, як адзначаў Антон Луцкевіч, дырэктар музея, вылучаюцца фігуры Хрыста разца майстра-самавука з ваколіц Мядзельскага возера.

Хто б мог падумаць, што ў калекцыі рукапісных кніг музея знаходзіўся і рукапіс Жухавіцкага Евангелля XIV стагоддзя, з надзвычай цікавымі ілюстрацыямі, які да Першай сусветнай вайны захоўваўся ў царкве ў вёсцы Жухавічы, што на Навагрудчыне. XV стагоддзе прадстаўлена



Князь Усяслаў з сынамі. Мініяцюра з Радзівілаўскага летапісу.

# "Змеявік" і пячатка Усяслава Чарадзея

га нацыянальнага музея. Невыпадкова за год да сваёй заўчаснай смерці ён падарыў калекцыю Беларускаму Навуковаму Таварыству, якое ў 1921-м перавезла музейныя прадметы ў будынак былога віленскага базыльянскага манастыра, чые ўладальнікі (на той час — праваслаўнае духавенства) бясплатна выдзелілі асобнае памяшканне пад стварэнне музея.

З гэтага часу і да пачатку Другой сусветнай вайны ў музей трапляе шэраг новых экспанатаў. Аднак іх колькасць нельга было параўнаць з першапачатковымі зборамі Івана Луцкевіча. У прыватнасці, як адзначае Антон Луцкевіч, у дагістарычным аддзеле было прадстаўлена каля 200 экспанатаў. У першую чаргу, гэта — прадметы, знойдзеныя пры раскопках курганоў, здзейсненых з удзелам І.Луцкевіча, Я.Тышкевіча і іншых даследчыкаў у розных рэгіёнах нашага краю.

Музей меў і багатую сфрагістычную калекцыю, якая налічвала 103 пячаткі. Самымі старажытнымі з іх былі пячаткі полацкіх князёў Усяслава (XI ст.) і Барыса (XII

Пячатка сына князя Усяслава — Глеба.



гісторыі беларускага мастацтва, параўнальнага аналізу з замежным жывапісам. У прыватнасці, у музеі захоўваліся іконы Рублёўскай і Строганаўскай школ, Наўгародскага пісьма, шэраг узораў візантыйскага стылю, былі прадстаўлены і адметныя каталіцкія абразы.

Зборы музея захоўвалі карціны Смуглевіча, Русецкага, а таксама прадстаўнікоў новага беларускага жывапісу — Сергіевіча і Драздовіча, шэраг партрэтаў гістарычных асоб, звязаных з беларускім краем. Не меншай за колькасць жывапісных палотнаў была і калекцыя скульптуры, прадстаўленая творамі Грубэрскага, Яхімовіча, Крэменя, аднак з-за той жа банальнай праблемы — абмежаванасці плошчаў музея, — разам з калекцыяй графікі, практычна не экспанавалася.

"Аглашэннямі" Тодара Студыта. Як было пазначана ў метрыцы, гэтая кніга напісана нейкім Іванчыкам, служкам Івана Семяновіча, пісара вялікага князя Аляксандра, у Вільні ў 1476 годзе. І вядома, велізарную каштоўнасць маюць пражскія выданні Францыска Скарыны, якія таксама былі прадстаўлены ў зборы Івана Луцкевіча.

Здавалася б, такія багатыя на сапраўдныя рарытэты калекцыі мусялі абслугоўваць, а дакладней — вывучаць, каталагізаваць і, нарэшце, праводзіць экскурсіі немалая колькасць музейных супрацоўнікаў. У рэальнасці гэта было зусім не так. Музейная Рада Беларускага Навуковага Таварыства, у падпарадкаванні якой і знаходзілася ўстанова, складалася ўсяго з трох чалавек: дырэктара Антона Луцкевіча, бібліятэкара Уладзіслава Самойлы і скарбніка Антона Неканда-Трэпкі. Зразумела, што пра развіццё музея ў такіх умовах казаць не даводзілася.

Да таго ж, пасля закрыцця ў 1945 годзе большая частка яго збораў была перададзена музеям Літвы і часткова — Беларусі. А таму хочацца верыць, што цяпер намаганнямі дзвюх краін унікальная ўстанова неўзабаве адродзіцца.

К.А.

### 3 пошты "К" Цяжка знайсці беларускую вёску, якая можа пахваліцца такой колькасцю гісторыка-культурных каштоўнасцей, што прадстаўлены ў ваколіцах Станькава.

## Ад Радзівіла да Эмерыка

Гэта і сядзібна-паркавы комплекс Чапскіх, вядомы з XV ст., і храм Святога Мікалая Цудатворца. Царкву ўзялі на супрацьлеглым беразе ракі, насупраць графскага палаца, а таму яна візуальна ўключана ў агульны ансамбль, які часткова захаваўся да нашага часу.

Архіўныя запісы сведчаць, што яшчэ ў 1714 г. у Станькава князем Радзівілам была пабудавана драўляная праваслаўная царква. Пазней на яе месцы паўстала Петрапаўлаўская ўніяцкая царква, а ў 1858-м уладальнікам маёнтка графам Эмерыкам Чапскім пры дапамозе прыхаджан была ўзведзена царква Святога Мікалая. Пры храме дзейнічалі штатныя народныя вучылішчы, дзякуючы якім амаль чвэрць насельніцтва прыхода была пісьменнай. На жаль, літаральна праз стагоддзе свайго паўнаўтаснага жыцця — у 1961 г. — царква была падарвана і ператворана ў руіны...

У 2006-м, пасля кананізацыі нябеснай заступніцы Станькава — святой блажэннай Яўліяніны Мінскай, дзень памяці якой

адзначаецца 6 лютага, з блашавення Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта распачалася праца па аднаўленні святыні.

16 кастрычніка 2007 г. была ўрачыста закладзена першая цагляная ў сцяну храма, а літаральна месяц таму адбылося ўрачыстае ўзвядзенне накупальнага крыжа. Сімвалічна, што сярод мноства людзей, якія ўдзельнічалі ў цырымоніі, былі тыя, што асабіста памятаюць і закрыццё храма, і расстрэл святара ў 1936-м, і ваенную тэхніку, якой разбуралі сцены царквы ў 1961 годзе...



Крыж быў спраектаваны ў аддзеле комплекснага праектавання Дэпартаменту знешніх сувязей Беларускага Экзархату навуковым кіраўніком аб'екта, архітэктарам Алегам Масліевым, а выраблены — майстрамі А.Баравіком, І.Воюшам і У.Павідайлам.

Анатоль ВАЛАХАНОВІЧ

На здымку: сёння храм аднаўляецца.

# Міхасёк — сын Коласа



Міхась Міцкевіч у Коласавым доме.

Святкаванне 85-годдзя Міхася Канстанцінавіча Міцкевіча — малодшага сына Якуба Коласа — стала шматлюдным творчым святам у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа. Юбіляр падкрэсліў, што адзначаць дзень нараджэння не любіць, але, як прызнаўся, з задавальненнем слухаў вядомыя і новыя вершы — прысвячэнні знакамітым бацьку і сыну.

У гэты ж вечар адкрылася выстаўка "Дарагі мой Міхасёк", дзе імяніннік самастойна праводзіў шчырыя і непасрэдыя экскурсіі для гасцей. З сёмага класа ён самастойна фатаграфуе, і ягоны стаж фотамастака налічвае ўжо 70 гадоў. Не дзіўна, што на вялікіх здымках мы бачым самых блізкіх яму людзей:



З новай выстаўкай карэспандэнтаў "К" пазнаёміла дырэктар музея Зінаіда Камароўская.

## Пра славу

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбылася прэзентацыя чарговых выданняў з серыі "Нашы славутыя землякі".



Гэта кнігі Юрыя Гардзева "Рамантык эпохі Асветніцтва" — пра жыццё і дзейнасць Антонія Тызенгаўза, Алеся Горбача "Песняй даваў людзям радасць" — аб выдатным оперным спеваку Міхасю Забэйдзі-Суміцкім, і Вольгі Гапоненка "Каралева дакладных навук" — пра знакамітага матэматыка Соф'ю Кавалеўскую.

З нагоды мерапрыемства ў бібліятэцы была арганізавана выстаўка "Вяр-

танне славутых імёнаў", на якой былі прадстаўлены кнігі з серыі "Нашы славутыя землякі", выпушчаныя ў розныя гады шэрагам выдавецтваў рэспублікі.

Як вядома, серыя была заснавана ў 1988 годзе як міжвыдавецкая, а ініцыятарам яе стварэння быў тагачасны дырэктар выдавецтва "Мастацкая літаратура" Анатоль Бутэвіч.



Як было зазначана пад час мерапрыемства, у гэтым і наступным годзе пачаць свет яшчэ некалькі кніг: з серыі пра падарожніка Мікалая Пржывальскага, астранома Марціна Пачубота-Адлянца і архітэктара Лявона Вітан-Дубейкаўскага.

Ю.Ч.

На здымках: Соф'я Кавалеўская, Міхась Забэйда-Суміцкі.

**Сёння мы заканчваём распавядаць драматычную гісторыю жыцця нашага земляка, “дзівака са Смілавічаў” Хаіма Суціна. Нягледзячы на тое, што трыццаць гадоў з дараваных яму Богам пяцідзсяці ён пражыў у Францыі, — мастак таксама належыць і нам, беларусам.**

(Заканчэнне. Пачатак у № 4 — 5.)

Суціна не выносіла і жонка Леапольда Збароўскага, сябра і “апекун” мастака — пані Ханка Цыроўска. Асабліва тады, калі Суцін “высоўваў наперад няголены падбародак і выцягваў шыю а-ля Мадзільяні”.

Наогул лічыла яго хамам і невукам. А гэты “невук”, хача і дрэнна гаварыў па-французску, ды і ў рускай мове быў далёка не дока, тым не менш, цудоўна ведаў Бальзака і Фрэйда, Пушкіна і Дастаеўскага, мог бясконца размаўляць пра таямніцы жывапісу Рэмбранта і заўсёды з захапленнем слухаў Мадзільяні, калі той на памяць дэкламаваў “Боскую камедыю” ўлюбёнага ім Дантэ або вершы Верлена і “Песні Мальдорара” Латрэамона. Менавіта ўсё гэта ставіла ў тупік усіх, хто ведаў Суціна. Многія проста губляліся ў здагадках: хто ж на самай справе гэты дзівак, які прыехаў немаведама адкуль?

Мае рацыю наконт Суціна пісьменнік Андрэ Мальро: “Ніхто не даведаецца з ягонага жывапісу, калі ён быў хворы ці здаровы, бедны ці багаты, шчаслівы ці не...” У тым жа ключы гаворыць і блізка прыяцель Суціна, выдатны скульптар Жак Ліпшыц (таксама наш зямляк, родам з Гродзеншчыны): “Суцін быў для мяне загадкай, мешанінай супярэчлівых імпульсаў. Я неаднойчы ставіў перад сабой пытанне: Суцін добры чалавек ці дрэнны, а можа, неўрасценік? Ніяк не мог зразумець, што з ім рабіць: любіць яго, шкадаваць або ненавідзець? І ніяк не мог знайсці адказу...”

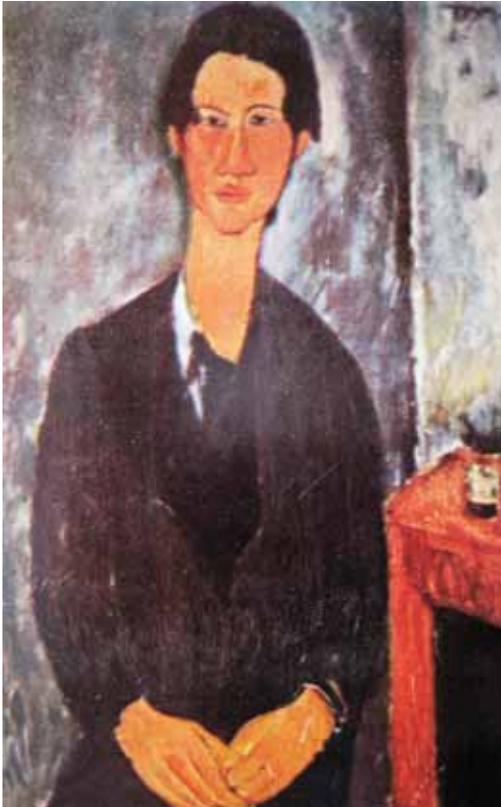
Мадзільяні — Модзі, як яго называлі сябры, — не займаўся такой глыбакадумнай філасофіяй. Для яго Суцін быў ясны, зразумелы і абаяльны, нягледзячы на маленкі рост, вузкія напаяўзакрывы вочы пад пачырванелымі павекамі, шырокі нос і тоўстыя губы, звычайна складзеныя ў горкую грывасу. Не кажу ўжо пра тое, што ў першыя парыжскія часіны Суцін у сваёй заляпанай гразію вопратцы выглядаў, як вясковы правінцыял, з нямытымі вушамі і рукамі, ніколі не ведаўшы ванны. Але арыстакратычны і элегантны Модзі апякаў яго і сардэчна адорваў сваім сяброўствам, не патрабуючы нічога ўзамен.

Дык вось, каб адпомсціць Ханцы за “непавагу да Суціна”, Мадзільяні ў яе адсутнасць намалюваў партрэт свайго сябра проста на дзвярах аднаго з пакояў Збароўскіх. Партрэт адлюстроўваў галаву, плечы і ўсю фігуру Суціна да самых каленяў. Згорблены, ён стаіць, насунуўшы на лоб чорны фетравы капялюш, а вакол ягонай галавы — яркія каляровыя плямы. “Ну, прапалі дзверы!” — казаў Леапольд Збароўскі, які баўся сваёй жонкі як агню. “Наадварот, — спакойна адказаў Модзі. — Ты потым дзе-небудзь прадасі іх за цэлую тону золата”. Дарэчы, пасля смерці Мадзільяні адзін дасціпны амерыканец набыў гэты арыгінальны “твор” за 130 тысяч франкаў!

...А першая сустрэча Хаіма і Амеда адбылася ў “Вулі”. Мадзільяні тут ніколі не жыў, але часта праводзіў ночы ў майстэрні каго-небудзь з мастакоў. Тут, як пішуць розныя крыніцы, ці то Восіп Цадкін, ці то Жак Ліпшыц і пазнаёміў яго з Суціным. Хача Павел Крэмень настойваў, што менавіта ён, і ніхто іншы, зрабіў гэтую добрую знакавую справу. Словам, знаёмства хутка перарасло ў надзвычайнае сяброўства, над сутнасцю якога суціназнаўцы і

сёння ламаюць галаву. Я — таксама. Што магло звязаць настолькі розных людзей? З аднаго боку — дэндзі, прыгажун, шармёр, як сёння казалі б, “мача”, — Амеда; з другога — Хаім, правінцыяны цяльпук, “губасты натхнёны вырадак”, абадранец, які аддаў перавагу адзіноце напаяўзкікага зверу перад усёй мастацкай багемнай шуміхай. Бурны, шумны, некіравальны ў нецвярозым стане, заўзятый аматар жанчын Мадзільяні, на дзсяць гадоў старэйшы за свайго сябра, і — сарамлівы, маўклівы, далікатны “крот” Суцін, — характары больш кантрасныя не прыдумаеш!

Ды і іхнія вобразна-пластычныя, стыльвыя манеры былі абсалютна розныя! У гісторыі мастацтва падобная з’ява сустракаецца надзвычай рэдка. Тым не



А.Мадзільяні. “Партрэт Хаіма Суціна”.

менш, гэта так... З майго пункта гледжання, іхняе сяброўства — не мімалётнае, не выпадковае, нават лёсавызначальнае — грунтвалася на двух, так бы мовіць, “кітах”: на вялікай любові да мастацтва (гэта галоўны “кіт”) і на прыхільнасці да алкаголю. Думаю, ў іх усё ж больш злучыла імкненне да вечных каштоўнасцей, да паззі, да класічнага жывапісу і таго новага мастацтва, да якога яны залічалі сябе, хача ад якіх-кольвечы мастацкіх накірункаў прынцыпова адхіляліся. Галоўнае, што абодва адчувалі жыццё як боль, абодва ўмелі па-сапраўднаму спачуваць і наогул, як ні круці, аказаліся па-за кантэкстам кананічнага авангарднага мастацтва Францыі і ўсёй Еўропы XX стагоддзя, хача практычна ўсе мастацтвазнаўцы лічаць, нібыта гэта не так.

Я ўпэўнены, што ў гэтым сяброўстве двух людзей было нешта значнае і чулівае: блізкасць выдатных талентаў і глыбока ранімых душ; блізкасць, магчыма, адчужаюча інтуітыўна, па-за банальнымі клятвеннымі словамі. Так бы мовіць, сутнасць аказалася больш проста. “Ён — геній”, — казаў пра Суціна Мадзільяні. “Гэта ён, Модзі, прымусяў мяне ў сябе паверыць”, — казаў Суцін. І, у той жа час, усё здзіўна. Пульсуючая плочь жывапісу Суціна і яго дзіўныя “малазначныя”, часта смешныя, амаль сатырычныя персанажы, “маленькія людзі”, першасныя і грозныя з’явы быцця зусім не падобныя на строгаю лінейнасць карцін Модзі з іх філіграннай фактурай і пільна, рупліва прадуманай плоскасцю. Суцін выплюхваў на паверхню палатна ўвесь свой нястрымны тэмперамент, непрыкметна спакою і вонкавай прыгажосці, захапляючыся толькі ўбачаным і асабіста перажытым, а Мадзільяні выліваў свае ўражанні ў адточаную, стрыманую стыльвую сістэму.

І яны, аднак, прымалі і разумелі адзін аднаго, ведалі сабе цану, і, канешне, кожную ўдачу або няўдачу “абмывалі”... А Модзі такіх “абмывак” яшчэ дапаўняў наркотыкам. Прычым Суцін, па натуре не будучы п’яніцам, піў, каб забыцца, каб апынуцца, магчыма, у асяроддзі візуальных жыццёвых карцінак, спрыяльных для яго творчасці, ці нават каб схавалася да



Х.Суцін. “Скат”.

# Хаім Суцін.

лей ад невыноснага побыту, асабліва — першым часам яго прабывання ў Парыжы...

Уяўляю, як Мадзільяні ставіўся да некаторых дзівацтваў свайго сябра. Напрыклад, аднойчы, у летні час, Хаім з дапамогай Збо (Збароўскага) прыцягнуў у сваю майстэрню проста з бойні, якая была непдалёк ад “Ля Руш” на вуліцы Данцыг, цэлую тушу быка разам з крукам, падвесіў яе пад столь на кавалку пашараванага шнура і натхнёна маляваў, не звяртаючы ўвагу на паступовае разлажэнне тушы, на смурод гнілага мяса, неймаверны рой мух, на грамавыя пратэсты Шагала і іншых суседзяў. Шчаслівы, мастак скакаў вакол сваёй “здабычы”, захапляючыся жывасцю колераў і багаццем адценняў. Ён шчыра верыў, што “нацюрморт” з тушай быка стане яго шэдэўрам, бо ў сусветным мастацтве не было нічога падобнага, не лічачы луўрскай карціны ўлюбёнага ім Рэмбранта... Таксама натхнёна ён мог маляваць і смардзючых куранят, і тухлых рыб, і мёртвых птушак. Заканчвалася ўсё гэта “дзейства” прыходам паліцэйскіх або работнікаў санітарнай інспекцыі. Вядомы верш Бадлера “Падаль” я заўсёды ўгадваю, калі бачу рэпрадукцыі карцін Суціна, дзе вантробы птушак або быкоў выглядаюць як каштоўнасці, адкрываючы аднолькавую для вачэй прыгажосць матэрыі, незалежна ад таго, да чаго яна належыць, якая з’ява ці факт стаіць за адлюстраваннем...

А тая суцінская карціна з тушай быка насамрэч стала шэдэўрам. У параўнанні з абдранай скурай на палатне Рэмбранта туша быка Суціна выглядае як жорстка скалечанае чалавечае цела, а шыя нагадвае чалавечую галаву. Пах смерці яшчэ доўга зыходзіў ад жывапісу Суціна, да найвялікшай занепакоенасці калекцыянераў, якія казалі, што такія палотны “можна глядзець, толькі заціснуўшы нос”...

У час маёй сустрэчы з вядомым мастаком Міхаілам Шэмякіным у Мінску творца расказаў мне дзіўную гісторыю. Аказваецца, Уладзімір Высоцкі, блізка сябра Міхаіла, аднойчы пабачыў у ягонай парыжскай майстэрні новую аўтарскую літаграфічную серыю “Чэрава Парыжа” (па матывах Э.Зяля), у якой былі, у прыватнасці, бліскуча адлюстраваны тушы быкоў. Вось тут Шэмякін і распавёў Высоцкаму пра Хаіма Суціна, паказаў яму цудоўныя рэпрадукцыі яго карцін — якраз на тэму “разабраных туш” быкоў. І Уладзіміру Сямёнавічу так спадабаліся суцінскія “карціны-нацюрморты”, што ён прыйшоў у бурнае захапленне: “Дык гэты Суцін — проста геній!” А праз некалькі месяцаў, прыкладна ў 1978 годзе, прысвяціў Шэмякіну свой верш “Тушанава”, у якім былі такія словы:

Усе суцінскія творы падобнага роду маюць багатую колеравую гаму і сваёй магутнасцю выклікаюць глыбокае ўражанне: напрыклад, мёртвая пералётка на крэсле яшчэ, здаецца, дрыжыць у перадсмяротнай агоніі; або яшчэ адзін нацюрморт: фазан, які вісіць паміж акном і люстэркам умывальніка, побач — міска з яблыкамі і падсвечнік... Канешне, усе яго нацюрморты цікавыя не толькі па сваёй структуры, фарбах, фантастычным рэалізме вобразаў — яны, мне здаецца, валодаюць яшчэ адной дзіўнай якасцю. У іх ёсць штосьці хваравітае, кволае, што асабіста мяне насцярожае і нават палохае, бо як бы ўзнікае вострае адчуванне насільнай смерці, не мае значэння каго: жывёлы, птушкі або чалавека...

А вось, здаецца, адна з апошніх яго работ — “Маці і дзіця”, створаная ў 1942 годзе. Тут Суцін змог перадаць тое, што ў іншых яго палотнах схавана, — шчырае чалавечае пачуццё. Хваляванне маці за дзіця — відавочнае, і, хутчэй за ўсё, карціна за-

савана на ўспамінах дзяцінства, калі маленькі Хаім, хворы, ляжаў на руках у маці. Што тут: фрэйдысцкая туга па дзяцінстве, па мацярынскай пяшчоце, альбо імкненне вярнуцца ў той, напаяўзбыты, свет, насуперак сабе?

“Канцэптuallyны” жывапіс Суціна — гэта свайго роду “Grand Guignol” (парыжскі бульварны тэатр, які стварыў асобы стыль “тэатра жахаў”) — з кашмарнымі вобразамі, мяцежнымі лямантамі, з таямнічымі ценямі, лініямі, дзіўнымі трохвугольнікамі і сферамі, дзе кожны элемент жыве сваім жыццём. Суцінскія партрэты, можна сказаць, гэта персанажы яго дзяцінства, гэта па-сапраўднаму тэатр жудасці, у якім акцёры, іграючы метамарфозы жыцця, паўстаюць у трагікамічных масках і позах.

А прырода? Чым не такі ж тэатр? Тут усё гнецца, круціцца, скача; дрэвы ўжо не дрэвы, мёртвыя птушкі — не птушкі: тут



Х.Суцін. “Алея”.

пануе жудасць і гвалтоўная смерць. Пры поглядзе на некаторыя палотны становіцца проста не па сабе. Але за гэтай вонкавай пачварнасцю яго фантастычнага жывапісу можна ўбачыць у заварожаным свеце людзей, птушак, жывёл, прадметаў і самой прыроды глыбокую любоў Суціна да жыцця. Гучыць парадаксальна?

Вось што кажа Марэўна: “Суцін аднойчы расказаў мне, што летам, пакрыўдзіўшыся на бацьку, ён хапаў кавалачак хлеба і цыбуліну і збярэў да дому ў поле, дзе спаў у пастуховай хаціне, альбо ў лесі, зручна ўладкаваўшыся на дрэве, прыслухоўваўся да яго жыцця. Ён узіраўся ў разнастайнасць адцення лістоты, у тое, як рухавыя і залатыя промні сонца на захадзе прабівалі праз цёмныя галіны; ён убіраў у сябе шум ветру, крыкі птушак, буханне пугачоў і засынаў, укалыханы лесам, удыхаючы свежы лясны водар... Слухаючы расказы Суціна, я думала, як гэтыя вечары і ночы ў палях і лясках умацавалі

юць, што Суцін, у адрозненне ад Шагала, ніколі не ўспамінаў сваю малую радзіму. Прыгадаў! І не толькі ў размовах з Марэўнай і іншымі блізкімі сябрамі, але і ў сваіх палотнах, хаця канкрэтныя мясціны і не ўказваў...

...Для Мадзільяні і Суціна самым утульным месцам адпачынку была кавярня “Ратонда” — на скрыжаванні бульвару Распай і Манпарнас, дзе добра можна было пачаставацца бутэрбродамі з вяндрлікай, круасанамі і кавай з вяршамі. Гаспадар кавярні Віктор Лібіён у якасці платы за ежу і віно замест грошай стараўся браць з мастакоў малюнкi і жывапіс, і ў яго назбіралася цудоўная калекцыя твораў Суціна, Мадзільяні, Кіслінга, Фужыты, Лежэ і іншых пастаянных наведвальнікаў. А сярод іх, акрамя жывапісцаў, скульптараў і літаратараў, былі і такія цікавыя асобы, як Барыс Савінкаў, Леў Троцкі, Юлій Мартаў, Чарлі Чаплін, Мэры Пікфард, некалькі разоў тут бачылі Уладзіміра Леніна. Трошкі пазней

хтосьці, як Апалінэр, Кіслінг, Сандрар, Брак, Цадкін, быў цяжка паранены. Некалькі чалавек засталіся ў Парыжы: з-за слаблага здароўя ў армію не ўзялі Суціна, Мадзільяні, Рыверу, Манэ-Каца, хаця яны вельмі хацелі запісацца ў легіён. Шагал і Баранаў-Расінэ з’ехалі на радзіму, а Пікаса, якому вайна была “да лямпачкі”, ад арміі адкруціўся: “Іспанія — краіна ў вайне нейтральная, а я іспанец!”. Каб выжыць, Суцін уладкаваўся на завод “Рэно”, потым разгружаў вагоны на вакзале Манпарнаса. Справа для яго звыклая. А начаваў пераважна ў майстэрні былога віцябчаніна Аскара Мешчанінава на вуліцы Фальегеры. Дапамагаў яму матэрыяльна, канешне, і Леапольд Збароўскі.

Менавіта ён, добры Збо, у красавіку 1918 года ўгаварыў Суціна, Мадзільяні і Фужыту з жонкай разам з ім паехаць на поўдзень, у Кань-сюр-Мэр, што пад Ніцай. Яны пасяліліся на віле “татулі Кюрэля” з

магло яго ўратаваць. У студзені 1920 года Збароўскі прыйшоў да яго, каб неяк суцешыць, аднак у адказ пачуў: “Што б са мной ні здарылася, ты не турбуйся. У асобе Хаіма Суціна пакідаю табе вялікага мастака... А сам я пакідаю гэта балота. Ведаю ўсё, што можна ведаць, і хутка буду толькі жменькай пылу...” Увечары 24 студзеня 1920 года ў бальніцы Шарытэ 35-гадовы мастак памёр. Пасмяротную маску з яго знялі Кіслінг і наш зямляк Ліпшыц. А Суцін у гэты час быў далёка і на пахаванні не прысутнічаў, хаця амаль усе суцінаўцы пішуць, быццам бы Суцін у ліку шматнацыянальнага натоўпу парыжскай інтэлігенцыі праводзіў сябра на могілкі Пэр-Ляшэз...

Новая старонка жыцця Суціна адкрываецца ў 1923 годзе, пасля таго як у снежны мінулага года ў Парыж прыехаў калекцыянер з Пенсільваніі доктар Альберт Барнс, аматар новага французскага жывапісу. Праз Збароўскага ён купіў у Су-

Словам, Суцін ужо меў магчымасць сабе дазволіць усё, пра што мог толькі марыць яшчэ ўчора мастак-забулдыга, які па волі лёсу іскрамётна ўзляцеў на вярышыно Алімпа. Аднак пастаянна не давала спакою цяжкая язва страўніка, ды і па характары ён заўсёды заставаўся чалавекам нервовым, бурклівым, малапрыветным. Але такія метамарфозы, часам драматычныя і незразумелыя для абыяцельца, часта адбываюцца з таленавітымі людзьмі ў перыяд нейкіх жыццёвых змен...

Ад бацькі са Смілавічаў прыйшоў ліст. Суцін расказвае Марэўне: “Ён кліча мяне пагасцяваць, але, з іншага боку, трэба быць пільным. Калі я вырашу ехаць, мяне, канешне, пусцяць. Аднак ці выпускаць назад? Уся мая праца тут, ты ведаеш. Хаця ў мяне і былі цяжкасці, але зараз я зарабляю столькі, колькі мне трэба. А там, хто ведае, што чакае мяне і мой жывапіс. Нават тут я галадаў спачатку. Ніхто не хацеў купляць творы — яны пужалі людзей. Што, калі бацька зноў пачне мяне праклінаць альбо называць спімаком? Што, калі побач з ім я зноў стану ўсяго толькі жаласным, нікчэмным, хворым сынам?...”

А калі Марэўна пачала ўгаворваць Хаіма ўсё ж пабачыць родныя месцы, беларускія палі і лясы, якія ён так любіў і па якіх не раз маркоціўся, калі прасіла забыць мінулае і дараваць тату (маці ўжо памерла), Суцін адказаў: “Усё гэта толькі словы, мы ж не ведаем, як там жыць... А што тычыцца бацькі... Так, ён таксама піша, маўляў, даруй за тое, што збіваў цябе, але гэта, на яго думку, ішло толькі на карысць. Цяпер, кажа, ты стаў спадаром. Просіць мяне не раскідвацца грашыма, а іх назапашваць. У гэтым мой тата — вечны скнара. Хаця ён і мой бацька, але здаецца зусім чужым. Ён ніколі не любіў мяне, а зараз просіць яму дапамагчы! Я дашлю яму грошы, і хай робіць што хоча. Маці ўжо не вярнуць. Але сам я ў Смілавічы не паеду — тата быў да мяне занадта несправядлівым...”. Помніце, што раней на гэты конт ён адказаў Ліпшыцу?

Незадоўга да смерці Суцін сустрэне прыгожую жанчыну — Мары-Берту Аранш, якая да гэтага была жонкай вядомага нямецкага мастака Макса Эрнста. Менавіта яна і стане апошняй любоўю Хаіма. Калі ў Парыж увайшлі немцы, Суцін павінен быў хавацца. Спачатку, гуляючы па горадзе, пускаў брыль капелюша на вочы — думаў, што такім яго ніхто не пазнае. Ён не еў нічога, акрамя бульбянага пюрэ і вадкіх супоў. Яго хударлявасць стала палохаць. Валасы на галаве выпадалі. Не ведаю, чаму ён, як яго землякі, не з’ехаў ў ЗША, дзе яго ветліва сустрэлі б як ужо знакамітага жывапісца. Але замест гэтага знайшоў прытулак у доме на вуліцы План у сяброў Мары-Берты Аранш. Адтуль, ухутваючыся з галавы да ног, выходзіў толькі ўначы. Хутка хтосьці з жыльцоў дома усё ж высачыў яго і данёс акупацыйным уладам. Суціну пашанцавала: ён ледзь паспеў збегчы з кватэры. Шлях ляжаў у рэгіён Сантр, былую правінцыю Турэнь, дакладней, у гарадок Шампань-сюр-Ванд.

Але мастак пакутаваў усё мацней. У пачатку жніўня 1943 года адбылося прабудзненне страўніка. Прыйшлося везці хворага ў гарадок Шынон, каб зрабіць там аперацыю, пра што настойліва маліў і сам мастак. Аднак Мары-Берта заўпарцілася: маўляў, такую складаную аперацыю могуць зрабіць толькі парыжскія хірургі, таму рызыкаваць не трэба. Заказала машыну хуткай дапамогі. Але адразу ў Парыж не паехала, заадно вырашыла забраць карціны Суціна, якія захоўваліся ў розных месцах. А пакуль адбывалася гэтая недаравальная валтузня, прайшоў амаль двое сутак. Калі Суціна з усімі мерамі перасцярогі на вясковай павозке (а не схаванага ўнутры катафалка, як пішуць некаторыя мастацтвазнаўцы) прывезлі ў акупаваны Парыж, ягоны страўнік быў ужо цалкам разбураны. Але, як кажуць, надзея памірае апошняй. Знайшоўся добры ўрач, які на свой страх і рызыку, нягледзячы на суровую забарону аказваць медыцынскую дапамогу ўвэрэям, пагадзіўся пакласці бедылагу ў сваю клініку. 8 жніўня аперацыя была зроблена, але надта позна. Ператаніт перамагчы не ўдалося...

Барыс КРЭПАК

# Па той бок міфаў

яго і фізічна, і маральна — яны адцягвалі ад цяжару хатняга жыцця і ўзбагачалі яго ўражаннемі...”

Ці не адтуль, з дзяцінства, з’явілася ў Суціна здзіўная любоў да адлюстравання дрэў? Яны былі заўсёды для яго моцнымі, жывымі істотамі: калышыць галінкамі, быццам махаюць крыламі; вась яны выстраіліся ўздоўж дарогі, па якой тупаюць два хлопчыкі, узяўшыся за рукі. Вось іншая карціна — таксама з дзеткамі і дрэвамі, якая намалевана незадоўга да смерці мастака. Хлопчыкі бягуць са школы ў сваю вёску. Навальніца заспела іх у лесе. Яны спалохаліся і прамоклі пад дажджом. Але зараз вецер падганяе іх і прасушае адзенне, прыветныя дрэвы быццам бы падражніваюць, паляпваюць іх сваімі волкімі галінамі. І ўжо заходзячае сонца бліскае ў лужынах, а ў полі, па баках дарогі, пацяжэлы ад вільгаці каласы пачынаюць выпраставацца, кланяючыся валожкам і макама. На іншым палатне — іншыя дрэвы...

Магчыма, гэта былі нейкія прывіды, уяўленні мінулага, міражы, якія ён, як дзеючы вулкан, гарачымі фарбамі выкідаў на палатно, і суцінскі свет выглядаў быццам пры землятрусе, напоўненым хаосам і катаклізмамі. Хіба гэта не памяць дзяцінства, хай і далёка не светла-блакітнага, радаснага дзяцінства? Не доказ таму, што Суцін у думках пастаянна вяртаўся ў свае Смілавічы? Аб гэтым ён шмат разоў спавядаўся Марэўне — жанчыне, якой ён цалкам давараўся ў сваіх інтымных перажываннях. І, чытаючы яе ўспаміны, я таксама ёй давараю, прынамсі, больш, чым іншым “ўспамінацелям” і “суціназнаўцамі”.

Марыя Вараб’ева-Стэбельская была рускай, родам з Чэбаксар (“Марэўнай” назваў яе Максім Горкі). У 18 гадоў стала вучаніцай Маскоўскай школы дэкартываўнага мастацтва. Потым — Парыж, жыццё ў “Вулі”, кафэ “Ратонда”, акадэмія Каларосі, сяброўства з будучымі геніямі новага мастацтва, любоўныя інтрыжкі з Барысам Савінкавым і Восіпам Цадкіным, бурны раман з Дыяга Рыверы, як вынік гэтай любові — нараджэнне дачкі Марыкі, ад’езд у Лондан і, урэшце, дзве кнігі мемуараў, якія я лічу ўнікальнымі выданнем для аб’ектыўнага разумення гісторыі мастацтвага Парыжа першай трэці XX стагоддзя. Марэўна была таксама таленавітай мастачкай і пакінула шмат твораў, у тым ліку рысаваных партрэтаў Суціна. Так што цяжка пагадзіцца з тымі біёграфамі Суціна, якія, нібыта згубіўшыся, сцвярджа-

пабываў тут і Уладзімір Маякоўскі. Помніце яго радкі: “Парыж фіялетовый, / Парыж в анилине, / встал за окном “Ротонды”?”

Быў яшчэ адзін піцейны дом, дакладней — сталовая ў двары на авеню Мэн, якая належала арганізатарцы так званай Свабоднай рускай акадэміі ў Парыжы, эмігрантцы Марыі Іванаўне Васільевай. Тут, у сталовай, больш размаўлялі пра палітыку (што часта заканчвалася бойкай), танцавалі пад вар’яцкую музыку Цадкіна, яго “вярблюджае танга”, пілі забаронены абсент, віскі і сумесь джына з гарэлкай. Гэтым “яршом” частавалі амерыканскія салдаты-франтавікі, якія тады кватаравалі ў Парыжы. Калі паліцэйскія выяўлялі тайнік з алкаголем, “маленькая жанчына з энергіяй дынаміту” мадам Васільева з усмешкай адказвала, што гэта “адзіны сродак ад іспанкі”.

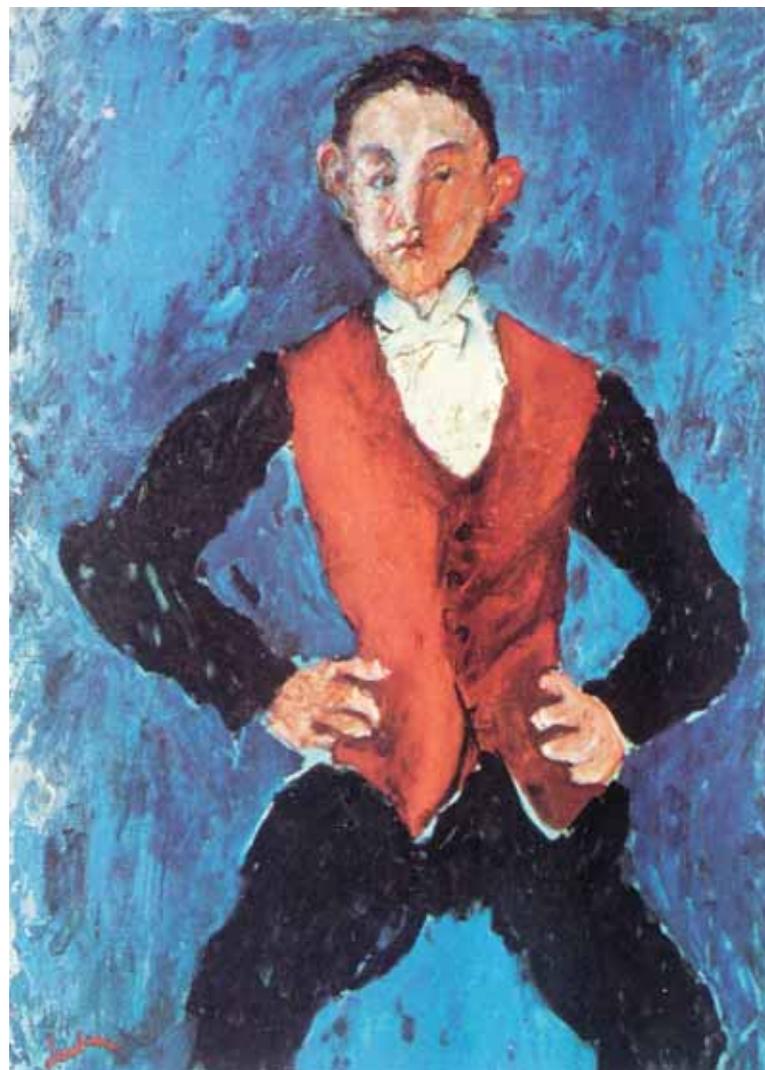
Любімымі гасцямі Васільевай былі Суцін і Мадзільяні, якога нехта ў “Ратон-



Марэўна. “Партрэт Хаіма Суціна”.

дзе” называў “прыгажуню”, “богам”, а хтосьці — “безразважным і п’яным, як рамізінік”. Суцін, больш цвярозы, заступаўся за выпіўшага сябра: “Не чапайце яго! Ён не рамізінік! Ён — юнак эпохі Адрэджэння! Проста гэта асяроддзе не падыходзіць яму, вась у чым бяда!” А Модзі ўпадаў у шаленства і, не звважаючы ні на што, крышыў шклянкі, талеркі, крэслы. Суцін яму дапамагаў. Але Васільева, дарчы, равесніца Модзі, ім усё даравала...

Павінен сказаць, што ў перыяд вайны Парыж моцна змяніўся ў сэнсе мастакоўскіх узаемаадносін у межах чалавечай “палітры”. Многія мастакі пайшлі добраахвотнікамі на фронт абараняць Францыю: хтосьці загінуў у баях;



Х.Суцін. “Парце”.

відам на мора. Так аказалася, што Суцін не толькі ўпершыню за час свайго жыцця ва Францыі пакінуў Парыж, але і ўпершыню пабачыў мора. І, уражаны прыгажосцю мясцовай прыроды, шчыраваў за мальбертам, не ведаючы адпачынку. Па словах Леанара Фужыты, ён “працаваў, змагаючыся з паводкай фарбаў. На падлозе ля яго ног ляжалі стосы газет, рукі да самай шыі былі запэцканы”. Але прыйшоў час, калі той жа Фужыта назваў Суціна “яшчаркай”. Справа ў тым, што Міжземнае мора на Суціна чамусьці стала навяваць млявасць, санлівасць і апатыю; ды і моцны гоман галасоў суседзяў па віле яго раздражняў. Словам, ён вярнуўся ў Парыж, але хутка, зноў па патрабаванні Збо, адправіўся аж на тры гады ў маленькае цудоўнае мястэчка Серэ ва Усходніх Пірэнеях, дзе да вайны часта бывалі Пікаса, Брак, Андрэ Дэрэн.

Ішоў 1919 год. Модзі застаўся ў Парыжы. Здароўе яго становілася ўсё горш, але ён па-ранейшаму многа піў і з лёгкага гашышу перайшоў на “цяжкі” какаін, узмацняліся і застарэлыя пухоты. Нішто ўжо не

ціна адразу 52 карціны за вялікія грошы, і фінансавыя цяжкасці для мастака скончыліся. Акрамя таго, Барнс даў мастаку гарантыю, што хутка зробіць некалькі яго выставак у Еўропе і ЗША пры моцнай рэкламе. У Суціна — уявіце сабе! — з’явіліся чорны амерыканскі аўтамабіль з асабістым вадзіцелем, чорны шаўковы смокінг, тузін модных шэрых капелюшоў аднолькавых формы і памеру, шыкоўны двухпавярховы дом на бульвары Эдгар Кінэ, праўда, ванную ён выкарыстоўваў у якасці сметніка, аддаючы перавагу лазні на вуліцы дэ ля Гётэ. Ягоныя пазногці больш не пазначаліся фарбай, якая ўядалася, калі ён маляваў далонямі і пальцамі, выкідаючы раз’юшана свае пэндзлі; чорныя валасы зазіхацелі цяпер новым брыялінавым бляскам. Ён, што вельмі здзіўна, нават стаў пазбягаць няданніх сяброў-небаракаў і “пажыўных” месцаў, дзе часта бываў раней. З задавальненнем чытаў філасофскія опусы Бернсана і штудзіраваў кніжку “Свецкі чалавек” — пра тое, як сябе дастойна паводзіць у культурных колах.

## МУЗЕІ \*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ  
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ  
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,  
вул. Леніна, 20.  
Тэл.: 227 45 62.

- Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

**Выстаўкі:**

- "Рускі жанравы жывапіс XIX — першай чвэрці XX стагоддзя".
- Вистаўка "Мастоцтва Узбекістана са збораў НММ РБ".

Да 24.02.2011 г.

- Вистаўка С.Дамарада "Беларусь маляўнічая". Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.  
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА  
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,  
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.  
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.

## ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,  
Карэліцкі  
р-н,  
Гродзенская вобл.  
Тэл.: (8-01596)  
2 30 35.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Вистаўка твораў В.Альшэўскага, М.Баразны, У.Зінкевіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА  
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА  
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",  
Мінскі р-н.  
Тэл.: 507 44 68.

- "Хараство славянскага ўзору".

МУЗЕЙ  
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ  
ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,  
вул. Ленінская, 37.  
Тэл.: (8-0222)  
22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя. "Культура 1-й пал. XIX ст."

## МУЗЕІ \*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ  
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ  
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.

К.Маркса, 12.  
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь"
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".
- "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).

**Выстаўкі:**

- "Павел Валынцэвіч. Фоталетапіс даўжынёй у паўстагоддзя". Да 6.02.2011 г.
- "Пачатак. Музей беларускай моды".

■ "Дарагі мой  
Міхасёк...".ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ  
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск,  
вул. Янкi Купалы, 4.  
Тэл.: 227 78 66.

Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкi Купалы".

- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў "Дзядзька Янка, добры дзень!".

**Выстаўкі:**

- "Курганы шмат чаго нам гавораць" (да 100-годдзя з моманту напісання паэмы "Курган").
- "Глянуць будучыне ў вочы..." (да 65-годдзя з дня адкрыцця першай экспазіцыі музея).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ  
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ  
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,  
пр-т Незалежнасці, 25а.  
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.

**Выстаўкі:**

- "Смерць — гэта не правасуддзе".
- "Как молоды мы были... Семейный альбом".
- "Савецкае грамадства і вайна 1941 — 1945".
- "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці".

Да 12.05.2011.

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).  
*Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў*

■ Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

**Выстаўкі:**

- "Повязь часоў".
- "А па начах мне сняцца коні...".

*Паўночнае крыло палаца*

## Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет звяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых

## Выстаўкі:

- "Айчынная вайна 1812 года" (з фонду Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея імя А.В. Суворова).
- "Музей крміналістыкі".
- Ваенная тэхніка на адкрытай пляцоўцы.

## ГАЛЕРЭІ \*

## ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,  
вул. Казлова, 3.  
Тэл./факс.:  
290 60 10.

- "Этапы вялікага шляху". Вистаўка Барыса Аракчэева.
- "Зазірнуць у люстэрка душы". Вистаўка Аксаны Аракчэевай.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ  
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,  
Кастрычніцкая  
плошча, 1  
(Палац  
Рэспублікі).  
Тэл.: 227 26 12.

- Вистаўка работ стыпендыятаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

ГАЛЕРЭЯ  
ТЫЗЕНГАЎЗА

г. Гродна,  
пл. Тызенгаўза, 4.  
Тэл./факс:  
(8-0152)  
72 27 57.

- Вистаўка работ беларускіх мастакоў.
- Вистаўка І. Ясюкайц-Дударавай "Гербарый сноў".

КАРШІННАЯ  
ГАЛЕРЭЯ  
Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул.  
Карповіча, 4.  
Тэл.:  
(8-0232)  
77 75 20.

Экспазіцыя:

- "Гаўрыла Харьтонавіч Вашчанка".
- Вистаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.

**Выстаўкі:**

- Вистаўка работ **Аляксандра Ісачова і Алега Арлова**.
- Вистаўка "Лунаючыя кветкі".

**УВАГА!**

## НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА САКАВІК І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2011 ГОДА!

**Падпісныя індэксы:  
індывідуальная  
падпіска — 63875,  
ведамасная  
падпіска — 638752.**

**Паспяшайцеся на пошту!**

Дом-музей І З'езда РСДРП  
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.  
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-  
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ  
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,  
вул.  
Акадэмічная, 5.  
Тэл.:  
294 91 96.

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**Выстаўка:**

ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ  
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.  
Тэл.: 334 56 21.

**Выстаўкі:**

- "Святло стагоддзяў".
- "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да 80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча).
- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
- "Кветкі пасярод зімы" (вистаўка дэкаратыўных раслін).
- "Спадарожнікі дзяцінства".
- "Вандроўка: зіма — лета" (вистаўка Алены Хатэнкі).
- "Беларускія пісьменнікі XX ст. у творах выяўленчага мастацтва".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-  
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,  
пл. Леніна, 4.  
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

**Выстаўкі:**

- "Чараўніцтва і магія" (вистаўка васковых фігур).
- Вистаўка "Вандроўка" Ю.Платонава.
- Вистаўка "Усе шляхі вядуць да дому".
- "Іван Шамякін. Мае кнігі — мая біяграфія".
- "Новыя паступленні ў музейны збор".

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

экзатычных рэптылій.  
*Зімовы сад*  
Свет субтрапічных  
раслін жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ  
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель,  
вул. Пушкіна, 5.  
Тэл.: (8-0232)  
77 60 60.

- Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.
- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне, у партызанскай зямлянцы.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

## ТЭАТРЫ \*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ  
АКАДЭМІЧНЫ  
ВЯЛІКІ ТЭАТР  
ОПЕРЫ І  
БАЛЕТА  
РЭСПУБЛІКІ  
БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай  
камуны, 1.  
Тэл./факс: 334 11 56.

- 5 — "Севільскі

## цырульнік"

Дж.Расіні.

- 6 — "Чыпаліна" К.Хачатурана.
- 6 — "Травіята" Дж.Вердзі.
- 8 — "Папялушка" С.Пракоф'ева.
- 9 — "Багема" Дж.Пучыні.
- 10 — "Бахчысарайскі фантан" Б.Асаф'ева.

РЭСПУБЛІКАНСКІ  
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ  
ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.  
Кралоткіна, 44.  
Тэл.: 334 60 08.

- 5 — "Каласы пад сярпом тваім" У.Караткевіча.
- 6 — "Адамавы жарты" С.Навуменкі.

- 8 — "Інфляцыя пачуццяў" М.Рудкоўскага.
- 9 — "Хто пакахае мадам?" А.Шурпіна.
- 10 — "Чайка" А.Чэхава.
- 11 — "Нязваны госьць" С.Бартохавай.

**БЕЛАРУСКІ  
ДЗЯРЖАЎНЫ**

АКАДЭМІЧНЫ  
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.  
Тэл.: 200 81 26.

- 5 — "Блакiтная камя" К.Брэйтбургга.
- 6 — "Ноч у Венецыі" І.Штраўса.
- 8 — "Адночы ў Чыкага".
- 6 — "Юнона і Авось" А.Рыбнікава.

БЕЛАРУСКІ  
ТЭАТР  
"ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.  
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 6 — "Сонейка і снежны чалавечкі" А.Весялова.
- 12 — "Дэкамерон" Дж.Бакача.

Выдаецца  
з кастрычніка  
1991 года  
Заснавальнік —  
Міністэрства культуры  
Рэспублікі Беларусь  
Рэгістрацыйнае  
пасведчанне № 637  
Галоўны рэдактар —  
Людміла КРУШЫНСКАЯ

## Рэдакцыйная калегія:

Лілія АНАНІЧ,  
Уладзімір АРЛОЎ,  
Міхаіл БАРАЗНА,  
Уладзімір ГІЛЕП,  
Ірына ДРЫГА,  
Аляксей ДУДАРАЎ,  
Кацярына ДУЛАВА,  
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,  
Міхаіл КАЗІНЕЦ,  
Віктар КУРАШ,  
Барыс СВЯТЛОЎ,  
Святлана СУХАВЕЙ,  
Міхаіл ФІНБЕРГ,  
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,  
Уладзімір ШЧАСНЫ.

**Рэдакцыя:**  
Сяргей ТРАФІЛАЎ  
(намеснік  
галоўнага рэдактара),  
Пётр ОВАД  
(адказны сакратар).

**Рэдактары аддзелаў:**  
Канстанцін АНТАНОВІЧ,  
Надзея БУНЦЭВІЧ,  
Таццяна КОМАНАВА,  
Барыс КРЭПАК,  
Настасся ПАНКРАТАВА,  
Яўген РАГІН,  
Ілля СВІРЫН,  
Антон СІДАРЭНКА.

**Спецкарэспандэнты:**  
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,  
Алена САБАЛЕУСКАЯ,  
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

**Загадчык аддзела  
фоталюстрацый —**  
Юрый ІВАНОЎ  
**Карэктар —**  
Інга ЗЕЛЬГІС  
**Мастацкі рэдактар —**  
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:  
220013, Мінск,  
пр. Незалежнасці, 77.  
Тэлефон:  
(017) 290-22-50  
(прыёмная)  
(017) 286-07-97,  
(017) 334-57-23  
Тэлефон/факс:  
(017) 334-57-35  
Рэкламны аддзел:  
тэл. (017) 334-57-41  
[www.kimpress.by](http://www.kimpress.by)  
E-MAIL: [kultura@tut.by](mailto:kultura@tut.by)

Выдавец —  
Рэдакцыйна-  
выдавецкая ўстанова  
"Культура і мастацтва"  
Ліцэнзія на выдавецкую  
дзеінасць  
ЛВ №02330/0494414  
ад 17 красавіка 2009 г.  
220013, Мінск,  
пр. Незалежнасці, 77.  
Тэл. (017) 290-22-50.  
Бухгалтэрыя:  
тэл. (017) 334-57-35  
Аўтарскія рукапісы  
не рэцэнзуюцца  
і не вяртаюцца.  
Аўтары допісаў у  
рэдакцыю  
паведамляюць сваё  
прозвішча, поўнае імя  
і імя па бацьку, пашпартныя  
звесткі (нумар пашпарта,  
дату выдачы, кім выдадзены  
пашпарт, асабісты нумар),  
асноўнае месца работы,  
зваротны адрас.  
Меркаванні аўтара могуць  
не адпавядаць пункту  
гледжання рэдакцыі.  
Аўтары нясуць адказнасць  
за дакладнасць  
матэрыялаў.  
\*Матэрыял на правах  
рэкламы.

© "Культура",  
2011.  
Індэкс 63875  
Наклад 8695  
Падпісана ў свет  
3.02.2011 у 18.30  
Замова 524  
РУП "Выдавецтва  
"Беларускі Дом друку".  
ЛП № 02330/0494179  
ад 03.04.2009.  
Пр. Незалежнасці, 79,  
220013, Мінск.

